

31-32

SOJA-

ASJANDUSE AJAKIRI

S O I D U U R

A A S T A K Ä I K

XIX

1937

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 31-32 — 1937.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages
S.: Eesti laskurid Maailmameistri laskevõistlustel	749	S.: Les tireurs estoniens aux championnats du monde de tir	749
Ltn. U. Parrest: Memuaare Maailmasõjast	754	Lieut. U. Parrest: Mémoires de la Guerre mondiale	754
P. L.: Jalaväelase rännakkoormatis	758	P. L.: La charge de marche du fantassin	758
V. S.: Üksikult teotseva ratsarügemendi rännaku põhimõtteid N. Vene ratsaväes	761	V. S.: Principes de marche d'un régiment de cavalerie séparé en U. R. S. S.	761
R. Ustal: Arvutuslükati kasutamine suur-tükiväes	763	R. Ustal: Emploi de la règle à calcul dans l'artillerie	763
Kpt. S. Laks: Maastikuauto	764	Capitaine S. Laks: L'auto tous-terrains	764
Kpt. Vakkur: Mõtteid tangitõrje organiseerimisest kallaletungil	768	Capitaine Vakkur: Considérations sur l'organisation de la défense antichar pendant l'attaque	768
Mjr. H. Jaanson: Rammimislennek kui uus vahend võitluses pommituslennek vastu	774	Commandant Jaanson: L'avion d'abordage comme nouvel moyen de combat contre les avions de bombardement	774
E. P.: L-r. s-rong 3. dessantsalga osa Mustjõe forsseerimisel ja lahingutes Mõniste juures 22.04.19.	776	E. P.: Le rôle du détachement de débarquement du train blindé No 3 à voie large dans le franchissement de Mustjõgi et dans les combats de Mõniste le 22 avril 1919	776
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— Soome: „Sotilasaikakauslehti“ nr. 4, 5 ja 6 — 1937	784	— Finlande: „Sotilasaikakauslehti“, Nos 4, 5 et 6 — 1937	784
— Poola: „Przegląd Piechoty“ detsebr. 1936/37	786	— Pologne: „Przegląd Piechoty“, déc.-févr. 1936/37	786
— „Przegląd Kawaleryjski“ nr. 11 — 1936	789	— „Przegląd Kawaleryjski“, No 11 — 1936	789
— Saksamaa: „Militär-Wochenblatt“ nr. 40 — 1937	792	— Allemagne: „Militär-Wochenblatt“, No 40 — 1937	792
— Sv. teateid välisriigest	793	— Informations militaires de l'étranger	793
Sõjaväe elu	796	Vie militaire	796
Ametlik osa, perekondlikud teated, male	799	Partie officielle, informations familiales, échecs	799
Juriidilised küsimused.		Questions juridiques.	

Vastutav toimetaja major **A. LUTS**.
Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja major **J. MADISE**.
Telefon nr. 477-20/163.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.
Tegevtoimetaja kõnetunnid iga päev k. 0800—1200.
Talitus avat. iga päev kella 0800—1500 ja laupäeviti 0800—1300.
Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käsi- kirju alal ei hoita.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.
Poolaastas — kr. 3.00.
Veerandaastas — kr. 1.50.
Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülg — kr. 40.
Tekstis — kr. 60.

SÕDAAJAKIRI

XIX AASTAKÄIK

NR. 31 – 32 • 14. 08. 1937

Eesti laskurid Maailmameistri-laskevõistlustel Helsingis 30. 07. – 08. 08. 37.

Järjekordsed maailmameistri-laskevõistlused, millised peeti Helsingist umbes 12 km kaugusel asuval nendeks võistlusteks äsja valminud Malmi laskeväljakul, kujunesid osavõtjate arvult suurimateks seninähtuist. Laskevõistlustel oli esindatud 20 riiki oma laskurmeeskondadega, nende hulgas ka Põhja-Ameerika Ühendriikide meeskond, kes 1931. a. Poofas ja 1935. a. Itaalias korraldatud laskevõistlustel puudus.

Laskevõistluste ametlik algus oli 30. 07. kell 1430. Samal päeval, eriti aga järgmisel päeval arenes laskeradadel juba tugev jõukatsumine — lasti medali-, seeria- ja teiste selliste võistluste sarjas, mis oma eesmärgilt taotlesid harjutusvõistlusi maailmameistri-matšideks, kuid sisult olid kujundatud rahvusvahelisteks kõrvalvõistlusteks. Viimastest osavõtt oli maksuline ja seepärast neil aladel maksis osaliselt moto: kellet raha, see sammub või vähemalt võib sammuda esirinnas. Peavõistlused — maailmameistri-matšid ise toimusid laskevõistluste viimastel päevadel.

Nii kõrval-, eriti aga peavõistlused kujunesid väga pinevateks ja sageli väga tasavägisteks (välja arvatud mõned nõrgemad meeskonnad, kes konkurentsi ei pakkunud esikohtadele kandideerivaile). Olid ju Helsingi kokku tulnud mitte ainult maailma vanemate ja kuulsamate laskurrahvaste meeskonnad, vaid ka momendil oma suures enamuses maailma tugevamad laskurmeeskonnad, kes kahtlemata olid teinud ja tegid kõik oma rahvuse väarikaks esindamiseks maailmavõistluste areenil. Võist-

luste pinevusest, mis pani närvitsema mitte niivõrd laskureid kui just pealvaatajaid, pakub küllalt kujuka näite kas või laskmine vabapüssist meistrimedali-võistluste sarjas, kus G. Lokotar ja E. Kivistik püsisid kolm päeva esikohal tagajärgjega 554 silma (3×20 lasku) ja mille lõpuks ületasid Soome 1935. a. maailmameister Miinalainen, saavutades 560 silma, ja järgmisel päeval soomlane K. Leskinen, saavutades 561 silma. Päev hiljem aga A. Kukkk laseb välja 563 silma, jäädes selle tulemusega ka lõplikult esikohale.

Eesti laskurmeeskond, vaatamata tugevale konkurentsile ja meie laskeasjanduse võrdlemisi lühiajalisele arenemiskesetusele, mis õieti ju piirdub meie iseseisvuse aastatega, kujunes Helsingis üldiseks favoriidiks ja surus end jõuliselt ja ülekaalukalt maailma kuulsaimate laskurrahvaste esirinda. Kuigi meie meeskonnal nii mitmelgi alal ei õnnestunud saavutada kodumaal väljalastud tippresultaate, siiski ta esines üle ootuste hästi. Meie meeskond esines, võiks öelda, isegi niivõrd hästi, et neid tulemusi ei oskagi veel praegu õieti hinnata. Päril selge on ka, et saavutatud tulemused polnud mitte meie meeskonnale osaks saanud õnnelik juhus, vaid püsiva, järjekindla ja sisuka töö tulemus, mis sunnib eeskätt tunnustama meie laskeasjanduse juhtide ja arendajate tööd, eesotsas kindralmajor Sternbeck'iga ja kolonel Siiri'ga, kes on suutnud ja osanud lühikese aja jooksul viia meie tipplaskurite taseme, tagasihoidlikult öeldes, maailma eliitlaskurite kõrgusele.

End. Soome President P. E. Svinhufvud tervitab Laskurliidu esimeest min. O. Sternbeck'i. Min. Sternbeck'ist paremal praegune Soome President K. Kallio, vasakul esiplaanil Soome marssal G. Mannerheim.

Selle laskeasjanduse arendamise, samuti sõpruse tunnustamise rõhutamiseks anti ka Soome Vabariigi Presidendi poolt Soome Sõjavägede Juhataja kaudu üle kolonel Siir'ile enne rahvusvahelise laskurüüoni kongressi algust Valge-roosi aumärk, mille kõrgema astme kindral Sternbeck oli omandanud juba varem.

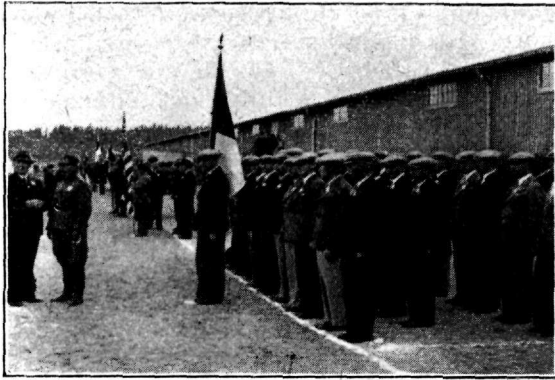
Võistlused ise, nagu juba tähendatud, toimusid Malmi uue laskeväljaku kuuel laskerajal, mis omavad kokku 282 laskekohta. Eriti hästi olid soomlased korraldanud lasketagajärgede näitamise, kontrollimise ja teatavakstegemise. Enne kui laskur jõudis lahkuda tulejoonelt, oli juba tema lasketagajärg välja pandud vastavale tahvlile ja valjuhääldaja kaudu teatavaks tehtud laskeväljakul viibijaile.

Püüdes nüüd kokkuvõtlikult ette kanda Eesti kõigi aegade suurima sportliku edu saavutusi, tuleb kõigepealt peatuda meistrimedali-võistluste juures, mis algasid juba võistluste avamispäeval. Medalivõistlused kujutasid üksiklaskurite võistlusi, kus oli lubatud teha medali saamiseks 2 üritust vastava osavõtumaksu eest. Sel alal toovad meie laskurid kaasa Soomest 49 kuld-,

41 hõbe- ja 6 pronksmedalit ning peale selle rida lisaauidasid kohtadele tulijate poolt. Need arvud räägivad ilma kommentaaride-tagi juba küllalt selget keelt meie laskurite hiilgavast esinemisest.

Kõrvalvõistlustel saavutas meie meeskond peale meistrimedali-võistluste veel terve rea auhindu seeriavõistluste sarjas peetud laskmistel. Võistlused kujutasid enesest, nagu eespool kõneldud juhulgi, üksiklaskurite individuaalvõistlust vastava osavõtumaksu eest seerialt. Seeriade arv oli piiramata, kusjuures otsustav oli 2 parima seeria ühistulemus. Seega võistlus sõltus väga suurel määral meeskonna rahalistest ressurssidest. Jooksvast bulletäänist võetud andmetel meie meeskond oli välja lasknud 80 auhinda, mis on 25% seeriavõistluste alal välja pandud auhindade kogusummast.

Ehkki meie meeskond medali- ja seeriavõistlustel esines hästi, oli ta peavõistluse aladel, s. o. maailmameistri-matšidel veelgi tugevam, kusjuures see tugevus ja ülekaal võistluste lõpu lähenedes üha suurenes. See on ka päris loomulik. On ju eestlane oma iseloomult tagasihoidlik, oma

Eesti laskurmeeskond ülesrivistatult M.-M. laskevõistluste avamise tseremooniaks. Vasakul esiplaanil kol. Siir ja sideohvitser Soome kpt. Saavonen.

võimetes sageli kahtlev ja võõraste oludega mitte just kiirelt kodunev. Need iseloomumomadused kahtlemata vajutasid ka oma pitseri esimeste võistluste tulemustele.

Maailmameistri-matšide sarjas toimusid kõigepealt laskmised väikekalibripüssist kolmest asendist. Alljärgnevaga on toodud esimese kuue meeskonna ühistulemused ja lõpuks meie meeskonna individuaal-tagajärjed.

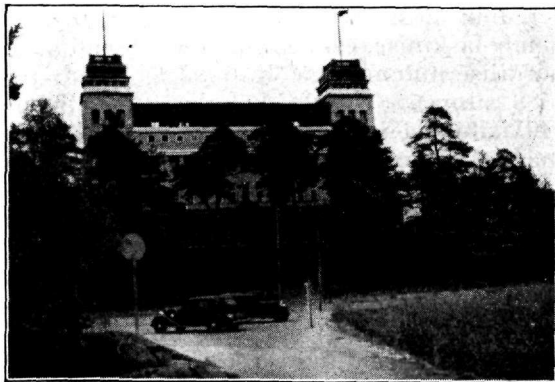
Meeskondade tulemused:

L a m a d e s:

1. Am. Ühendriigid	1957 s.
2. Soome	1956 s.
3. Eesti	1951 s.
4. Rootsi	1942 s.
5. Norra	1934 s.
6. Prantsuse	1931 s.

P õ l v e l t:

1. Eesti	1897 s.
2. Šveits	1883 s.
3. Prantsuse	1882 s.

Brändö rannahotell Helsingi lähedal, kus asus Eesti meeskond.

4. Soome	1877 s.
5. Rootsi	1847 s.
6. Norra	1842 s.

P ü s t i:

1. Eesti	1852 s.
	(uus maailmarekord)
2. Šveits	1840 s.
3. Soome	1833 s.
4. Prantsuse	1822 s.
5. Norra	1815 s.
6. Saksa	1814 s.

Eesti meeskonna individuaal-tulemused:

L a m a d e s:

1. E. Seren	394 s.
2. E. Kivistik	391 s.
3. E. Rull	390 s.
4. V. Jaanson	389 s.
5. G. Lokotar	387 s.

Püsti asendis kal. 22 püssist maailmarekordiga esikohale tulnud meeskond.

Vasakult paremale: A. Kukkk, E. Rull, G. Lokotar, E. Kivistik, A. Liivik.

P õ l v e l t:

1. H. Kivioja	385 s.
	(maailmameister)
2. G. Lokotar	385 s.
3. A. Liivik	378 s.
4. E. Rull	375 s.
5. E. Kivistik	374 s.

P ü s t i:

1. A. Liivik	377 s.
2. G. Lokotar	374 s.
3. E. Rull	369 s.
4. E. Kivistik	368 s.
5. A. Kukkk	364 s.

Selles võistluses Eesti saavutas seitsmest maailmameistri kohast kolm ja lisaks eespool mainitud auhindadele 11 000 Soome

K. Vilberg.

Maailmameister sõjapüssist püsti asendist.

marka, 10 kuldmedalit, 9 pronksmedalit ja 9 auhinda.

Samal päeval, s. o. 5. augustil, mil toimus maailmameistri-võistluste sarjas väikekaliberpüssi viimane ala, laskmine püsti asendist, teostati ka **maailmameistri-võistlusi vabapüstolist**. See oli meie meeskonnale täiesti uus ala. Püstolid saadi kätte alles mõni kuu enne võistlusi, mil tehti ka esmakordselt algust ettevalmistamisega maailmameistri-matšiks vabapüstolist. Vaatamata sellele esines meie püstolimeeskond südilt, tuues Eestile 5. koha 2604 silmaga, mis on rahvusvaheliselt hea tagajärg ja mis kõneleb ka väga selget keelt meie laskurite sitkusest.

Meeskondade tulemused:

1. Šveits	2650 silma,
2. Soome	2625 „
3. Rootsi	2622 „
4. Prantsuse	2606 „
5. Eesti	2604 „

Meie meeskonna individuaal-tulemused:

1. N. Viru	533 silma,
2. A. Kukk	529 „
3. G. Padar	523 „
4. E. Sihv	522 „
5. A. Siirma	497 „

Üle ootuste tasavägiseks kujunes **maailmameistri-võistlus sõjapüssist**. Ehkki meil erilisi lootusi ei pandud sellele alale, kuna 1) šveitslaste erialaks on sõjapüssist laskmine ja 2) lasta tuli Soome sõjapüssiga, siiski tekkis pinev heitlus 10 osavõtva rahva vahel.

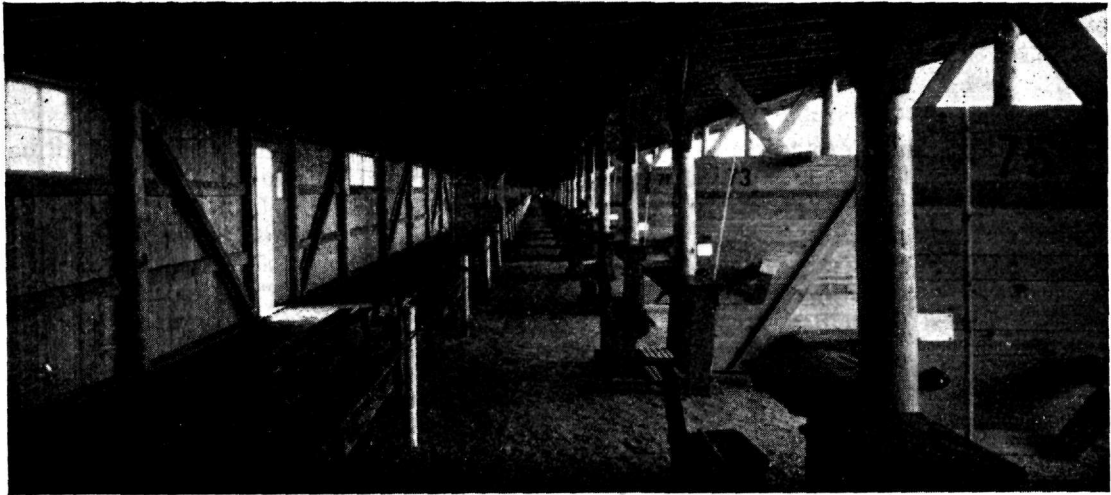
Esikoha pärast arenes aga võistluspinevus kõrgemal määral šveitslaste, soomlaste ja eestlaste vahel. Lõpuks panid end siiski maksma šveitslased, tulles 2586 silmaga esikohale, omandades sellega ka Soome marssal Mannerheimi igavestirändava kuldpokaali.

Meeskondade tulemused:

1. Šveits	2586 silma,
2. Soome	2583 „
3. Eesti	2570 „
4. Rootsi	2528 „

Peale meeskondade võtsid maailmameistri-matšist sõjapüssiga osa ka üksiklaskurid, kes jagasid koos meeskondadesse kuulunud laskuritega individuaal-maailmameistri-tiitleid. Püsti asendist saavutas parima tagajärje K. Vilberg 172 silmaga, omandades sellega maailmameistri-tiitli.

Viimase alana toimus pühapäeval, 8. skp. maailmameistri-matšide sarjas võistluste peaala — **matš vabapüssist**. Päikesepaisteline ilm oli laskeväljakule kokku meelitanud tuhandeid inimesi. Juba pärast esimesi seeriaid selgus, et võistlus esikohtadele sünnib vaid Eesti, Soome ja Šveitsi vahel. Kuid mida enam lõpu poole, seda rohkem eraldusid teistest Eesti ja Soome meeskonnad. Pealtvaatajaskond reageerib veel ainult Eesti või Soome laskurite seeriaile. Ka valjuhääldaja hallo-mees annab edasi ainult Eesti ja Soome laskurite tulemusi, nagu polekski rohkem võistlejaid vabapüssist. Kahe hõimurahva võistlus esikohale on köitnud kõikide tähelepanu. Laseb emb-kumba maa laskur mõne hea seeria, vaibub pealtvaatajaskonna pinevus, nagu oleks võistlus juba läbi ja esikoht ühele või teisele kindel. Samas tõuseb jälle uuesti pinevus, tagasihoidlik kurjustamine nõrga seeria laskurile ja aplaus tugeva seeria laskurile. Kuid juba selgubki Eesti üleolek; meie meeskond lõpetab laskmise esimesena uue maailmarekordilise tulemusega 5526 silma (end. rek. 5488 silma). Teisele kohale tuleb Soome 5491 silmaga ja kolmandaks Šveits 5481 silmaga. Vähe sellest! Eesti omandas 8-ast maailmameistri-tiitlist vabapüssist laskmise alal 6 tiitlit. Eesti meeskond on 4-kordne maailmameister: kõigis kolmes asendis eraldi ja asendite ühistulemusega, ning A. Kivistik kahekordne maailmameister — põlvelt asendist 381 silmaga, mis on maailmarekordi kordamine ja kõigi kolme asendi ühistulemusega 1124 silma, mis on uus maailmarekord. Endine rekord oli 1929. a šveitslase Zimmermanni nimel 1114 silmaga.

Laskemaja 300 m rajal.

Rahvuste järele kujunes meeskondade järjestus üldtulemuselt järgmiseks:

1. Eesti	5526 silma,
2. Soome	5493 „
3. Šveits	5481 „
4. Rootsi	5437 „
5. Norra	5343 „
6. Prantsusmaa	5275 „
7. Saksamaa	5218 „
8. Taani	5187 „
9. Läti	4817 „

Meeskondade esikohad kõigis kolmes asendis kuulusid Eestile, kusjuures püsti asendis meie meeskond saavutas 1752 silmaga uue maailma rekordi (end. rek. 1743 silmaga kuulus šveitslastele).

Meie meeskonna üksiktulemused:

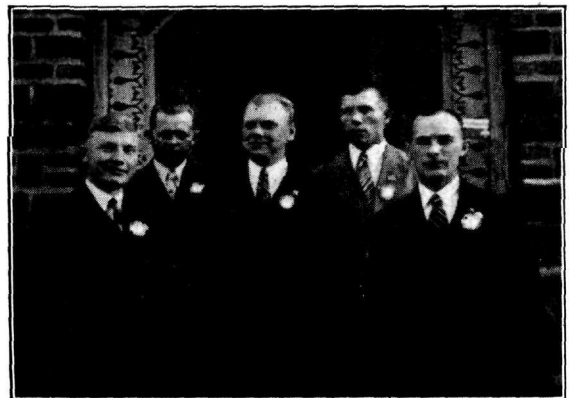
	Lamades	Põlvelt	Püsti	Kokku
1. E. Kivistik	390	381*)	353	1124**)
2. G. Lokotar	387	373	351	1113
3. H. Kivioja	381	371	348	1100
4. A. Kukk	375	373	349	1097
5. A. A. Liivik	385	356	351	1092

Sellega kujunes maailmameistri-võistluste viimane päev suurimaks võiduks Eesti spordi- ja laskeajaloos. Eesti on tõusnud maailma kuulsaimaks laskurrahvaks, kellele

*) Maailmarekordi kordamine.

**) Uus maailmarekord.

on olnud sunnitud alistuma vanad laskurmaad, nagu Soome, Šveits, Rootsi ja suurrahvad eesotsas Ameerika Ühendriikidega, Inglismaaga, Prantsusmaaga ja Saksamaaga. Kuid vähe sellest! Sellel on ka Eesti

Vabapüssist maailmameistriks tulnud meeskond. Vasemalt paremale: A. Liivik, G. Lokotar, kahekordne maailmameister E. Kivistik, A. Kukk, maailmameister kal. 22 püssist põlvelt asendist H. Kivioja.

tutvustamise alal suur tähtsus, sest reaalne töö ja selle tulemused avaldavad alati kaugelt suuremat ja püsivamat mõju kui kõlavad sõnad ja laused, mis ununevad peatselt.

S.

Helsingis, 09. 08. 37.

Memuaare Maailmasõjast.

Leitnant U. Parrest (end. Paukson).

Maailmasõda käsitlevast kogukast literatuurist teadusliku- ja ilukirjandusega rööbiti pälvib erilist tähelepanu memuaarkirjandus. Mainitud liik kirjandust oma huvitavusega ja esitlusviisiga võib sageli osutada õpiste ammutamisel väärtuslikumaks teaduslikest tendentsteoseist.

Kuni viimase ajani puudus meil Maailmasõda käsitlev algupärane ja tõlgitud memuaarkirjandus. Seda tühikut on asunud täitma o.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ oma sõjakirjanduse seeriaga, millest Maailmasõja memuaaride sarjas on ilmunud ja ilmumas: Eduard Grosschmidt'i „Sõjavangis“, „Suures heitluses“ ja „Valge rinne“, kindral A. A. Brussilov'i „Minu sõjamälestused“; kolonel Campagne „Ristide tee“; Lowell Thomas „Võitlused meresügavustes“; Manfred Richthofen „Punane lendur“; A. Hinnom „Suurte murrangute päevil“. See on kogukas hulk huvitavat ja haaravat lugemismaterjali eriti noortele ja sellele meie juhtide kaadrile, kes ise hästi ei mäleta neid aegu ja kel pole tegelikke sõjakogemusi. Viimased kui teadlikud ja tugeva ning arenenud kriitikavõimega lugejad võtavad memuaarkirjandust teatavate reservatsioonega, teades, et selline literatuur, olles sageli juhitud tendentslikest eesmärkidest, püüab ajaloolise tõe valgustamise asemel seda tihti vassida, et kasvavaile generatsioonile möödunud sündmusi taas-elustada propaganda-pedagoogiliste huvide kohaselt.

Kahtlemata huvitavamaiks ja tuleviku-sõja iseloomu aimamiseks teatavaid suundi määravaiks osutuvad memuaarid Maailmasõja õhu- ja allveevõitlusist. Olid ju lennukid ja allveelaevad moodsa tehnika tipp-saavutistena Maailmasõjas neid uusi ja üllatavaid relvi, mis osutusid tõhusaiks võitlusvahendeiks ja avasid uusi romantilisi perspektiive seiklusrikkaks ja hulljulgeks võitluseks. Uued ruumilised avauksed — õhumasside ulatuslik ala ja merede ning ookeanide sügavused — pakkusid seiklusjanulisile võitlejatele tänulikke võimalusi romantilisiks, hulljulgeiks ja seninähtamatuks sangaritegudeks. Nende tavaline saatus juba, kas leekides allalangeva lendurina puruneda või allveelaeva raudses kirstus lämbuda, oli küllaltki hirmus ja jube, et igalt mēnēit nõuda tõēnsēit raudset iseloomu.

Oleme teadlikud, millist osa Maailmasõjas etendasid lennuvägi ja allveelaevad, kuidas nad arenesid koos vastavate tõrjerelvadega ning millisele tasemele on jõudnud ses suhtes kaasaja sõjatehnika. Kuid seejuures tuleb ikka ja ikka meenutada, et paljude ajaga koos varieeruvate võitlusvahendite tõhusus oleneb eeskätt inimesest, tema initsiatiivist, julgusest ja osavusest. Allveesõda ja õhuvõitlus oma algastmest alates on nõudnud vahest rohkem suuri sõjamehelikke voorusi võitlejailt kui ükski teine relvaliik. Seepärast tohiks pälvida erilist huvi nende meeste mälestused, kes pioneritena lennukite ja allveelaevade käsitsemisel taotlesid neile usaldatud vastutusrikkaid sõjalisi eesmärke, koondades enestele kogu maailma üllatatud tähelepanu.

Sakslaste parima lenduri Maailmasõjas, legendaarse kuulsusega Manfred Richthofen'i memuaarteos „Punane lahingulendur“, A. Hanko tõlkes, tahab tutvustada lugejaid üksikasjaliselt õhuvõitlusega Maailmasõjas. Memuaarid on kirjutatud Richthofen'ilt eneselt, seega muude positiivsustega rööbiti peaksid omama eeldust olla tõepärased ja valgustama kuulsaima lenduri elamusi ka psüühilisest küljest. Kahjuks just selle puudumine, õigemini lihtlabane ja pinna-pealne käsitus, on teose puudusist olulisemaid. Richthofen'i lihtis, kuid päris kujukas jutustus oma sõjaelamusist näib olevat mõeldud laiadele hulkadele, eriti tolleaegsele saksa publikule, mida tõestab teose teatava määrani hooplev ja praaliv toon koos mingi üleolekutunde nüansiga. Seda märkab ka autor ise, kirjutades peatükis „Mõtted varjendis“:

„Käin mõttega ringi lasta tulla „Punasele lahingulendurile“ järke ja nimelt üsna kindlal põhjusel. Nüüd võitlus, mis on käimas kõigil rindeil, on muutunud tõsiseks, ei ole midagi järele jäänud sellest „värskest, rõõmsast sõjast“, nagu meie tegevust nimetati alguses. Mul on tume mulje, nagu paistaks „Punases lahingulendurist“ inimesile sootu teine Richthofen vastu — kui on mu meeoleu. Kui ma oma raamatut loen, irvitan endale vastu. Nüüd ei ole mul enam sugugi upsakas tunne.“ Selline oli siis meeoleu sangarlikul Richthofen'il, kui ta oli oma kuulsuse tipul, olles hävitanud üle poolesaja vastase lenduri, saanud majesteedi Pour le mérite'i, esitletud Hindenburg'ile ja Ludendorff'ile, einestanud koos

„Tema Majesteediga“, käinud vürst Plesz'iga Beloveši metsades metsõnne küttimas, austatud kodumaal ja imetletud ning kardetud „le diable rouge“ liitlaste pool. Pikaleveniv sõda, kaunis lootusetu tulevikuperspektiividega, oli kulutanud ka selle energilise rittmeisteri närve ja pehastanud tema upsakat mõttelaadi. Eks seda tõesta ka järgnev tsitaat:

„Kõrgemalt poolt on mulle lastud ütelda, ma peaksin nüüd loobuma ise lendamast, sest kord tabab see mind ometi. Tunduksin endale aga väga viletsana, kui ma nüüd, saavutanud kuulsuse ja ordenid, elaksin edasi oma väarikuse pensionärina, et säilitada oma kallist elu rahvale, kuna iga vaene mees kaevikus, kes täidab niisamuti oma kohust nagu mina, peab vastu.

Pärast iga õhuvõitlust on mul väga räbal meeolu. See on vist küll mu peahaava järelmõju. Kui ma olen lennuväljal jala jälle maapinnale pannud, siis teen, et saan oma nelja seina vahele, ei taha kedagi näha ega kedagi kuulda.

Ma usun, nii on see tõsiselt, mitte nii, nagu kujutlevad inimesed kodumaal, hurraaga ja mõirgamisega, kõik on palju tõsisem, vihasem — — —“

Nii kirjutab Richthofen pärast „Punase lahingulenduri“ ilmumist, need on tema viimased mõtted. Kuid enne seda oli ta toitud saksa publikut „rõõmsa, värskes sõjas“ upsakate ja üleolevate jutustistega. Tõenäoliselt ka selles osas mälestustes seepärast on asjata otsida kuulsa lahingulenduri lõepäraseid psüühilisi elamusi.

Kindlasti huvitab Richthofen'i memuaaride lugejat võitluse tähtsaim probleem — millest oli tingitud edu. „Nii siis, kes paremini laseb, kes säilitab suurema rahu ja kel on parem ülevaade hädaohu hetkel, see võidab“ — on Richthofen'i retsept. Seejuures lähendab ta enesest lugupidamisega, et „lõpuks ei seisa asi kastis (lennukis), vaid selles, kes sees istub,“ milline väide kahtlemata täie õigusega vihjab lendurile tarvilikele kõrgeile intellektuaalseile võimeile.

Richthofen ei maini põhjusi, miks ta oma „kasti“ pintseldas erepunaseks. Kuid tõsiasi, et peatselt tunti teda erepunasest lennukist, „le petit rouge“, mille ootamatu ilmumine kogenematuile lendureile psüühilist mõju mitte ei jätnud avaldamata. Richthofen'i allalaskja, Kanada lennuväe kapten A. Roy Brown ei teadnud sugugi, et ta võitles Richthofen'iga, sest siis oli juba kogu Richthofen'i eskadrill võõbatud punaseks. Kui ta aga teada saab, kelle ta on alla tulistanud, on erutus väga suur: „Peagu

oleksin langenud minestusse. Küll oli mul juba selline tunne, et see oli olnud tema! Nii siis ometi Richthofen! „Punane parun“, Saksamaa kuulsaim lendur!“ Siit selgub Richthofen'i edu üks põhjusi — legendaarne kuulsus võitmatust punasest lendurist, kes armutult hävitas iga vastase, mandas liitlaste lendureid, võttes neilt julge aktiivsuse.

Kapten A. Roy Brown jutustab: „Richthofeni lõpp oli täpselt samasugune, nagu enamiku ta ohvrite oma. Teda oli üllatatud, ta oli surnud veel enne, kui ta oli suutnud toibuda oma üllatusest.“

Richthofen'i memuaarides vilksatab siinseal tõekspidamisi lennuväe taktika kohta. Õist pommitamist kritiseerib ta väga sarkastiliselt.

Suurtükiväe tule juhtimiseks Richthofen peab tarvilikuks, et vastav lendur kuuluks ise suurtükiväkke, et vajaliselt mõista seda tööd.

Lõpuks tsiteerides Clausewitz'i ütleb Richthofen: „Meil ei ole muuga tegemist kui ainult vastaste allalaskmisega“ — tähendades sellega hävitajate ülesannet. „Ülevõimu õhus ei saavutata teisel viisil kui võitluse läbi, nii siis allalaskmise teel.“

Vaatamata mõningaile puudusile on üldiselt Richthofen'i memuaarid ainsaks abinõuks tundma õppida Maailmasõja kuulsaima ja energilisema lahingulenduri mõtteid ja elamusi. Sellisena need memuaarid peaksid kõitma ka meie lugejaskonna tähelepanu, et õppida tundma lennuväe tegevust tema algstaadiumis.

Memuaare veealuseist hävitajaist, allveelaevadest, esitab artistliku põnevusega Lowell Thomas oma teoses „Võitlused meresügavustes“, A. Hanko tõlge. Olles hakanud andmeid koguma allveesõja kohta, on L. Thomas Maailmasõja lõpu järele intervjuuerinud tähtsamaid allveelaevade komandöre ja ohvitseri Saksamaal ja ka mõningaid liitlaste ohvitseri, et edasi anda nende endi jutustusi allveesõja seiklusist. Need on põnevad ja erutavad lood sakslaste piiramatu allveesõjast, mis omal ajal vallutas kõigi kujutlusvõimede; mitte ka ainult veidrad ja otsitud seiklused, vaid ajalugu, mis ka tänapäev akuutsena peaks huvi pakkuma, pealegi kus oleme alles asja saanud oma allveelaevastiku.

Saksa allveelaevade komandöride jutustused, kellede eesotsas seisab tuusade-tuus Lothar Arnauld de la Perière, kes uputas üle 200 laeva, tonnažiga enam kui pool miljonit tonni, on ajalise distantsti tõttu kõigiti korrektsed, kus meremehele omase mõ-

Kindralmajor Rudolf Reimann VR I/1 30 aastat ohvitseri kutses.

Kindralmajor R. Reimann VR I/1.

15. augustil s. a. möödub Sõjamineisteriumi Nõukogu asjadevalitsejal kindralmajor Rudolf Reimann'il 30 aastat tema ülendamisest esimesse ohvitseri auastmesse.

Jubilar on pärit Tartumaalt Võtikvere

nusa huumoriga vesteldakse ka vapustava- maist sündmusist. Lowell Thomas on leidnud neid sõja ajal nii kardetud piraate rahulikkude kodanikkudena tegutsemas äri- alal või koguni mugavasti kasvatamas kar- tuleid, nagu polekski mõjunud neile sõda oma hävitava toimega. Thomas on inter- vjuerinud ainult komandöre ja ohvitseri, lihtsate mereväelaste muljeid pole ta arves- tanud kaaluvaiks. Seepärast ka neis me- muaarides palju pole jutustatud Saksa all- veelaevastiku üldisest meeolust ja mees- konna elamusist, mispärast jääb ka tume- daks, miks laevastik hakkas mässama. Mär- kimiseväärt on siiski, et mõnegi allveelaeva meeskond ei ühinenud revolutsioonilise lae- vastikuga.

vallast, sündinud 18. jaanuaril 1884. Astus Tartu realkooli 5. klassist septembris 1903 vabatahtlikuna teenistusse endise Vene 106. Ufa Jalaväepolku, kust järgmise aasta au- gustis lähetati Vilno Jalaväe Junkrukooli. Kooli lõpetas 1. järgus 15. (2.) augustil 1907, kusjuures ülendati ohvitseriks noorem-leit- nandi auastmes ning määrati teenistusse 216. Tagavara Insari Jalaväepolku. Juulis 1910 viidi üle 196. Inveri Jalaväepolku. Septembris 1911 võeti korraliseks kuulajaks Intendandi Akadeemiasse, mille lõpetas kolm aastat hiljem 1. järgus. Omandanud akadeemilise teoreetilise ettevalmistuse, saa- deti praktikale Peterburi Ringkonna inten- dandi korraldusse. Mobilisatsiooni välja- kuulutamise puhul Maailmasõja algades määrati jubilar käsundusohvitseriks 67. Jalaväediviisi Intendandivalitsusse, mõni kuu hiljem — oktoobris 1914 — sama diviisi intendandi kohusetäitjaks. Sellel ameti- kohal suutis ta oma asjatundlikkuse, ette- nägelikkuse ja järjekindla ning energilise teotsemisega diviisi varustusasjanduse vars- ti viia eeskujulikku seisukorda ning kõiki- dele raskustele vaatamata ka püsivalt selli- sel tasemel hoida, nõnda et diviisi ülem teda hindas eriti andekaks tööjooks vägede varustamise alal ja atesteeris korpuse in- tendandiks väljaspool järjekorda.

Eestluse kaitseks mõeldud eesti rahvus- likkude väeosade moodustamine tõi aga jubilari laiadelt Sarmaatia legendikkudelt tagasi kodumaale, kus ta nimetati 1. Eesti Jalaväediviisi intendandiks jaanuaris 1918.

Allveesõjast teeb Thomas järgmise kok- kuvõtte: „Sakslased panid üldse algusest lõpuni kiilu 811 allveelaevale. Kuid suurem osa neist ei olnud veel valmis, kui sõda lõp- pes. Vähem kui nelisada pandi tegevusse. Ja neist neljasajast võtsid aktiivsest sõja- pidamisest osa vaevalt enam kui kolmsada. Säärane oli Saksa allveelaevastiku suurus.

Ta kaotused olid võrdeliselt kohutavad. Sada üheksakümmend üheksa laeva huk- kus. Neist hävitati sada seitsekümmend ka- heksa vaenlaste poolt! Seitse interneeriti erapooletuis sadamais. Neliteist, mis olid muutunud teovõimetuiks, hävitati sakslaste endi poolt. Neist saja seitsmekümne ka- heksast laevast, mis vaenlase poolt põhja lasti, jooksis umbes nelikümmend miinide

Kui enamlased lagunevatele vene vägede toetudes võimu Tallinnas oma kätte haarasid ja eesti rahvuslikest väeosadest tahtsid hakata formeerima punaväge, loobus juubilar 1. Eesti Diviisi intendandi kohustest, kuid enamlaste võimu langemise ja Eesti Vabariigi väljakuulutamise järele 24. 02. 1918 asus ta uuesti oma pooleli jäänud töö juurde, olles Eesti Sõjameeste Peakomitee poolt määratud vastsündinud Eesti Vabariigi sõjavägede intendandiks. Varsti aga tuli tal tegevus jällegi katkestada: saksa okupatsioonivõimude poolt saadeti eesti väeosad laiali ja selle tagajärjel lahkus kindral-major Reimann, tol ajal polkovnik, sõjaväeteenistusest 5. aprillil 1918. Kui Saksaamaa kokku varises ja revolutsioonist nakatatud okupatsiooniväed Eestist minema pugesid, määras võimu oma kätte võtnud Ajutine Valitsus juubilar Sõjaväe Varustusvalitsuse ülemaks 11. novembrist 1918.

Nüüd algas juubilaril tema kutselise tegevuse alal raskeim ja vastutusrikkaim, kuid ühtlasi ka saavutusilt tagajärjekaim ajajärk, mis tema nime kustumatult raius Eesti Vabadussõja ajaloo lehekülgedele teiste rahvuskangelaste hulka.

Kahtlemata tuleb eesti sõjajõudude majandusliku organiseerimise ja varustamise hiiglasaavutistest Vabadussõjas väga silmapaistev osa kanda juubilaril kontosse. Ja võib kindlasti öelda, et juba ainuüksi selle tõsiasja tunnustamisega on tema elutööle antud niivõrd väärikas hinne, millele ei tarvitse enam midagi lisada.

Rahulepingu sõlmimise ja sõjavägede rahujalale üleviimise järele juubilar, nagu tundes vajadust ajutiseks hinge tagasitõmbeks pärast sõjaaegset ülepingutust, lahkus 01. 10. 20 eraellu. Kuid juba paar aastat

hiljem, 01. 01. 23, astus ta uuesti tegelikku sõjaväeteenistusse Sõjaministri vanema käsundusohvitseri ametikohale. Siit määrati ta märtsis 1924 Korraldusvalitsuse ülemaks ja edasi: juunis 1929 — Sõjanõukogu alaliseks liikmeks, märtsis 1934 — Sõjamineeriumi Nõukogu alaliseks liikmeks ja märtsis 1936 — Sõjamineeriumi Nõukogu asjavealitsejaks.

Neil ametikohtadel töötades on kindralmajor Reimann oma otseste ülesannete kõrval pidevalt teotsenud ka õppejõuna meie sõjaväe juhtkonna noorema generatsiooni ettevalmistamise alal nii omaaegsetel alalisvää-ohvitseride kursustel kui ka Sõjakoolis ja Kõrgemas Sõjakoolis.

Kõrgendatud leitnandiks — oktoobris 1910; staabi (alam-) -kapteniks — novembris 1914; kapteniks — detsembris 1916; alam-polkovnikuks — augustis 1917; polkovnikuks — märtsis 1918. Koloneliks ümber nimetatud novembris 1922 ja kindralmajoriks kõrgendatud veebruaris 1932.

Vabadussõjas ülesnäidatud teenete eest on kindralmajor Reimann'ile annetatud I liigi 1. järgu Vabaduse Rist ja normaaltalu. Peale selle omab ta Kotkaristi I klassi teenetemärgi, Eesti Punase Risti I järgu 2. astme ja II järgu 1. astme teenetemärke, Läti Karutapjate ordu 3. järgu aumärgi, Poola Polonia Restituta IV kl. aumärgi ning endise Vene Stanislaoose ordu 2. ja 3. järgu, Anna ordu 2. ja 3. järgu ja Vladimiri ordu 4. järgu aumärke.

Soovime juubilarile tema tähtsa kutsealase mälestuspäeva puhul palju õnne, tervist ja edu ning loodame, et tal veel kauaks jätkub jõudu ja tahet kaasa töötada meie riigikaitse arendamiseks ja sõjaväe võitlusvõime tõstmiseks. —

otsa, kuusteist hukkusid Briti allveelaevade ja üks Prantsuse allveelaeva torpeedo läbi. Umbes tosin hävitati saladuslike Q-laevade poolt ja kuus lennukite poolt õhupommidega. Teised langesid ohvriks võrkudele, hävitajaile, ristlejaile, patrull-laevadele, allveelaeva-hävitajaile, relvastatud kalaaurikuile, traalereile ja relvastatud kaubalaevadele.“

Kuid vaatamata allveelaevastiku arvulisele nõrkusele sõja alguses ja allveelaevade ehitamise seisakule pärast Jyllandi (Jutlandi) lahingut, millal dokid asusid pealveelaevu parandama, ometi saatis ta mõndagi korda, mis hämmastas maailma:

„Nad lasksid põhja sõjalaevu, miinitraalereist ja hävitajaist kuni hiigellahingulae-

vadeni. Kuid mitte rünnakutega sõjalaevadele ei teinud a-laevad oma mõjuvamat tööd. See sündis nende tegevuses kaubalaevade vastu. Üldse lasksid nad põhja 18716982 tonni suuruses laevu, sellest kümme miljoni tonni suuruses Briti omi. Nende hävitatud laevade üldine arv on viie ja kuue tuhande vahel. 1917. a. kestel, selle ühe aasta jooksul, millal allveesõda oli oma haripunktil, läks põhja seitse ja pool miljonit tonni — ja Briti impeeriumi ähvardas hukkumine.“

Tulevikusõjas allveelaevadelt ja lennukitelt on oodata kahtlemata palju mõjuvamat teotsemist kui Maailmasõjast, kus need relvaliidid olid alles arenemisajastus. Kindlasti nende võitlusvahendite tõhusus

oleneb siiski ka tulevikuski eeskätt inimesest, mispärast tsiteeritud memuaarteosed on tulusaiks vahendeiks vastava mõttelaadi arendamisel, mis peaks väljenduma sõduri

kõige suuremas vooruses — täita käske ja usaldatud ülesandeid ka raskeimas ja masendavamas olukorras.

Jalaväelase rännakkoormatus.

Sõjatehnika areng ja järjest kasvavad nõuded sõjavägede manööverdamisvõime alal kohustavad võitlejat kaasas kandma suurt rännakkoormat, mis sisaldaks kaitse- ja kallaletungivahendeid, toidutagavara ja elamistarbeid. Maailmasõja kogemuste põhjal ja relvastuse mitmekesisustumise tõttu on kasvanud lahingubarustise esemete arv teraskiivri, gaasitorbiku jne. võrra, ja tõusnud kantava koorma kaal. Automaatrelvade arvu suurenemine tingib kaasaskantavate padrunite arvu suurenemist jne.

Kõik need asjaolud viivad ülekoormatuseni, mille all kannatab võitleja liikumisvõime. Transportvahendite võimete tõus tänapäev suudab tuua siin teatavat kergendust, kuid kaugeltki kõiki asju ei saa jätta vööri. Seepärast on arusaadav, et kõigis sõjavägedes töötatakse hoolega selle küsimuse kallal, kuidas vähendada võitleja rännakkoormatist selle miinimumini, mis ei takistaks võitleja manööverdamisvõimet, sisaldades aga kõiki neid abinõusid, mille kaasakandmine on paratamatu.

Valgustades seda küsimust arstiteaduslikult seisukohalt, N. Vene prof. Krotkov*) on kogunud huvitavat materjali ja teeb järeldusi, mida ka meie ei tohiks jätta tähele panemata.

Kõigepealt prof. Krotkov juhib tähelepanu P.-Am. Ühendriikide meditsiin-departemangu aruandele Maailmasõjast. Sellest nähtub, et ameerika ekspeditsioonivägede võitleja rännakkoorma kaal kõikus 27,9 ja 31,7 kg vahel; talivarustisega koorma kaalu ülemmäär ulatus isegi 41,5 kg-ni. Kuna Ameerika sõduri keskmine kehakaal oli 64—65 kg, siis rännakkoorem moodustas siin 43 kuni 49% võitleja kehakaalust, talivarustisega isegi rohkem. Ülekoormatud sõdurid, püüdes rännakul oma koormat kergendada, jätsid sageli maha sõjapidamiseks tähtsaid esemeid: telkide keppe 95%, tagavara-saapaid 50%, tekke 30%, tagavara-pesu 25%. raskeid traadilõikamise kääre 75% jne. Need arvud näitavad, et võitleja ülemäärakoormamine võib muutuda kahjulikuks ka materjalselt.

Rida tuntud saksa uurijaid tõendab, et võitleja koorma kaal ei või ületada ühe kolmandiku tema kehakaalust. Inglise õpetlaste arvates on koormatise ülemääraks käigu ajal 30% kehakaalust. Ameerika sõjaväe sanitaareeskiri loeb koorma normiks 33,13% selle kandja kehakaalust ja ainult erijuhtudel lubab koormatise suurendamist kuni 45%-ni.

Rännakkoormatise kaal (kaasa arvatud relvastis, varustis ja kantavad tagavarad) välisriikides kõigub 25,3 ja 30,5 kg vahel.

Nii on ta:

Inglismaal . . .	25,3 kg
Jaapanis . . .	30,5 „
N. Venes . . .	28,8 „ (talvel 29,9 kg)
Poolas . . .	28,8 „
Prantsusmaal . . .	26,1 „
P.-A. Ühendr. . .	28,5 „
Saksamaal . . .	26,7 „

Meie sõduri rännakkoorem (Ü. Ö. 4) kaalub 29,64 kg; sellest kaalust langeb püssi, padrunite ja käsigranaatide arvele 35% ja kaitsevahenditele 12%. Siinkohal ei saa jätta märkimata, et meie rännakkoorma asjade nimestikus puuduvad veel mõningad kaitsevahendid, mis uuemal ajal on tarvitusele võetud teistes sõjavägedes, näit. gaasivastane mantel, keemiline kaitsepaket jne. ja mis veelgi suurendaks koorma kaalu. Rännakvarustise süsteem ja kandmisviis ei ole meil veel lõplikult välja kujunenud; eelistatakse ranitsasüsteemi, kuna see kindlustab võitlejale paremusi hingamise, vereringvoolu ja keha jahutamisevõimaluste alal rännakul. Kui arvestada meie sõduri keskmise kaaluna 68 kg (teenistusse tulles 67,44 kg, lahkudes 69,05 kg), siis moodustab tema rännakkoorem ligikaudu 44% kehakaalust. Nii näeme, et nii meil kui ka mujal rännakkoorem oma kaalult ületab lubatavaks peetud normid.

Arvestades asjaolu, et rännakkoorma tunnud vähendamine, eriti sõja korral, vaevalt leiab teostamist, tekib küsimus kandami otsustarbekohaseks paigutamiseks õlale, selga ja vöole.

*) Voenn. vestnik nr. 5 — 1936.

Kapten-leitn. Jaan Usin VR II/3 50-aastane.

12. augustil s. a. sai Peipsi Laevastiku Divisjoni ülem kapten-leitnant Jaan Usin 50-aastaseks.

Juubilar on pärit põliselt laevnikkude kodumaalt — Saaremaalt, Kihelkonna vallast, sündinud 12. augustil 1887. Alghariduse omandas kohalikus valla- ja Mustjala kaheksaklassilises kihelkonnakoolis, laevajuhi kutse — Kuressaare ligisõidu merekoolis ja Liibavi kaugesõidu merekoolis, sõjaaegse mereväehvitseri ettevalmistuse sai endise Vene mereväes, kus õiendas mereväe lipnikkude katsed Kroonlinnas 1916, ja alalisväe ohvitseride kursused mereväe alal lõpetas Eestis 1925.

Endise Vene mereväkke mobiliseeriti Maailmasõja puhkemise puhul 1914 ning määrati teenistusse II Balti Mereväe Ekipaaži Petrogradis. Hiljem teenis I Balti Mereväe Ekipaažis Kroonlinnas, traaler „Nikolai Pogalskil“ roolimehena, hospitalilaeval „Nikolajev'il“ roolimehena, transportlaeval „Ossilia'l“ vahiülemena ja Tallinnas Peeter Suure Merekindluste Staabi koosseisus sadamalaeval „Ivan Wolažhenski'l“ komandörina. Mereväe lipnikuks ülendati 18. aprillil 1916. Saksa okupatsioonivägede Tallinna jõudmise puhul lahkus sõjateenistusest.

Eesti sõjaväkke astus detsembris 1918. Vabadussõjas võttis osa a-l. „Loodi“ komandörina kõikidest dessantidest Soome lahes kuni veebruarini 1919 ning s-l. „Uku“ vahiülemena ja s-l. „Tartu“ komandörina kõikidest sõjalistest operatsioonidest ja lahingutest Peipsi ja Pihkva järvedel ning Veliikaja jõel. 1. juulil 1920 määrati Peipsi Laevastiku Divisjoni ülema ametkohale, millel teenib praegugi, täites ühtlasi s-l. „Tartu“ komandöri kohuseid.

Ülendatud leitnandiks märtsis 1920, vanem-leitnandiks — veebruaris 1923, kapten-

Kapten-ltn. J. Usin VR II/3.

majoriks — veebruaris 1924 ja kapten-leitnandiks 24. 02. 1930.

Vabadussõjas ülesnäidatud vahvuse eest on kapten-leitnant Usin'ale annetatud II liigi 3. järgu Vabadusrist ja tasuta maa normaaltalu suurus. Peale selle omab ta Kotkaristi III klassi teenetemärgi.

Kohusetruu, ustava ja asjatundliku töömehena on kapten-leitn. Usin võitnud oma ülemuse lugupidamise, õiglase, sõbraliku ning vastutuleliku suhtumisega — alluvate ja kaasvõitlejate austuse ning poolehoiu.

Soovime juubilarile tema ea 50-da aastapäevise juurde jõudmise puhul parimat õnne, tervist, edu ning head kordaminekut kõigis ettevõtetes!

Rännakkoorma süsteem peab:

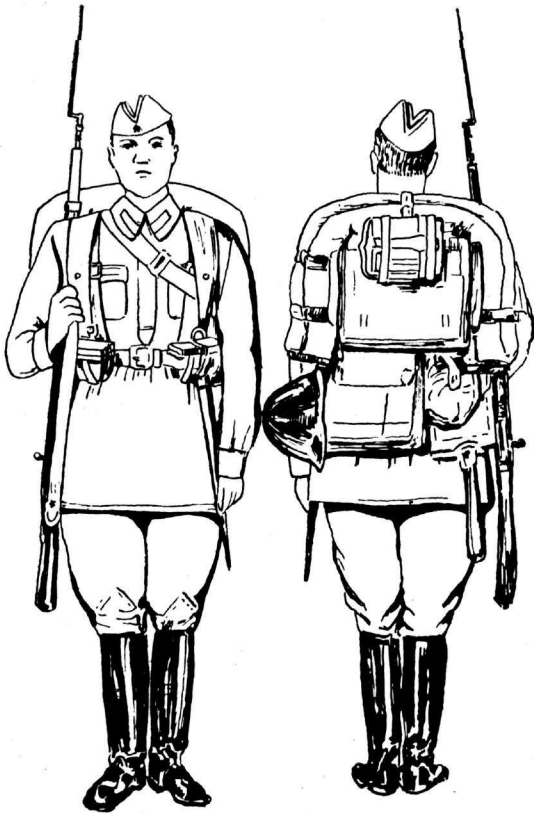
- kindlustama normaalset hingamist ja vereringvoolu kõnnil, jooksul ja roomamisel,
- vältima kehaosade vigastamist pikematel rännakutel,
- võimaldama käte ja jalgade tegevusvabadust kõigi edasilükkumise viiside juures ja lahingutegevusel.

Kantavate asjade paigutamise järjestus peab tagama iga soovitava eseme takistuseta kasutamiselevõtmist lahingulukorras.

Rännakkoorma paigutamise küsimuse lahendamisel peab arvestatama koorma paigutust raskuse keskkoha suhtes, mis on muutlik. Igasugune ebasümmeetriliselt paigutatud koormatis viib keha tasakaalust välja ja seega kutsub esile lihaste täiendavat tööd. Nii, näit., raskuse keskkoha ettepoole nihutamine nõuab lisatööd seljalihastelt, mis painutavad keha tagasi, et lähendada keha raskuskeset tasakaalu seisundile. Raskuskeskme ümberpaigutamisel tahapoole tasakaal saavutatakse kõhulihaste kokkutõmba-

mise või keha ettepoole painutamise arvel. Seepärast on kõige otstarbekohasem see paigutamiseviis, kus koorem püsib kehal lihaste minimaalse pingutusega. Selle eesmärgiga kogu kantav koormatis jaotatakse rinnal ja seljas, või koorma tagumise osa vastukaaluks luuakse ette tasakaalustav tegur. Käesoleval ajal enamik riike on läinud üle kandami kandmissüsteemile, mis loodud vastukaalu põhimõttele. Selle süsteemi juures on rind vaba, on tagatud käte vaba tegevus ning ka vöö võtab koorma kandmisest osa. Kuid üheski riigis pole senini korda läinud koormatist täiesti võrdselt jaotada. Igalpool on tagumine koormatis teatavas ülekaalus. Meil ja paljudes teistes riikides tarvitusele võetud ranitsasüsteemi juures on tagumisel koormatisel teatav ülekaal, mille tagajärjeks on hingamise aeg-ajaline raskendamine; viimane nähe on tingitud vöö tõusust õlarihmade tõttu. Tasakaalu ühtlustamiseks tarvatakse mitmesuguseid täiendeid: vöö alustugesid, hoidrihmu jne.

Mis puutub koormatise jaotusse külgsuundades, siis kuna siin see külg, mis kannab püssi, on tunduvalt rohkem koormatud, muutub koormatise jaotus ebasümmeetriliseks; see väsitab lihaseid ja mõjutab keha tasakaalu. Paliturulliku kandmisel üle

N. Vene sõduri rännakvarustis (uus tüüp).

õla teataval määral tasakaalustub õlgade koormatis, kuid selle all kannatab hingamisvabadus. Ranitsasüsteemi juures pussi raskusest tingitud ühe õla ülekoormamist on võimalik tasandada püssi kinnitamisega hoidrihuga, mis aitab jaotada püssi raskust mõlemale õlale ja vabastab võitleja käed rännakul.

Kõigis Euroopa riikides kinnitatakse paliturullik ranitsa peale ja kantakse seljas. Teataval määral see küll raskendab tagumist koormatist, kuid seevastu rind vabaneb alalisest survest ja pole loodud eeltinimusi ebaharilikuks higistamiseks, hõõrdumiseks jne.

Suure jõukulutuse (kuni 5000 kalorit ööpäeva jooksul) tõttu rännakul omab tähtsust ka soojuse edasiandmise küsimus — kehana ventilatsioon. Ka sel alal on ranitsasüsteem eelistatavam, kuna ta katab kehapiinda vähemas ulatuses kui seljakott. Ranitsa kandmise kõrguse küsimuses kaldub arvamus selle kandmise kasuks võimalikult kõrgel — umbes 3 cm krae aluspinnast, kuigi mõned autoriteetid seevastu pooldavad ranitsa madalat asendit.

Mis puutub liikumiskiirusesse, siis katsete varal on selgunud, et: 1) kõige ökonoomsemaks kiiruseks 21 kg koormatise juures on 4,2 km/t.; 2) kõige kasulikumaks koormatiseks 4,2 km/t. juures on kandam, mis kaalub 21 kg; 3) nende suuruste juures energiakulu on 1 m/kg väiksem kui käigul ilma kandamita; 4) energiakulu 1 minutis suureneb olenevalt koormatise kaalu tõstmisest ja liikumiskiiruse suurenemisest.

Kokku võttes prof. Krotkov jõuab alljärgnevatele järeldustele:

1. Teoreetilised eeldused, katsetamised ja sõja kogemused nõuavad jalavälase rännakkoorma vähendamist kuni $\frac{1}{3}$ tema kehakaalust (igal juhul see jätta 25 kg piiridesse). Kergmetallide kasutamise, konstruktsioonide kergendamise ja teisejärgu tähtsusega varustusesemete andmisega voori on võimalik lahendada küsimust vastavalt tervisehoiu nõuetele. Kogemused Rootsi sõjaväes, kus on korda läinud vähendada rännakkoormat 22—23 kg, kinnitavad neid võimalusi.
2. Võitleja töövõime suurendamise ja väsimuse vastu võitlemise eesmärgiga on tarvis loobuda palitu kandmisest rulliku näol üle õla, jätta ära rist- ja põikrihmad rinnal ja seljakott asendada ranitsaga.

- Rännakvarustise kandmisviis peab baseeruma vastukaalu nõuetele, s. o. rännakkoorma raskust tuleb jaotada enam-vähem ühtlaselt. Selle eesmärgiga on vaja tarvitusele võtta püssi ja kk kandmiseks hoidrihma, mis jaotab relva raskust mõlemale õlale ja vabastab laskuri käed.
- Rännakvarustise tüüp peab võimaldama võitlejal kiiresti vabaneda rännakkoormast (parimaks puhkamiseks) ka lühematel peatustel

ja võimaldama ranitsa ümberpaigutamist üles või alla — ranitsaga kaetud kehaosa parimaks ventileerimiseks.

N. Vene armee rännakvarustise uus tüüp (vt. joon.), mis muidu mitmel alal vastab eeltoodud nõuetele, ulatub oma kaalult 45%-ni võitleja kehakaalust, seega ületab lubatavaks peetud kaalu normi. Sellise koormatise kandmine vajab süstemaatilist treeningut ja eriti rasketes tee- ja ilmastikuoludes tingib osa koormatise paigutamist voo-
P. L.

Üksikult teotseva ratsarügemendi rännaku põhimõtteid N. Vene ratsaväes.

Nõukogude Vene ratsaväe inspeksiooni häälekandjas „Krasnaja Konnitsa“ käesoleva aasta veebruarinumbriks antakse väga reljeefne direktiiv pealkirjas esinevas küsimuses.

Ratsarügemendi üksikult teotsemise juhtudena on ette nähtud rügemendi tegevus eelväena või tiiva kaitsena.

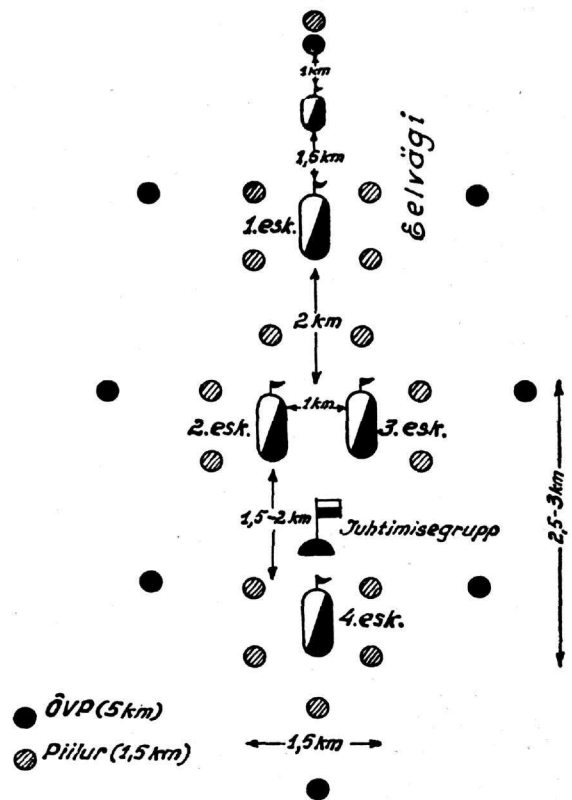
Konstateeritakse, et kaasaja tehnika, õhu- ja mm-osade arengu juures ei ole enam võimalik ratsaväeüksuste liikumine kompaktselt massidena, vaid see peab sündima jaotatult, üksikute gruppidena. Öine liikumine olevat küll kõige otstarbekohasem, kuid sõjaline olukord nõudvat siiski rohkem päevast liikumist.

Päevase liikumise organiseerimise põhilusteks seatakse: 1) mitte lasta ennast sundida peatuma, 2) vähendada kaotusi vastase õhu- ja mm-osadelt, 3) hoida alles oma jõud lahinguks ja 4) tagada oma jõu hargnemist kohtamislahingu tingimustes.

Seejuures kõige tähtsamaks loetakse liikumise korra rivistumist. See jaguneb: 1) harilikuks ja 2) liikumise korraks lennuväe ja mm.-osade õhu puhul. Mõlemad oma sisult koosnevad järgmiste nõuete täitmisest: a) teatav järgustus rinnetpidi ja sügavuti, b) liikumine väljaspool teid, c) teatav iseseisvus lennuväe ja mm.-osade kallaletungi tagasilöömiseks ja d) kiire hargnemine ning painduv manööver kohtamislahingu tingimustes; liikumise korra rivistused kiireks hargnemiseks ja manöövriks kohtamislahingus. Liikumiskord õhu ja mm. kallaletungi õhu vältimiseks — sk. nr. 1 ja 2.

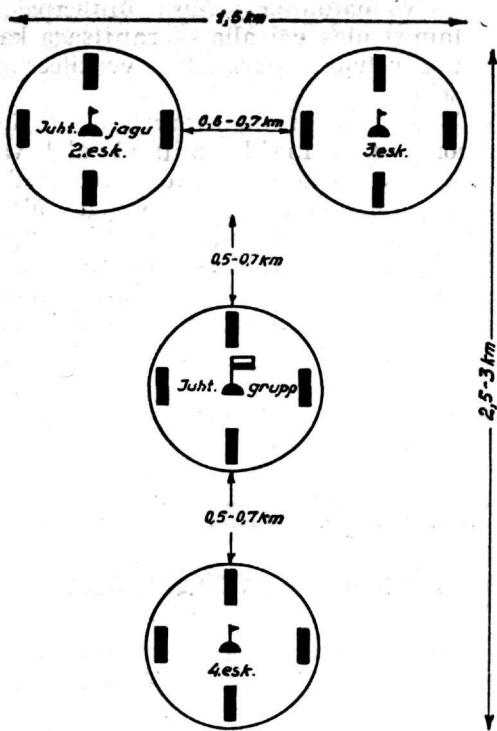
Rännak peab algama järgustatult kolon-

niteid mööda, kuna olemasolevaid teid kasutatakse ainult osaliselt. Edasijõudmist reguleeritakse määratud märkjoonte kaudu (läbistamise aja määramine), mis peavad ühtuma looduslike piirjoontega ja võimaldama

Skéem nr. 1.

Ratsarügemendi harilik rännakkord ühes vahetu julgestusega.

Skeem nr. 2.

Ratsarügemendi rännakkord õhuohu puhul.

hargnemist kohtamislahinguks ning kaitset mm.-osade kallaletungi vastu. Sarnaste piirjoontena kõige kohasemaks märgitakse: veekogud, sügavad orud, kõrgustikkude grupid, sood ja metsatukad. Suured metsad loetakse mittekohasteks, sest vastase lennukite võivad neid põlema süüdata. Hargnemisjoonte valikul kohtamislahingus nõutakse, et neil leiduks vähemalt ühel pool väljapääs löögigrupi viimiseks vastase tiivale. Nii rügemendi kui ka eskadroni liikumiskord peab enesest kujutama riviliselt seotud ja väga painduvat organisatsiooni. Iga eskadron peab kasutama kõiki maastiku omadusi varjumiseks vastase õhu- ja mm.-osade vaatluse eest. Rügemendi liikumise teljeks on eelsalga liikumine. Rügemendi „vedaja“ asemel määratakse reguleerimise postid, rügemendi staabi ohvitseri juhtimisel. Keskmiseks edasisõudmise kiiruseks sarnaselt organiseeritud liikumisel loetakse 5–7 km tunnis.

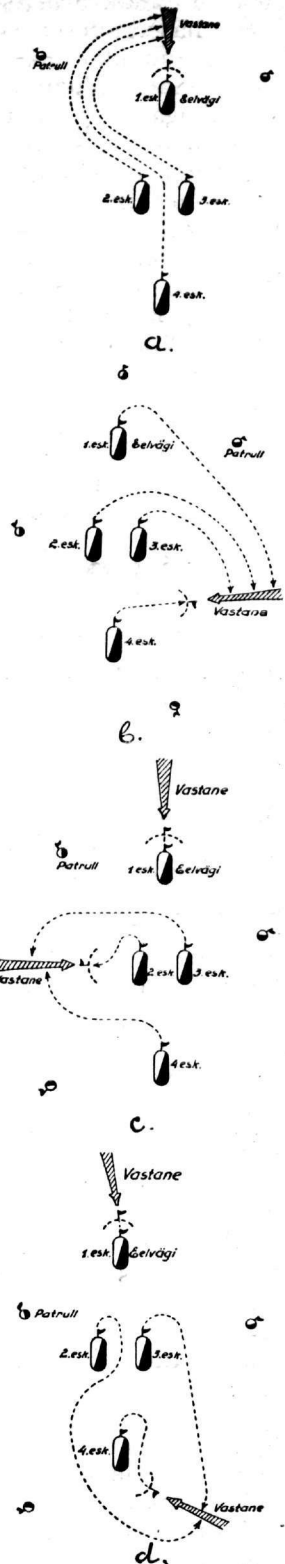
Igale üksikule liikumisgrupile (eskadron) antakse juurde vastav arv rk., suurtükke, miine jne., et neid teha küllaldaselt iseseisvaiks õhu- ja mm.-osade kallaletungi tagasilöömiseks. Osa suurtükiväge aga peab jääma rügemendi ülema käsutusse, mis enesest kujutab tangitõrje reservi.

Kõik grupid saavad iseseisvalt oma kolonniteele välja luurpatrulle või piilureid,

kelle ülesandeks on oma eskadronide liikumise juhtimine, kuna luuret vastase ülesotsimiseks korraldab rügemendi ülem. Oma vahetut julgestust korraldavad kõik grupid iseseisvalt ja seda peamiselt piiluritega.

Erilist tähelepanu pühendatakse lennukite ja mm.-osade õigeaegsele avastamisele. Selleks organiseeritakse vaatlemise ja teadete edasiandmise teenistus (skeem nr. 1), kuhu kuuluvad: 1) 5-mehelised vaatluspostid (ülem, 4 vaatlejat — kaks maapealse ja kaks õhu vaatlemiseks) 5 km kaugusel oma üksusest (vaatluspost annab õhu- ja mm.-alarmi edasi raadio teel ja dubleerib seda rakettidega); 2) vahetu julgestuse piilurid, kes, märgates rakette, annavad alarmi edasi viledega; 3) vaatlejad eskadroni ravis, kes toimetavad õhuvaatlust ja jälgivad rakette. Kõik vaatluspostidelt ja piiluritelt antud signaalid korraldatakse kõigi liikumisgruppide poolt vile, rakettide ja sarve abil.

Lennukite ilmumisel rügemendi gruppide liikumine peab jätkuma. Vaatluse eest varjumiseks liikumise teed muudetakse ainult vastase luurelennukite ilmumisel. Õhurünnaku korral avavad tule rk-d ja toimkonnajaojad, kes et mitte maha jääda üldisest edasiliikumisest, teostavad oma liikumist

Skeem nr. 3.

Ratsarügemendi hargnemine kohtamislahingus.

hüpetena. Rügemendiülema käsutuses olev rk.-rühm kaitseb juhtimise gruppi, kuid hargnemisel kohtamislahinguks — rügemendi löögigruppi. Samuti on tema ülesandeks kogu rügemendi kaitsmine õhurünnakute vastu defileedes.

M m. - o s a d e rünnaku tagasilöömiseks liikumisgrupid, varjudes kohalikkude esemete taha, avavad viivitamatult suurtükitle ründavatele tankidele kõige soodsama kallal-letungi suunas. Kõik rühmad panevad valmis oma kuulipildujad ja granaadid lähidamaa võitluseks. Kõige vähemalgi võimalusel peab edasiliikumine viivitamatult algama hüpetena kaitset teostava suurtükitle varjul.

Sarnase liikumise korra juhtimine nõuab väga painduvat ja kooskõlastatud tööd kõigilt luure-, julgestuse; vaatluse- ja sideorga-

nitelt. Juhtimise ja üksikute luuregruppide liikumise vaatluse teostamist nõutakse rügemendi staabilt viimase olles ratsa; sellest olenevalt koosneb ka rügemendi juhtimisgrupp arvukatest vaatlajatest, luurajatest ja sideratsanikest. Suur osa sellest tööst on etendada rügemendi staabi raadiosidel, vaatluspostidel ja eelväel. Ka määratakse selleks üks staabi ohvitser kergesõiduautol.

Iga liikumisgrupp on kohustatud organiseerima vaatlust oma naabergruppide ja rügemendi juhtimisgrupi liikumise eesmärgile ning silmside katkemisel saatma selleks piilkondi. Kõik liikumisgrupid peavad hoidma alles kaugused (keskmiselt 1 km) ja vahed (keskmiselt 500—700 m). Nende vahede ja kauguste suurenemine on lubatud ainult suurtükitlega pommitamise ja tankide või sõjagaasi rünnaku puhul. V. S.

Arvutuslükati kasutamine suurtükiväes.

R. Ustal.

Täienduseks „Sõduris“ nr. 29/30, 1934. a. avaldatud artiklile toon allpool mõned lahendused, mis sageli võivad esineda laskmise ettevalmistamisel kui ka laskmise ajal ja mida saab kiiresti ja lihtsalt arvutada arvutuslükati abil.

Arvutuslükati jaotused nimetan: ülemine — esimene, alumine — neljas, joonlaua sees tappidel liikuva keele ülemine jaotus — teine, alumine — kolmas. Joonlaual liigub klaasraam püstkriipsuga.

Näide 1. Määrata kindlaks kaardil kaugused D ja d. Kaardile mõõtkavas 1:25000 on märgitud alussuurtüki, vaatluspunkti ja märgi asukohad.

Lahendus:

- arvutuslükati keel tõmmata paremale seni kuni teise jaotuse vasak serv kohastub esimese jaotuse 25-ga;
- asetada arvutuslükati mm jaotus märk-alussuurtüki joone juurde 0-ga märgi kohale ja lugeda kaugus märk-alussuurtükki mm, näiteks 140 mm;
- lükata klaasraam paremale, kuni selle püstkriips asetub arvutuslükati teise jaotuse arvu 14 vastu;
- lugeda püstkriipsu all esimesel jaotusel arv 3500, mis vastab kaugusele D.

Analoogiliselt määratakse kindlaks märkvaatluspunkt kaugus d. Kauguse D ja d määramine võtab aega 15".

Näide 2. Määrata kindlaks nurk i.

Lahendus:

- asetada arvutuslükati mm jaotus märk-alussuurtüki joone juurde 0-ga märgile ja märkida kaardile 100 mm kohal pliitsiga punkt a; samal viisil märkida märk-vaatluspunkti joonel punkt b;
- mõõta kaardil märgitud punktide a ja b vahe mm-tes, näiteks 25 mm; nurk i on võrdne 250".

Nurga i määramine võtab aega 15".

Näide 3. Määrata kindlaks φ ja ω suurused, kui D = 3300 m, d = 1900 m ja nurk i = 400.

Lahendus:

- asetada püstkriips esimese jaotuse arvu 400 peale;
 - tõmmata keel paremale, kuni püstkriipsu alla asetub teise jaotuse arv 3300;
 - lugeda esimesel jaotusel keele vasaku serva vastas arv 12, mis vastab φ suurusele;
 - tõmmata keel paremale, kuni püstkriipsu alla asetub teise jaotuse arv 1900;
 - lugeda esimesel jaotusel keele vasaku serva vastas arv 21, mis vastab ω suurusele.
- φ ja ω määramine võtab aega 15".

Näide 4. Määrata kindlaks φ ja ω suhe, kui $\varphi = 12$ ja $\omega = 21$.

Lahendus:

- asetada püstkriips esimese jaotuse arvu 12 peale;
- lükata keel vasakule, kuni püstkriipsu alla asetub teise jaotuse arv 21;
- lükata püstkriips paremale, kuni ühtub keele parema servaga, lugeda püstkriipsu all esimesel jaotusel arv 0,57, mis vastab suhtele $\varphi/\omega = \frac{6}{10}$.

Suhe φ/ω määramine võtab aega 10''.

Näide 5. Määrata kindlaks K/φ ja K/ω suhe, kui $K = 73$, $\varphi = 17$ ja $\omega = 41$.

Lahendus:

- asetada püstkriips esimese jaotuse arvu 73 peale;
- lükata keel paremale, kuni püstkriipsu alla asetub teise jaotuse arv 17;
- keele vasaku serva vastas lugeda esimesel jaotusel arv 43. Suhe $K/\varphi = 4,3$;
- lükata keel vasakule kuni püstkriipsu alla asetub teise jaotuse arv 41;
- keele vasaku serva vastas lugeda esimesel jaotusel arv 18 ja suhe $K/\omega = 1,8$.

Suhe K/φ ja K/ω määramine võtab aega 15''.

Näide 6. Määrata kindlaks patarei rinde laius tuhandikkudes patarei suhtes, kui $D = 4200$ ja patarei rinde laius on 76 m.

Lahendus:

- asetada püstkriips esimese jaotuse arvu 76 peale;
- lükata keel paremale, kuni püstkriipsu alla asetub teise jaotuse arv 42;
- keele vasaku serva vastas lugeda esimesel jaotusel arv 17, mis vastab patarei rinde laiusele tuhandikkudes.

Näide 7. Määrata kindlaks vihu laiuse vaatluspunkti, kui patareist vihu laius on 18, ja φ/ω suhe on 0,7.

Lahendus:

- asetada püstkriips esimese jaotuse arvu 18 peale;
- tõmmata keel vasakule kuni teise jaotuse arv 7 asetub püstkriipsu alla;
- lükata klaasraam vasakule kuni püstkriipsu alla asetub teise jaotuse parem serv;
- lugeda keele vasaku serva vastas esimesel jaotusel arv 25,6, mis vastab patarei rinde laiusele tuhandikkudes vaatluspunkti suhtes.

Käesolevate näidete toomisega on lähtutud vaid eesmärgist, selgitada arvutuslükati kasutamist antud juhtudel. Päriskelge aga on, et osa toodud näiteist võib teiste võetega lahendada niisama kiirelt ja teatavalt juhtudel võib-olla isegi kiiremalt, näiteks φ ja ω suhte arvutamine peast, kauguste D ja d leidmiseks hariliku joonlaua kasutamine, arvutamine peast jne.

Maastikuauto.*)

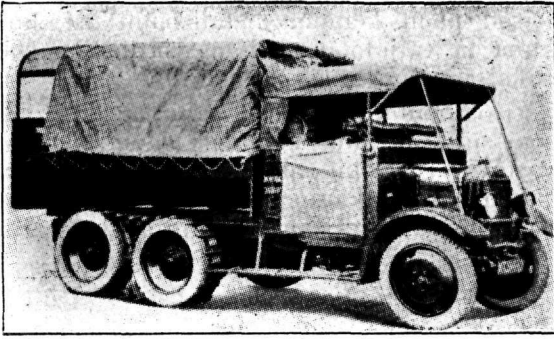
Kapten S. Laks.

Enamik kolmeteljelistest maastikuautodest on veoga kahel tagumisel teljel. Sellised autod on oma konstruktsioonilt võrdlemisi lihtsad, omavad küllaldast läbimisevust ja pole hinnalt palju kallimad normaaltüübilistest autodest. Kaheteljelistest maastikuautodest erineb kolmeteljeline maastikuauto ainult selle poolest, et sel on üks veotelg rohkem ja et jõu ülekande-mehhanismi on lülitatud demultiplikaator (veojõu suurendamiseks jõu ülekande vahetustega suurendamisega). Veorattad on neil harilikult varustatud kahekordsete kummirehvidega. Liikumiseks väljaspool teid või pehme pinnasega teedel võidakse auto läbimisevuse suurendamiseks kasutada nn. „ove-

rall“ kette, mis asetatuna veoratastele vähendavad auto osaturvet pinnasele (joon. 6).

„Overall“ kett on kerge, painduv ja hõlpsasti käsitsetav. „Overall“ kettide kasutamisel võib auto arendada kiirusi kuni 30 km/t., sõidul suurematel kiirustel kett võib puruneda. Et auto rattad kohanduksid paremini teel leiduvate konarlustega ja seega suudaksid arendada tugevamat veojõudu, on kolmeteljelistest autodest paljud nn. õõstelgedel. Õõsteljed erinevad harilikkudest veotelgedest sellega, et nende poolteljed on liigendiga, mistõttu võivad tiirelda nurga all (joon. 7). Kolmeteljelistest maastikuautode kandevõime on harilikult 1,5–3 t, harvemini 4–5 t, sest viimaste läbimisevuse suhteliselt väike.

*) Vt. „Sõdur“ nr. 29/30 — 1937. a.

Joon. 6.

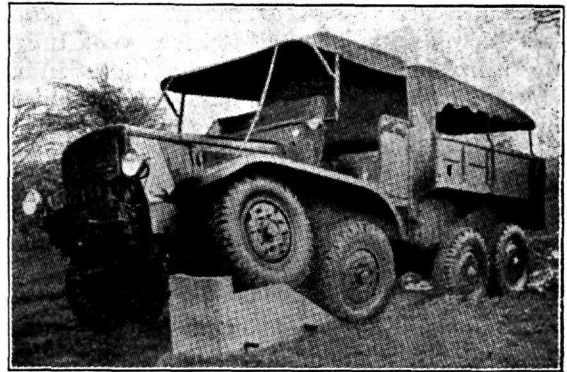
Vickers-Armstrong Crossley kergeveoauto „Overall“ ketiga veoratastel.

Nelja- ja viieteljelisi maastikuautosid (Joon. 8) on konstrueeritud ainult katsamiseks. Mõned nendest on osutunud väga sobivateks liikumiseks pehme pinnasega teedel.

Lõpetades mitmeteljeliste maastikuauto- de üldist iseloomustamist, tuleb veel märki- da, et need autod suudavad headel teedel arendada samasuguseid kiirusi kui normaaltüübilised autod, halbadel teedel aga on nende liikumiskiirus viimastest märksa suurem. Sedasama võib öelda ka kütte- ja määrde- ainete kulu kohta: headel teedel mitmetel- jeliste maastikuauto- de küttekulu on peagu sama suur kui normaaltüübilistel autodel, halbadel teedel aga pilt muutub maastiku- auto- de kasuks — nende kütteaine tarvitus on märksa väiksem kui harilikudel autodel.

Roomikautosid, nagu eespool märgitud, võib liigitada kolme gruppi, ja nimelt täis- roomik-, poolroomik- ja ratasroomikauto- deks.

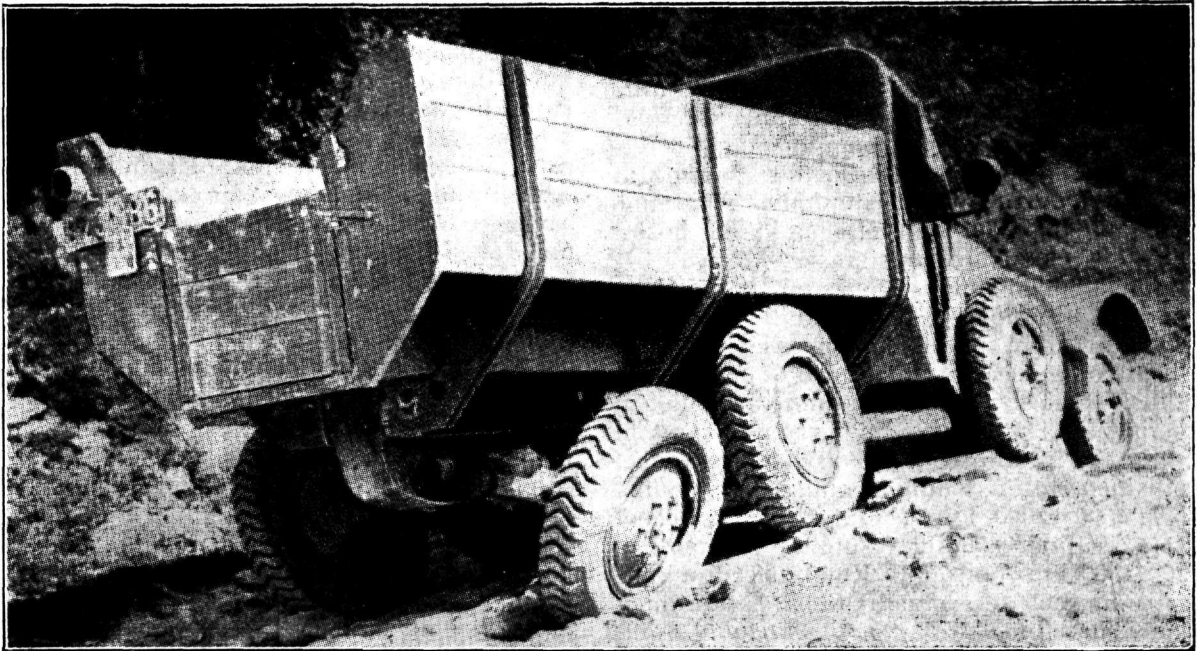
Teatavasti tank ja traktor, mis oma konstruktsioonilt on täisroomikveokid, oma- vad võrreldes ratasveokitega suuremat läbi- minevust. Nad on suutelised liikuma maas- tikul, millel ratastel liikumine pole üldse mõeldav. Peale selle roomik võimaldab neil veokeil ületada kraave, võrdlemisi kõrgeid vertikaalseid tõkkeid ja mitmesuguseid teisi

Joon. 8.

Neljateljeline maastikuauto „Guy“.

takistusi. Kahjuks tehnika pole veel suut- nud anda täisroomikautosid. See on seleta- tav sellega, et täisroomikveokid peavad ka- sutama roomikut ka veoki juhtimiseks, s. o.

Joon. 7.

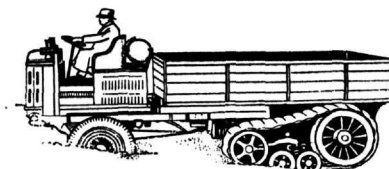
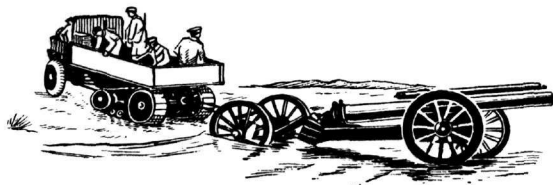
Õõststelgedega kolmeteljeline maastikuauto „Austro-Daimler“. Kandejõud 2,5 t.

veoki pööramiseks ja suuna muutmiseks. Roomikveoki suuna muutmist teostatakse sel teel, et üks roomikuist pidurdatakse; teise roomiku edasilükkumisel veok pöördub pidurdatud roomiku poole. On selge, et pidurdatud roomik, mis pöördub peagu paigal, peab suutma vastu pidada tugevale survele, s. o. roomik peab omama suurt vastupidavust. Tarvilikku vastupidavust, vähemalt tänapäeval, on võimalik saavutada ainult roomiku kaalu tõstmisega. Kerged roomikud ei kannata välja selliseid pööreid, nad rebenevad, riknevad ja kuluvad väga kiiresti. Seepärast näeme, et roomikut kasutatakse edukalt selliste veokitüüpide juures, millede suure üldkaalu juures (tank, traktor) roomiku kaal ei oma suurt osatähtsust. Autode juures pole aga võimalik kasutada rasket roomikut, auto üldkaal on selleks liialt piiratud. Kerget ja seejuures küllalt vastupidavat roomikut pole seni veel suudetud konstrueerida, mistõttu tänapäeval täisroomikautosid ekspluateerimisel ei ole.

Poolroomikauto pööramist ja suuna muutmist teostatakse juhtratuste abil. Kuigi vedajateljele (tagateljele) asetatud roomik ka siin peab suutma välja kannatada pööratel võrdlemisi suurt survet, pole see surviiski nii suur, et nõuaks eriti rasket roomikut. Kuna poolroomikauto kasutab liikumiseks roomiku kõrval ka rattaid, siis mõistagi ei saa selle läbiminevust võrrelda läbiminevusega, mida omavad täisroomikveokid. Poolroomikautodel kasutatavad roomikud on metallist, kummist või nn. kombineeritud (teras + kummi) roomikud. Metallist roomik koosneb taotud või valatud terasest lülidest, mis on omavahel ühendatud poltidega. Metallroomikul on võrreldes kummi ja kombineeritud roomikuga rida paremusi; ta on vastupidavam ja omab hea adhäsiooni teepinnasega, kuid teisest küljest ta on võrdlemisi raske, kuluvus liikumisel kõval pinnasel on suur, mõjub lõhkuvalt teepinnasele ja tekitab liikumisel teatavat müra. Kummiroomik kujutab endast vulkaniseeritud kummist lõputut linti. Lülid sellisel roomikul puuduvad; ta on kerge ja väga elastne, kuid vastupidavus on väike ja liikumisel kõval kivikruusasel teel puruneb ruttu. Kummiroomiku iga on umbes 1500—2000 km; sõidul halbadel teedel võib selline roomik osutada kõlbmatuks 200—300 km läbisõidul. Kombineeritud roomik koosneb teraspladikestest ja kummist konstrueeritud lülidest; üksikud lülid on ühendatud omavahel kas teraspoldiga või haakide abil. Selline roomik on ühelt poolt märksa vastupidavam kummiroomikust ja

teiselt poolt kergem metallroomikust, kuid kuna ta väljatöötamine on võrdlemisi keerukas, siis on ta hinnalt kallis.

Hoolimata sellest, et tehnika pole veel seni suutnud anda kõikidele nõuetele täiesti vastavat roomikut, on konstrueeritud terve rida poolroomikauto tüüpe (joon. 9), milledest mõned valmistatakse suuremate seeria-

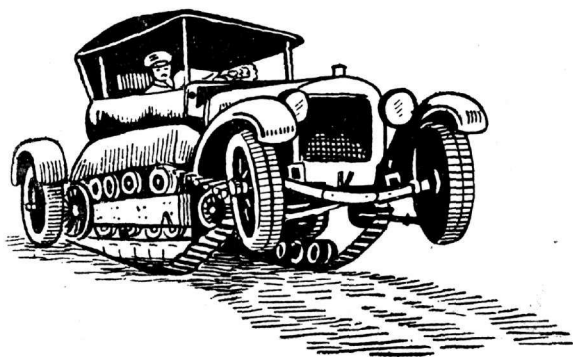

Joon. 9.

Poolroomikauto — FWD.

tena. Poolroomikautodest kummiroomikuil on meil, Eestis, hästi tuntud Citroen-Kegressid, millised osutusid aga meie oludes ebakõlblikeks, mistõttu need ümber ehitati ratasautodeks. Kahtlemata on viimastel aastatel ehitatud poolroomikautosid tänu kombineeritud roomikute tarvitusele võtmisega märksa paremate sõiduomadustega.

Kui võrrelda poolroomikautode läbiminevust ratasauto (maastiku) läbiminevusega, siis on see esimestel märksa suurem kui viimastel. Mis puutub aga liikumiskiirusesse headel või isegi keskpärastel teedel, siis selgub ilmselt, et roomik ses suhtes rattaga ei suuda võistelda. Et anda autole maksimum läbiminevust ja suuremat kiirust, on konstrueeritud (katseliselt) mõned nn. ratasroomikautod (joon. 10), mis võivad liikuda olenevalt tee seisukorrast kas

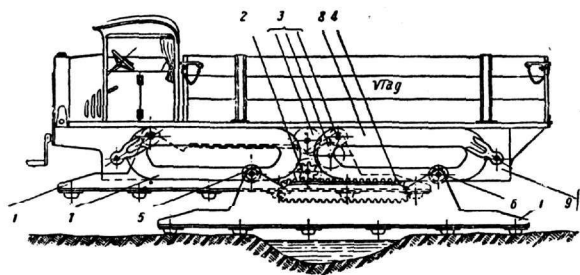

Joon. 10.

Ratasroomikauto.

roomikuil või ratastel. Need katsed pole aga seni suutnud anda rahuldavaid tulemusi. Keerukas mehhanism, mis on vajalik monteerida autole selleks, et oleks võimalik kiire üleminek ühelt vedaja-mehhanismi süsteemilt (roomikuilt ratastele ja ümberpöördult) teisele ja auto üldkaalu paratamatu suurenemine loob selliste autode konstrueerimisel ületamatuid takistusi.

Peale ratas- ja roomikautode on tehtud katseid konstrueerida maastikuautosid samuva vedajamehhanismiga. Kuigi selliseid autosid on ehitatud ainult katsetamiseks, kusjuures katsed pole andnud kuigi rahuldavaid tulemusi, väärib siiski see autotüüp lähelepanu, kui mitte muu tõttu, siis vähemalt seepärast, et selle autotüübi konstruktor on püüdnud lahendada liikumisprobleemi maastikul samuti kui seda looduses näeme, s. o. jalgade abil. Wenzlaffilt (Saksamaa) 1924. a. konstrueeritud sammuva auto „Viag“ skemaatilisel jooniselt (joon. 11) on näha, et autol on neli võrdlemisi suure-

Joon. 11.
Soomusauto „Viag“.

pinnalise tallaga jalga (1), mis liikumisel paarikaupa toetuvad järjekorras pinnasele. Jalgade liikumine teostub järgmiselt: hammasrattas (2), mille paneb tiirlema auto mootor, on ühenduses jala hammaslatiga (4). Peale hammaslati on igal jalalrootlikud (5, 6), mis libisevad auto raamile (9) kinnitatud juhtliistudel (7, 8). Hammasratta (2) tiirlemisel liigub see mööda hammaslatti, millega koos liigub ka auto pinnasele toetatud jala suhtes. On hammasrattas jõudnud hammaslati kumera otsani, laskub pinna-

sele teine paar jalgu ja varem pinnasele toetunud jalad hakkavad tõusma. Seega auto liigub pidevalt edasi nende jalgade paari suhtes, mis toetuvad maha, kuna teine paar jalgu samal ajal tõstetakse ette. Auto pööramist teostatakse ülal seisus olevate jalgade pööramisega tarviliku nurga võrra. Liikumiskiirust reguleeritakse vedaja hammasratta (2) tiirude muutmiseega. Olemasolevatel andmetel olevat sammuva auto läbiminevus väga hea. Katsetel olevat ta ületanud hõlpsasti 1,2–1,5 m laiuse kraave, liikunud edukalt pehmel pinnasel, ületanud suuri tõuse jne. Kuid sammuva auto mehhanism on keerukas ja tema liikuvad osad on massiivsed ja rasked. Liikuvate osade raskuse tõttu ei suuda ta arendada märkimisväärset kiirust. Iga samm, s. o. auto üleminek ühelt jalgade paarilt teisele on seoses pörotusega, mis on seda suurem, mida kiiremini auto liigub. Suurimaks kiiruseks on 10 km/t., mis on aga raskesti saavutatav eespool nimetatud põhjustel.

Maastikuautode konstruktsiooni alal on tehtud suuri edusamme. Tehnika pakub kasutamiseks terve rea maastikuauto tüüpe, milledest mõned evivad väga head läbiminevust. Hoolimata sellest pole aga suudetud veel luua autot, mis suudaks läbiminevuse suhtes võistelda tangiga või roomiktraktoriga. Tänapäeva maastikuauto on seotud peagu samuti teedega nagu normaaltüübiline auto. Vahe nende vahel seisab vaid selles, et maastikuauto pole tee seisukorra suhtes nii nõudlik kui normaaltüübiline auto. Teede seisukorrast vähem sõltuvus on põhjustanud maastikuautode kiiret levikut. Viimaste aastate kestusel maastikuauto on võitnud kindla positsiooni rahvamajanduses. Eriti suurt tähelepanu väärib maastikuauto sõjalisest seisukohast, sest maastikuautosid on võimalik kasutada sõjaliseks otstarbeks märksa suuremas maastabis kui normaaltüübilisi autosid. Teatavasti ongi mõne suurriigi sõjaväes mõned lahinguüksused ja nn. motoriseeritud väeosad varustatud peamiselt maastikuautodega.

Mõtteid tangitõrje organiseerimisest kallaletungil.

Kapten E. Vakkur.

Tangitõrje (tt) organiseerimist kallaletungil on vastavas kirjanduses seni puudutatud vaid mõne üldsisulise lausega. Tingitud on see peajasjalikult sellest, et kõik tehnika alal esireas sammuvad riigid loodavad moodsas lahingus kallaletungilt edu vaid siis, kui pealetungija ka tankide suhtes on vastasest kindlas ülekaalus. Arusaadav, et siis pealetungilahingus tangitõrjeprobleem pole akuutne ning sellele ei pöörata suurt tähelepanu.

Väikeriikide seisukohalt olukord on teistsugune. Väikeriigid suudavad väga harva olla ülekaalus vastasest tankide suhtes — ka pealetungilahingus, mispärast nad peavad ka siin pöörama tõsist tähelepanu tt organiseerimisele ja teostamisele.

Organiseerides kallaletungi kaitsele asunud vastasele, kelle käsutuses on tugevaid tangiosi, tuleb kõigepealt võtta arvesse seda, et kaitsev pool kasutab oma mehhaniseeritud osi peajasjalikult aktiivse, löögivõimelise varuna. Seda varu ei kasutata vastulöökideks ja vastukallaletungideks ainult vastupanupositsiooni sisemuses, vaid ka selle ees. Nii näiteks on mõnede N. Vene autorite vaadete kohaselt väga soodsaks silmapilguks tangivastulöögi teostamiseks moment, kui vastane kallaletungi lähtealusel valmistub kallaletungiks, eriti aga vahetuse ajal, või vahetult enne kallaletungi algust. Siis kallaletungiva poole osad olevat koondatud väikesele maa-alale, suurtükivägi, milline on asetatud positsioonidele lähtudes peamiselt jalaväe abistamise seisukohalt, olevat võimetu jalaväe asetuse katmiseks, tt relvade kasutamine olevat raskendatud ja pealetungiva poole osad olevat tavalise kallaletungieelse moraalse surve all ning anduvat kergesti paanikale. Selline ühe kuni kahe tangipataljoni poolt teostatud vastukallaletung olevat võimeline sundima tervet vastase diviisi loobuma kallaletungist vähemalt ühe ööpäeva kestes. Samuti on võimalik tankide vastukallaletung vastupanupositsiooni eelserva ette momendil, kui pealetungiv pool on alustanud liikumist, eriti kui ta on tõusnud rünnakule. Siin vastukallaletung ei kujuta nii suurt hädahoitu moraalses mõttes, sest edasiliikumist alustanud osa ei allu niivõrd kergesti paanikale, kui kallaletungi lähtealusel

teadmatuses ootav üksus. Kuid teisest küljest liikuva jalaväe katmine tt-relvade tulega on veelgi raskemini teostatav, kuna väljasuurtükiväe võitlus oma jalaväe üksuste lahingukorda sissetunginud vastasega osutub võimatuks.

Võitluses vastase positsiooni sisemuses on vastase tangivastukallaletungid kõige enam tõenäolised. Siin tuleb arvestada teatavat erinevust harilikust vastulöögist ning vastukallaletungist. Harilikkude jalaväe vastulöökidete teostamise suhtes kõikjal valitses vaade, et aktiivne vastuaktsioon töötab vaid siis tulemusi, kui vastase liikumine on tulega tõkestatud. „Esiteks tõkestus, siis alles löök“, oli põhimõte, mis valitses maailmasõja ajal ja sellele järgnevatel aastatel. Kaasajal see vaade on vananenud ning hakkab maad võtma arvamuse, et tankide vastulöök vastase jalaväe pihta on võimalik ka siis, kui viimane asub liikumisel. Selline vastulöök olevat võimeline ühel hoobil täitma kaht ülesannet: tõkestama vastast ning paiskama teda tagasi.

Arvestades kõike eeltoodut, jõuame otsusele, et ka kallaletungi-olukord nõuab igakülgset tt organiseerimist.

Valides kallaletungi lähtealust ja pealetungi suunda, peab esmajärjekorras selgusele jõudma kuivõrd maastik teatavas rajoonis soodustab või takistab võitlust vastase soomusmasinatega. Pealetungil tuleb kõigepealt ära kasutada kõiki neid soodustusi, mida pakub maastik võitluses vastase tankidega. Siin tuleb arvestada seda, et suuremate mehhaniseeritud osade vastutegevus on võimalik ikkagi rajoonides, kus nende tegevus on soodustatud. Tiheda metsaga täiskasvanud ning soine maastik vastupanupositsiooni eelserva ees, kallaletungi lähtealusel ja kaitsepositsiooni sisemuses teeb tankide vastukallaletungi võimatuks. Seega tehnilises mõttes nõrgem, tungides kallale kaitsele asunud vastasele, kelle käsutuses on tugevaid tangiosi, peab oma löögi suunama tankide tegevuseks kõlbmatu või vähekõlvulise maastiku kaudu; ainult siis ta võib loota, et tema kallaletung ei varise kokku juba eos. On tõsi, et tegevus tankidele ebasoodsal maastikul, eriti metsas, on raskendatud ka teistele väeliikidele; metsas

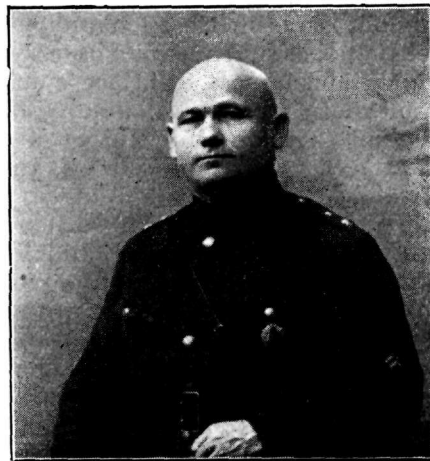
Major Karl-Hans Ainson VR I/3 50-aastane.

8. aug. s. a. sai 1. jaoskonna sõjakohtu-uuri ja major Karl-Hans Ainson 50-aastaseks.

Juubilar on pärit Röpina vallast Võrumaal, sündinud 8. augustil 1887. Alghariduse omandas kodus. Septembris 1908 astus 2. järgu vabatahtlikuna teenistusse 1. Soome Kütipolku, kust augustis 1910 pärast edukalt õiendatud võistluskatseid võeti Vilno Sõjakooli. Sõjakooli lõpetas 1. järgus 19. (6.) augustil 1913, ülendati nooremleitnandiks ja määrati teenistusse 98. Jurjevi Jalaväepolku. Maailmasõja süttides saadeti tähendatud polguga sõjaväljale sakslaste vastu, kus kohe esimeste päevadega alates sattus ägedate lahingute keerisesse, võttes osa venelaste sissetungist Ida-Preisimaale. Võitles Eidkuhneni linna all, Deime ja Alle jõgede kallastel, Neemani ääres, Werzholowo ümbruses ning Gumini ja Wolja-Sidlowskaja külade juures. Sai haavata septembris 1914 ja jaanuaris 1915. Pärast paranemist teiskordsest haavamisest viidi üle polgust 4. Armees Staabi, staabi Etapi- ja Veosakonda. 4. Armees Staabi koosseisus teotses Edela, Loode ja Lääne rinnetel, samuti ka Rumeenias kuni 4. Armees likvideerimiseni märtsis 1918, mille järele lahkus sõjaväeteenistusest ja siirdus kodumaale.

Vabadussõja puhkedes astus teenistusse Võru linna kaitseliitu, kust detsembris 1918 viidi üle 3. Jalaväepolku 3. roodu ülema ametikohale. 3. polguga võttis osa Kärstna, Helme, Tõrva-Roobe, Pedeli-Valga, Siele, Sauleki, Berse, Oleni, Egle ja Stakelni juures lõõdud lahingutest. Veebruari lõpus määrati 2. Diviisi 1. Brigaadi ülema adjutantiks. Edasi on teeninud 2. Tagavarapataljoni ülema abina, Sõjakoolis rooduülemana, Kindralstaabi Valitsuse I Osakonnas jaoskonnaülemana, Kindralstaabi VI Osakonnas jaoskonnaülemana, Sõjaringkonnakohtu kohtuameti kandidaadina, Sõjaringkonnakohtu käsundusohvitserina ja alates 17. juunist 1936 — 1. jaoskonna sõjakohtuurijana.

Kõrgendatud leitnandiks septembris 1916, alam-kapteniks — juulis 1919, kapteniks — veebruaris 1923 ja majoriks — 24. 02. 1924.

Major K. H. Ainson VR I/3.

Major Ainsonile on Vabadussõjas ülesnäidatud teenete eest annetatud I klassi 3. järgu Vabaduse Rist ja tasuta maa normaaltalu suuruses. Peale selle omab ta endise Vene Stanislaoe ordu 3. järgu aumärgi mõõkadega, Anna ordu 4. järgu aumärgi pealkirjaga „Vahvuse eest“, Anna ordu 3. järgu aumärgi ja Vladimiri ordu 4. järgu aumärgi mõõkadega.

Juubilar on ülemuselt hinnatud kui eeskujulik ja hoolas töõjõud. Oma tagasihoidliku iseloomuga ning sõbraliku ja vastutuleliku käitumisega on ta võitnud kaasvõitlejate ja tuttavate ringkonnas üldise usalduse ning austuse. Tema tahtekindlusest ja püsivusest annab tunnistust asjaolu, et ta teenistusülesannete täitmise kõrval vabal ajal õppides lõpetas Tartu Ülikooli õigusteaduskonna 1929. a. kevadel.

Soovime juubilarile tema tähtsa hällipäeva puhul kõike head nii ametialal kui ka eraelus!

pealetungijal puudub võimalus oma suurtükiväe tuletoetuse täielikuks ärakasutamiseks. Kuid ei tohi unustada, et ka vastasel on metsas teotsemine raske; ka temal puudub võimalus oma suurtükiväe tule igakülgselt ärakasutamiseks. Kuid tähtsaim on asjaolu, et metsalahingus ei mängi peaosas mitte arvuline, vaid moraalne üleolek. Mo-

raali suhtes aga väikesed kõrge kultuuriga riigid võivad tihti edukalt võistelda oma suurte vastastega. Seega tehniliselt ja arvu- liselt nõrgemal pole harilikult erilisi mõjuvaid põhjusi loobumisest metsast kui soodsast kallaletungirajoonist siis, kui vastane on tugev tankide suhtes, ning kui mets pakub pealetungivale poolele niipalju soodus-

tusi, eriti tt organiseerimise mõttes. Iseasi on, kui tungitakse peale küllaldaselt tugevate mehhaniseeritud osade toetusel, siis tuleb kahtlemata loobuda metsastest rajoonidest, ning kallaletungi lähtealus ja pealetungiriba välja valida nii, et oleks võimalus maksimaalselt ära kasutada oma soomusosade toetust. Veel võib kõne alla tulla pealetungiolukorras metsast loobumine juhtumil, kui ollakse suurtükiväe suhtes vastasest kindlas ülekaalus. Kuid see suurtükiväeline ülekaal õigustab kallaletungi lahtisel maastikul vaid juhtumil, kui vastase käsutuses pole tugevaid tangiosi, või kui see suurtükiväeline ülekaal on nii tugev, et ta tagab täielikult kallaletungivat vastase soomusosade löökide eest. On muidugi arusaadav, et arvuliselt ja tehniliselt nõrgem on sunnitud kallaletunge teostama väljaspool metsi ka siis, kui kallaletungirajoonis pole pealetungiks kohaseid metsi. Kuid siis peab päevakorrale kerkima küsimus, kas pole otsustarbekohasem antud olukorras kallaletungi teostada öösel, kui vastase tankide tegevus on tunduvalt takistatud.

Kui, arvestanud kõiki olukorra elemente, juht on kallaletungiks välja valinud riba, kus vastase lahingumasinate tegevus on vähemal või suuremal määral võimalik, siis tuleb kallaletungijal end pidevalt julgestada vastase mehhaniseeritud osade löökide eest. Selleks esmajärjekorras tuleb organiseerida tugev tt-relvade kaitse nii esimeste kui ka sellele järgnevate ešelonide kattedeks. Kuid siin kerkib üles kaks põhimõttelist küsimust. Kõigepealt tekib küsimus, kas seda tt-relvade kaitset väikeriigi oludes, kus tungitakse peale laiadel rinnetel, tuleb organiseerida tsentraliseeritult või detsentraliseeritult. On arusaadav, et tt-püsse, kui üksikmehe relvi, mille liikuvus on tankidega võrreldes väga väike, ning mille mõjuv tuleulatus ei ületa 500 meetrit, tuleb kasutada detsentraliseeritult — kompülide ja rühmülde käsutuses. Iseküsimus on jalaväe tt-kahuritega. Kui viimased on mehhaanilise liikumisega, mis võimaldab neid kiirelt paisata ühest pataljoni ribast teise, või kui maastik on lahtine ning kui rügemendi kallaletungiriba laius ei ületa 2 kilomeetrit, s. o. kui kallaletungiriba keskelt on võimalik kaitsta mõlemal tiival asuvaid osi, siis võib kõne alla tulla tt-kahurite tule tsentraliseeritud juhtimine rügemendi piirides. Tegelik elu pakub aga harva selliseid soodsaid olukordi, mistõttu kallaletungil tt-kahurid tulevad tavaliselt anda patülide ning kinnisel maastikul isegi kompülde käsutusse.

Teiseks, organiseerides tt-relvade kaitset kallaletungil, tekib küsimus, milliseid märke

tt-relvad tulistavad, s. o. kas nad võtavad tule alla ainult vastase lahingumasinaid, või tulistavad ka teisi märke. On selge, et vastase tankide ilmudes tt-relvade, kui erirelvade, ainukesteks võitlusobjektideks saavad olla vaid vastase tangid. Samuti on selge, et tt-relvad võivad osa võtta jalaväe kallaletungi toetustuledest siis, kui on kindlad andmed, et vastase käsutuses kallaletungitavas rajoonis ja selle vahetus läheduses pole tanke. Siis on loomulik, et pealetungiv pool kasutab oma tt-relvade tuld kallaletungi vahetuks toetamiseks, s. o. peamiselt vastase lahtiste tulepesade mahasurumiseks. See küsimus on aga palju keerukam siis, kui olemasolevatel andmetel vastase käsutuses on mehhaniseeritud osi. Sel juhtumil võib olla kaks põhimõttelist lahendust ja nimelt: 1) tt-relvad vaikivad kuni vastase tankide ilmumiseni ning viimaste ilmudes asuvad nendega võitlusesse, või 2) kuni vastase soomusosade vastuaktsioonini tt-relvad täidavad muid ülesandeid, eeskätt surudes maha vastase lahtisi tulepunkte.

Väljudes puht tt organiseerimise seisukohast näib, et esimene põhimõtteline lahendus, s. o. tt-relvade kasutamine kallaletungil ainult tt-jeks on ainuke ja õige, sest sel juhtumil a) tt-relvad pole seotud oma positsioonide valikul kõrvalülesannetest tekkivate erinõuetega; b) meeskonnal pole vaja kaasas kanda kahesugust laskemoona ja d) kuni tankide ilmumiseni vaikivatel tt-relvadel on enam võimalusi jääda vastasele märkamatuks ning seega on vähem põhjust kartuseks, et neid neutraliseeritakse enne, kui nad suudavad oma tõeliste märkide pihita tuld avada.

Kuid analüüsinud küsimust laiemalt, kogu kallaletungi seisukohast, näeme, et tt-relvade kasutamine ainult tt-ülesanneteks on „ainuke ja õige“ lahendus vaid siis, kui kallaletungija käsutuses on küllaldaselt tavalisi relvi, s. o. suurtükke ja kuulipildujaid — täieliku tuleülekaalu saavutamiseks. Kui kallaletungijal ei ole küllaldaselt tavalisi relvi kas või esialgsegi tuleülekaalu saavutamiseks, siis ta tahes-tahtmata peab andma oma tt-relvadele kõrvalülesandeid — kuni vastase tankide ilmumiseni; vastasel korral — ilma vajaliku tuleülekaaluta kallaletung enamal jaol juhtumeil variseb kokku juba vastase vastupanupositsiooni eelserva ees. Et aga kallaletungiv pool, eriti väikeriigi seisukohast, ei saa kunagi olla üleliiga tugev otsustavas suunas, siis tuleb arvata, et väikeriigi seisukohast tt-relvad kallaletungi olukorras peavad kuni vastase tankide ilmumiseni ja pärast seda, osa võtma muudest ülesannetest, eeskätt vastase

Major Tõnis-August Avingo 50-aastane.

13. augustil s. a. sai Kaitseliidu Pärnumaa maleva pealik Tõnis-August Avingo (end. Adamson) 50-aastaseks. Juubilar on pärit Uue-Vändra vallast Pärnumaalt, sündinud 13. augustil 1887. Üldhariduse sai Pärnu linnakoolis, ohvitseri kutse omandas Gatšina lipnikkudekoolis 1915. Endise Vene sõjaväkke mobiliseeriti Maailmasõja ajal 1914 aastal ning määrati 354. Liivimaa Družiinasse. Pärast lipnikkudekooli lõpetamist viidi üle 429. Riia Jalaväepolku, kus teenis algul noorema ohvitserina, juulist 1916 arvates aga rooduülemana. Koos tähendatud polguga võttis osa Maailmasõjas lahingutest sakslaste vastu Põhja rindel ja austerlaste vastu Galiitsias Stanislavovi, Galitši ja Brešane linnade piirkonnas. Augustis 1917, kui vene vägedes revolutsiooni mõjutusel tekkinud lagunemisprotsess hakkas muutuma üha pidurdamatumaks, tuli kodumaale, kus määrati 1. Eesti Polgu tagavarapataljoni rooduülema ametikohale. Lahkus teenistusest saksa okupatsioonivägede tulekul.

Eesti sõjaväkke astus novembris 1918. Teenis Vabadussõja ajal 2. Jalaväepolgu ja 2. Diviisi Tagavarapataljonis — viimases rooduülemana. Olles ühes rooduga lähetatud 2. Jalaväepolgu ja hiljem 7. Jalaväepolgu juurde, võttis osa nende väeosade lahingutegevusest aprillis, mais ja juunis 1919. Sõjaväe rahujalale üleviimise puhul määrati teenistusse Sakala Partisanide Polku, kust novembris 1920 paigutati ümber Soomusrongide Diviisi. Mais 1921 lahkus sõjaväest enese soovil, et töötada Põllutöeministeriumi ametkonnas, Tartumaa riigimaade IX ringkonna valitsejana. Jaanuaris 1925 astus Kaitseliitu ning juba märtsis samal aastal määrati ta Pärnumaa maleva pealikuks, millisel ametikohal teenib praegugi.

Kõrgendatud noorem-leitnandiks septembris 1916, leitnandiks — mais 1919,

Major T. A. Avingo.

alam-kapteniks — 01. 09. 1919, kapteniks — 26. 09. 1919 ja majoriks 24. 02. 1930.

Major Avingo'le on anetatud Kaitseliidus ülesnäidatud teenete eest Kotkaristi V ja III klassi teenetemärgid ning III klassi Valgerist. Endise Vene aumärkidest omab ta Anna ordu 4. järgu aumärgi pealkirjaga „Vahvuse eest“, Anna ordu 3. järgu aumärgi mõõkadega ja Stanislavski ordu 3. järgu aumärgi mõõkadega.

Soovime juubilarile tema tähtsa hällipäeva puhul head õnne, edu ja tervist ning loodame, et ta veel kaua suudab ja tahab oma jõudu rakendada kodukaitse ajakohasele tasemele tõstmiseks. —

tulesüsteemi mahasurumisest. Sellega muidugi meie ei taha väita, et väikeriigi oludes tt-relvadele kallalatumgi olukorras tuleks alati anda kõrvalülesandeid. Ka väikeriigi oludes pealetungilahingus võib tulla ette olukordi, kus osutub vajalikuks tt-relvade kasutamine vaid tangitõrje ülesanneteks, näiteks kallalatumgi kaitsele asunud motomehhaniseeritud koondisele, mille vastupanu tugineb peamiselt mehhaniseeritud osade

aktiivsetel vastulöökidel. Siis muidugi võib osutada kasulikumaks tt-relvadele kõrvalülesandeid mitte anda. Kõik oleneb olukorrast ning selle analüüsi tulemustest, kuid siiski näib, et pealetungiv pool peab suuremal osal juhtumel oma tt-relvasid kasutama ka vastase tulesüsteemi mahasurumiseks.

Ükskõik milise tulemuseni juht pole oma otsusega tt-relvade kasutamise suhtes jõud-

nud, igal juhtumil ta peab oma alluvate osade julgeolekut tagama nii kallaletungi ettevalmistamisel kui ka selle läbiviimisel. Kallaletungi lähtealuse sissevõtmine peab sündima võimalikult tugeval tt-relvade tule kattel. Kui kallaletungija käsutuses on tanke, siis on nende jaoks kasulik väeosa asetuse sügavuses, ning mõnikord isegi vahetult kallaletungi lähtealusel või tulebaasil nende jaoks välja valida ja ette valmistada tulepositsioone, millistele kahuritangid asuvad vahetult enne vastase tangikallaletungi.

Samuti kallaletungi lähtealuse julgestamisel vastase tankide võimalikkude löökide eest võib suure eduga kasutada kantavaid tangimiine, luues miinitökkeid nii kallaletungi lähtealuse ette, selle tiibadele kui ka lahingukorra sügavusse. Neid miinitökkeid tuleb luua selliselt, et nad ei takistaks väeliikide manöövrit. Õnnetusjuhtumite vältimiseks miinitöketete asukohad peavad olema oma osadele täpsalt teada.

Varude asukohad ja suurtükiväe positsioonid tulevad kallaletungi lähtealusel valida võimalust mööda looduslike tange-töketega taha. Suurtükiväel tuleb oma tulepositsioonid valida nii, et ta oleks võimeline tule alla võtma vastase tanke kallaletungi lähtealuse ees — kaudse sihtimisega ja lahingukorra sügavus — otsese sihtimisega. On arusaadav, et peamist tähelepanu suurtükiväe asetamisel positsioonidele peab pöörama sellele, et viimased oma peamistelt tulepositsioonidelt suudaksid edukalt toetada kallaletungi. Seepärast tangitõrjeks tuleb vajaduse korral suurtükiväele valida tagavara-tulepositsioone. Osa suurtükiväge tuleb määrata mehhaniseeritud varude asukohtade ja oote- kui ka lähtepositsioonide neutraliseerimiseks.

Kui olukord võimaldab, siis on harilikult kasulik kallaletungi-lähtealust sisse võtta öösi, pimeduse kattel. Siis vastase lahingumasinate kallaletung on raskendatud; kuid täielikult võimatu see ei ole ka siis.

Et vastase tankide löök võib tabada kallaletungijaid igal pool, nii vastupanupositsiooni eelserva ees kui ka võitluses positsiooni sisemuses, siis kallaletungi teostamine peab sündima tt-relvade pideval kattel. Sel eesmärgil tt-relvadel tuleb liikuda eeloneeritult tulepositsioonilt tulepositsioonile nii, et vähemalt pool nendest oleks võimeline viibimata tule alla võtma ilmuvaid vastase tanke. Erilist tähelepanu tuleb pöörata varuosade, kui vastase tangilöökkidele tänu-like märkide, julgeoleku tagamisele. Selleks varude lahingukord peab olema võimalikult hajutatud, et endast kujutada vastase

mehhaniseeritud osadele võimalikult vähem väärtuslikke märke. Samuti varude vahetuks julgestamiseks tuleb määrata osa tt-relvi.

Kõik peatused pärast märkide vallutamist peavad sündima võimalust mööda looduslike tökete taga. Pioneritel tuleb liikuda koos esijärgu-osadega, ning jalaväe peatudes, eriti suurtükiväe positsioonide vahetamise ajal, kui peatumine on kauemaajaline, tuleb neil vastase mehhaniseeritud osade tõenäolistele kallaletungisuundadele luua kantavatest miinidest tökkeid.

Kui kallaletung sünnib tankide toetusel, siis on enamal jaol juhtumel kasulik jätta osa tanke varru — vastase tangivastulöökkide pareerimiseks või oma edu arendamiseks. Peatustel, pärast teatavat märgi vallutamist, tankidel tuleb koonduda varem ettenähtud koonduskohtadesse ning olla valmis jalaväe peatuse vältel tõkestama vastase lahingumasinate kallaletungi. Sel eesmärgil kahuritangid valivad endale koonduskohtade läheduses tulepositsioonid, mis võetakse sisse vahetult enne vastase tankide ilmumist.

Et oleks võimalik õigeaegselt reageerida vastase lahingumasinate vastukallaletungile, tuleb nii esimeses kui ka sellele järgnevatel eeloludes organiseerida mehhaniseeritud vastase katkestamata vaatlemist. Eriti häid tagajärgi tootab anda õhuvaatlus, mis pärast võimalust mööda osa väekoondise käsutuses olevast lennuväest tuleb määrata jalaväe saateks nii, et terve kallaletungi vältel oleks iga, või vähemalt pealööki teostava brigaadi ribas õhus üks saateleenuk. Ainult siis võib loota, et suudetakse avastada vastase tankide vastulöök õigeaegselt ning suudetakse tarvitusele võtta vajalikke vastuabinõusid.

Vastase tankide ilmumisest tuleb pealetungivaid väeosi hoiatada selleks eriliselt määratud signaalidega. Et tankide kallaletung areneb kiirelt, siis ka vastavad hoiatussignaalid tulevad määrata sellised, mis võimaldavad alarmiteadete kiiret, peagu momentaanset edasiandmist. Selleks on kõige kohasemad saateleenukite juures rakettsignaalid, kuna muude osade juures — akustilised vahendid.

Teotsemine vastase tangilöögi vastuvõtmisel oleneb jämedates joontes sellest, millises seisukorras asuvad osad antud momendil ja nimelt, kas nad asuvad liikumisel, või sünnib vastase tankide löök ajal, kui jalavägi asub ajutiselt kohapeal — pärast teatava märgi vallutamist korraldades oma osi, oodates toetusrelvade järelejõudmist, korraldust kallaletungi jätkamiseks, või olles sunnitud peatuma tingituna vastase vastupanust.

Viimasel juhtumil, s. o. siis, kui tangilööök tabab jalaväge selle peatusel, pealetungija asub sisuliselt kaitseseisukorras, mis pärast tangilöögi vastuvõtmine peab sündima analoogiliselt tangikallaletungi pareerimisega kaitselahingus. Teatav erinevus võib osutuda vaid selles, et siin, vastandina tavalise kaitselahinguga, osa relvi asub liiklemisel, s. o. tulepositsioonide vahetamisel. Tt organiseerimise seisukohast huvitab meid siin eeskätt väljasuurtükiväe ja tt-kahurite seisukord. On arusaadav, et pealetungi olukorras, kus vastase tankidel on võrdlemisi kerge sisse tungida lahingukorra sügavusse, nimetatud relvad, keda liikumise peal on tabanud tt alarmisignaali, alati ei suuda sisse võtta varem määratud tulepositsioone, vaid nad peavad otsekohe oma liikumise katkestama, ning asuma lähemale laskekohale, ja end valmis seadma võitluse astumiseks vastase tankidega. Muus osas ajutiselt kaitsesele asunud pealetungivate osade tegevusel olulisi erinevusi pole, ning tangilööök tuleb pareerida analoogiliselt tavalise kaitselahinguga.

Palju keerukam ning kallaletungijale hädaohlikum on seisukord siis, kui vastase tangilööök tabab kallaletungivaid osi, eriti selle jalaväeüksusi, liikumisel. Liikumisel olevad osad pole ette valmistatud vastase tangilöögi vastuvõtmiseks, nende kaitsmine tt-relvadega ja suurtükiväega on raskendatud ning nad ise kujutavad vastase tangitulele võrdlemisi õrna märki. Sellises olukorras on võimalik kolm põhimõttelist lahendust ja nimelt: jätkata kallaletungi, katkestada see ajutiselt ning jääda kohapeale või tõmbuda vastase löögi eest tagasi.

Kallaletungi jätkamine on ju võib-olla teoreetiliselt võimalik, kui pealetungival poolel on moraal kõrgel tasemel, sest tankide tuli tegelikult ei kujuta endast läbi-pääsmatut tõket ning tangid ise ei suuda alal hoida maastikku. Kuid teisest küljest kaotused sellest tulest on tõenäoliselt ikkagi võrdlemisi suured, ning tankide rivist läbiründamine nõuab suurt, võib-olla teatavas ulatuses üliinimlikku jõupingutust, mispärast teoreetiliselt võetuna see lahendus leiab harva õigustamist.

Mis puutub pealetungi ajutisse katkestamise ning tangilöögi eest tagasitõmbumisse, siis see lahendus laseb ennast veel vähem põhjendada. Moodsate tankide ja jalaväe liikumiskiiruse vahe on niivõrd suur

jalaväe kahjuks, et tangilöögi eest tagasitõmbumine peagu kunagi ei õnnestu. Selline „võidujooks“ tankidega tavaliselt lõpeb löögialuse jalaväe paanikaga ning hävinemisega. Kui see nii on, siis jääb järgi veel ainult kolmas moodus: vastase tankide ilmu-des jalavägi katkestab edasiliikumise, moon-dub ning seab end valmis löögi, eriti aga tankidele järgneva jalaväe kallaletungi tõkestamiseks. Sellisel juhtumil lahinguks hargnenud jalavägi kujutab endast vastase tankidele minimaalset märki ning viimased ei suuda talle füüsiliselt suurt hädaohtu pakkuda. Peamine hädaoht peitub siin psüühikas — moraali tugevuses. Kui tavalise jalaväe vastulöögi tagasi paisatud jalaväe osa väga tihti suudab end veel sama lahingu ajal uuesti korraldada ning kallaletungile üle minna, nagu tõestas meie Vabadussõda (näiteks kalevlased Skangali lahingus), siis vastase tankide vastukallaletungi poolt tagasipaisatud jalaväe osa ei suuda seda vist mitte, ja seda sel lihtsal põhjusel, et jalavägi ei suuda lahinguväljal moodsate tankide eest „ära joosta“. Kui see nii on, siis kõikide ülemate, kelle osad on sattunud vastase tangilöögi alla, vankumatuks püüdeks peab olema pidada neid kohapeal, vältida igasugust piiratudki tagasitõmbumist, sest viimane võib väga kergesti muutuda paanikaks. Et osad seda suudaksid, selleks peab võimaldatama neile juba rahuajal vastavaid õppusi ja manöövreid tankide või tank-makettide osavõtul.

Kokku võttes toodud teoreetilist targust võib tähendada, et moodsas sõjas pealetungilahingus on tangitõrjeküsimus sama akuutne kui teisteski lahinguvormides, mistõttu ka siin tuleb erilist tähelepanu pöörata tangitõrjele. Tangitõrje läbiviimise tõhusus oleneb peamiselt selle organiseerimisest. Siin tehniliselt nõrgem peab esmajärjekorras püüdma ära kasutada neid võimalusi, mida talle pakub maastik võitluses vastase lahingumasinatega. Selleks ta peab püüdma oma kallaletungi suunata läbi sellise maastiku, kus vastase tankide tegevus on võimatu, või vähemalt raskendatud. Teises järjekorras tuleb organiseerida nii kallaletungi ettevalmistamise ajal kui selle teostamise vältel tugev tt-relvade tulekaitse, pöördes erilist tähelepanu lahingukorra nõrgemate kohtade — tiibade ja varuosade kaitsesele.

Rammimislennek, kui uus vahend võitluses pommitajate vastu.

Major H. Jaanson.

„Royal Air Force Quarterly“ käesoleva aasta aprillikuu numbris on avaldatud tundmata autori artikkel, milles tuuakse esile uus senini tundmata idee kaitse alal vastase kallaletungivate pommitajate vastu. Nimetatud artikkel on äranatund tähelepanu ka teiste riikide ajakirjanduses ja oleks otstarbekohane selles toodud mõtetega tutvustada ka „Sõduri“ lugejaskonda. Erilist huvi peaks „rammimislennuki“ idee teostumine pakkuma just väikeriikide sõjavägedele, kes ei oma küllaldast jõudu tugeva pommituslennuväe soetamiseks, kuid kelle alaliseks mureks jääb ikkagi leida tõhusaid ja kättesaadavaid vahendeid kaitseks tugeva vastase õhukallaletungide vastu.

Võitlus õhurünnakute vastu on aga väga raske probleem, eriti kui tahetakse saavutada kiireid ja otseseid tagajärgi võimalikult väheste ohvritega. See võitlus saab sündima kahel kujul — võitlus maapeal asuvate objektide vastu ja võitlus õhus.

Esimesel juhul peame omama lennುವေး, mis suuteline oleks ette võtma pommitusretki vastase aerodroomidele ja lennubaasidele eesmärgiga seal hävitada materjalosa ja ehitised. See taktika annaks otseseid tagajärgi, kuid oleks tulemusrikas vahest nendes riikides, kes omavad suhteliselt vähe aerodroomi ja maandumisplatse. Euroopa riikide kohta viimast küll kinnitada ei saa, kuna nendes riikides juba rahuajal pööratakse õige suurt tähelepanu aerodroomide ja maandumisplatside võrgu organiseerimisele. Sõja puhkemise korral paisatakse viibimata lennುವေး tegevad jõud laiaili nende rohkearvulistele platsidele; isegi igal üksikul platsil paigutatud lennukid asetatakse üksikult üksteisest eemale ja moondatakse, nii et tõhusa efekti saavutamise pommitusretke kaudu peaks olema küllalt raske.

Kallaletungid vastase tagala keskuste ja varustusallikate vastu võivad anda häid tagajärgi võitluses tema õhujõudude vastu, kui õieti ja otstarbekohaselt valida need pommitusobjektid. Kuid seesuguste retkedega saavutatakse efekti, millel võib olla kuigi tugev, kuid ainult kaudne mõju võitluses vastase õhujõudude vastu.

Otseseid ja kiiremaid tagajärgi saame ikkagi ainult siis, kui ise tungime kallale meile kallaletungivate lennukite vastu en-

nem, kui viimased on suutnud jõuda oma eesmärgile. Nagu teada, on see tähtsamaks ülesandeks aktiivset õhukaitset teostavale hävituslennuväele.

Nimetatud võitlus õhus kallaletungiva vastase lennುವေးga koosneks kahest faasist, — vastase lennukite avastamine ja nende hävitamine. Õigeaegse avastamise küsimusega tehakse riikides juba aastaid tegemist ja pole kahtlust, et vastava organisatsiooni loomisega on tuleviku sõjas vastase kallaletungivate õhujõudude õigeaegne avastamine enam kui kindlustatud.

Raskeim probleem seisab nimelt vastase lennukite hävitamises. Moodsad pommituslennukid omavad järjest suuremaid kiirusi ja võistlevad sellepolest hea eduga isegi kiireimate hävitajatega. Võitlusruum, milles saavad tulevikus sündima lahingud pommitajate ja hävitajate vahel, omab järjest suuremaid ulatusi. Moodsate pommitajate suur kiirus ja ühtlasi nende tulejõu tugevus koondes lennuk on hävitajate ülesannete teostamist kahtlemata tublisti raskemaks teinud, olgugi et ka hävitaja tehnilised omadused on hästi paranenud ja relvastus edusamme teinud (kiirem tuli, lennuki suur- tükid jne.). Hävitajate puudused ja nõrgad küljed sunnivadki otsima teisi tõhusamaid aktiivseid vahendeid võitluses vastase pommituslennುವေးga; üheks selleks vahendiks tahab olla rammimislennek.

Rammimislennuki*) idee seisab selles, et selle lennuki juht peab tormama koos lennukiga otse vastase lennuki sisse, peab viimast vigastama ja muutma lennukõlbmatuks, olgugi oma lennuki ohverdamise arvel.

Eeldusega, et seesugune lennuk (üheistmeline) omab võrreldes vastase pommitajatega vähemalt võrdse kiiruse, peaks vastase lennuki rammimine ja hävitamine olema väga lihtis; — selleks tarvitseb vaid vigastada näit. tema kandepinda või saba- komplekti. Ei mingisuguseid kuulipildujaid, nende laadimis- ja sihtimisraskustega, ei mingisuguseid pingutusi parema tulepositsiooni saavutamiseks, manööverdamiseks!

Pole kahtlust, et seesuguste rammijate moraalne mõju vastase koonde veel ründa-

*) Rammima — sisse taguma, таранить, rammen.

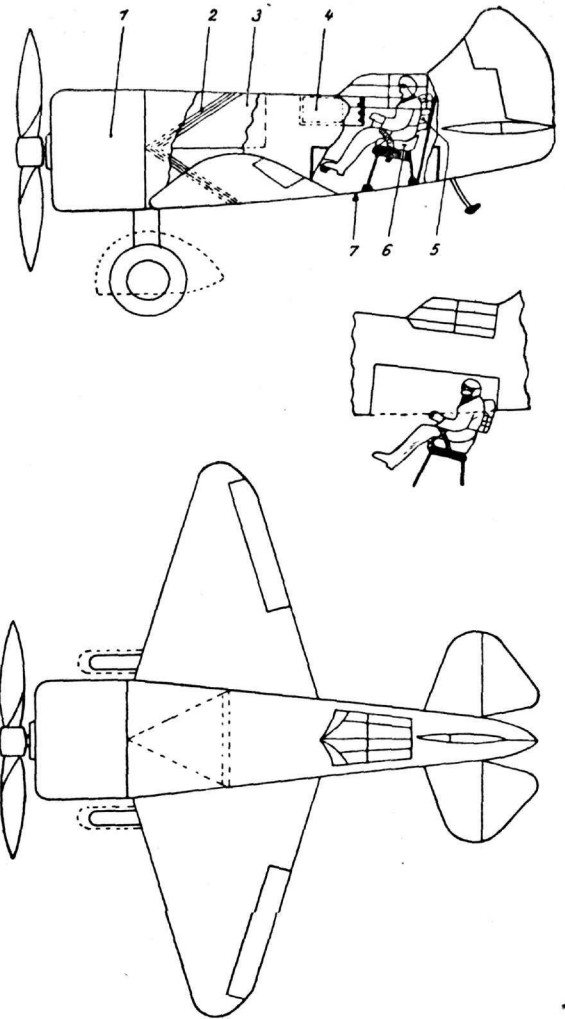
mata jäänud lennukite meeskondadele peaks olema kahtlemata suur; ei oma nad ju mingisuguseid tõhusaid vahendeid enese kaitsmiseks.

Operatsiooni lõpptulemusena saavutaks rammimislennukeid väljasaatnud pool suurema profiidi (õieti väiksema kahju) materjalselt, majanduslikult ja personaalselt. Kuulub ju siin ohverdamisele vaid väike, massina produtseeritav ja odav lennuk, mille juhil on liiatigi palju eeldusi olemas selleks, et ta oma rammimise manöövrist eluga pääseb, kasutades temale kaasaantud langevarju.

Rammimislennuki tehnilised omadused peavad olema üldjoontes järgmised. Kiirus seesugune, et ta suudaks vastase pommitajat kinni püüda. Ta peab suutma teosteda päeval ja öösel, suurte kõrgustel ja omama raadiosidet maaga. Kuna ta peab tungima vastase pommitajale otse sisse ja satub seega tema ägeda tule alla, siis tuleb lennuki juhti kaitsta vastase soomustlâbistavate kuulide vastu (vt. skeem).

Et hõlpsam oleks pärast kokkupõrget vastase lennukiga rammimislennukist välja hüpata, selleks tuleb juhiiste paigutada võimalikult tahapoole. Lendurit tuleb varustada hapnikuaparaadiga ja nii, et viimane oleks kinnitatud istme külge; samal ajal tuleb temale anda seljatüüpi langevari ja konstrueerida iste nii, et lendur võib igal hetkel ühes istmega ja hapnikuaparaadiga lennukist omal soovil eralduda. Soomuskaitse omab koonilise kuju rikošetide saavutamiseks. Eelistada tuleb õhujahutusega tähtmootoreid, millised omakorda pakuvad lendurile teatavat lisakaitset vastase tule eest. Veejahutusega mootorid seevastu võivad tabamusega jahutussüsteemi juba kaugemalt distantsilt muuta lennukit lennukõlbmatuks. Rammimislennuk on täiesti vaba igasugusest relvastusest, mille kaalu arvel on ta varustatud soomusega.

Nagu öeldud, seisab rammimislennuki taktika selles, et saavutada kokkupõrget pommitaja kandepinnaga või tema juhtimisorganitega; eriti tundlikuks osaks tema juhtimissüsteemis tuleb pidada sabakomplekti. Rammimislennukid teostavad koondes vastase koondes vastu; öösel muudugi üksikult. Kallaletungiks valib iga rammija vastase koondes ühe lennuki endale märgiks ja kõik ründavad korraga, et mitte võimaldada vastasele tule koondamist. Parimaks kallaletungimanöövriks tuleb pidada pikeerimist umbes 4500 m kõrguselt märgi suhtes. Lenduril ei peaks raske olema anda lennukile õiget suunda, kuna tahapoole paigutatud istmest avaneb temale hea vaateväli allapoole. Lenduril tuleb püüda mööduda

RAMMIMISLENNUKI SKEEM.

1 — õhujahutusega tähtmootor; 2 — soomus; 3 — bensini tank; 4 — raadioaparaat; 5 — juhi langevari; 6 — juhi iste hapnikuaparaadiga; 7 — põhjaklapp, avatav.

vastase tagant, tema sabast umbes 50—60 m eemal; laskuda 30—40 m madalamale ja järsult ülespoole rebides tungida altpoolt tema sabasüsteemi sisse.

Kirjeldatud manöövriks on järgmised head küljed. Kallaletung teostub distantsidel, millel pommitajate tuli ei saa olla mõjuv, kuna viimase laskurite laskevõimalused on väikesed ja halvad. Pikeeriv lennuk oma suure kiiruse tõttu on väga raskelt tabatav. Ülespoole rebimisel satub ta aga vaid õige lühikeseks ajaks vastase pommitaja põhjas asuva kp tule alla. Rammimislennuki juht samal ajal aga kasutaks kõige otstarbekamalt oma soomuskaitset, kuna viimase kaitse on kõige tõhusam just lennuki telje suhtes rööbiti lendavate kuulide suhtes. Pommitaja ja rammija lennukite omavaheline relatiiv-

kiirus ei tarvitse olla kuigi suur, et saavutada tarvilist kokkupõrget. See asjaolu võimaldab rammimislennuki juhul täpsemalt arutada oma lennu elemente ja seega suurendada väljavaateid õnnelikuks väljahüppeks. Joonisel näidatud lennukitüübi juures (madalate pindadega monoplaan) hoiab lendur vastast kogu aeg oma vaateväljas ega lase teda silmist.

On üldiselt tuntud tõde, et iga võitlusvahend leiab aja jooksul endale vastase. Ei ole kahtlust, et ka rammimislennuki vastu leitakse vahendeid ja kaitset. Kuid näib olevat tõenäoline, et seni kui pommituslennukid jäävad endiste konstruktsioonide juurde, jäävad õhuvõitluses pommitajad rammimislennukitele alla. on selge, et ka viimastel tuleb kanda inimohvreid, kuid need saavad olema vaid üksikud ja juhuslikud; samuli saavad tabamused mootoris ja lennukisse mõnel korral kallaletungi nurja ajama. Suure kaliibriga relvu omavad ja

granaadi ning šrapnelliga laskvad pommitajad saavad olema paremas seisukorras, kuid rammimislennuki suure kiiruse juures on suure kaliibriga relva või lennuki-suurtüki tabavus õige küsitav.

Jääb järele vaid põgenemine, kuid rammijate suurema kiiruse juures ka see ei päästa. Ei ole kaitstud rammijate vastu isegi madalal lendavad pommitajad, olgugi et sel juhul rammimislennukite juhtide kaotused saavad olema märksa suuremad, kuna nad ei saa kasutada langevarje.

Rammimislennuki idee on alles uus; selle teostamiseks seisab ees rida raskusi, mis aga pole ületamatud; ei kahelda, et juba lähemas tulevikus probleem leiab lahendust. Ka eespool nimetatud artikli autor on veendunud selles, et tulevikusõjas rammimislennukid kindlasti leiavad käsitamist, kuna nad omavad hulga paremusi võrreldes tänapäeva hävitajatega.

L-r. s-rong 3. dessantsalga osa Mustjõe forsseerimisel ja lahingutes Mõniste juures 22. 04. 19.

Olukord Võru all aprillis 1919.

Punaväe koondis, umbes 10 jalaväepolku, 4 patareid (umbes 7000 tääki) tungides peale Marienburgist põhja suunas oli 21. 04. 19. jõudnud Võru all Uue-Nursi, Vana Kasaritsa joonele.

Kiiluna meie lõunarindesse tunginud vaenlane asus idasse Vana Kasaritsa, Illingen'i ja läände Uue Nursi, Mõniste joontel.

Vaenlase väljatõrjumiseks rinde juhatus oli 19. 04. 19. valmistanud kava, mille järgi idast Illingenist ja läänest Mõnistest meie väegrupid tungiksid Vana Laitsnasse ja hävitaksid sissepiiratud vaenlase. Pealetungi alguseks oli määratud 22. 04. 19 kell 0300.

Olukord Mõniste lõigus.

Mõniste lõigus vaenlane asus Varstu küla — Mõniste mõis — Hargipalo — Vingri joonel Mustjõe taga.

Mustjõgi selles lõigus 1919 kevadise suurveega oli üle ujutatud 800—1000 meetri laiuseks. Ainukesed lõigus kasutatavad ülekäigud olid maantesild Saru, Mõniste

ja k. r. raudtee sild. Mõlemad ülekäigud seisis vaenlase pideva jalaväe tule all. (Vt. skeem.)

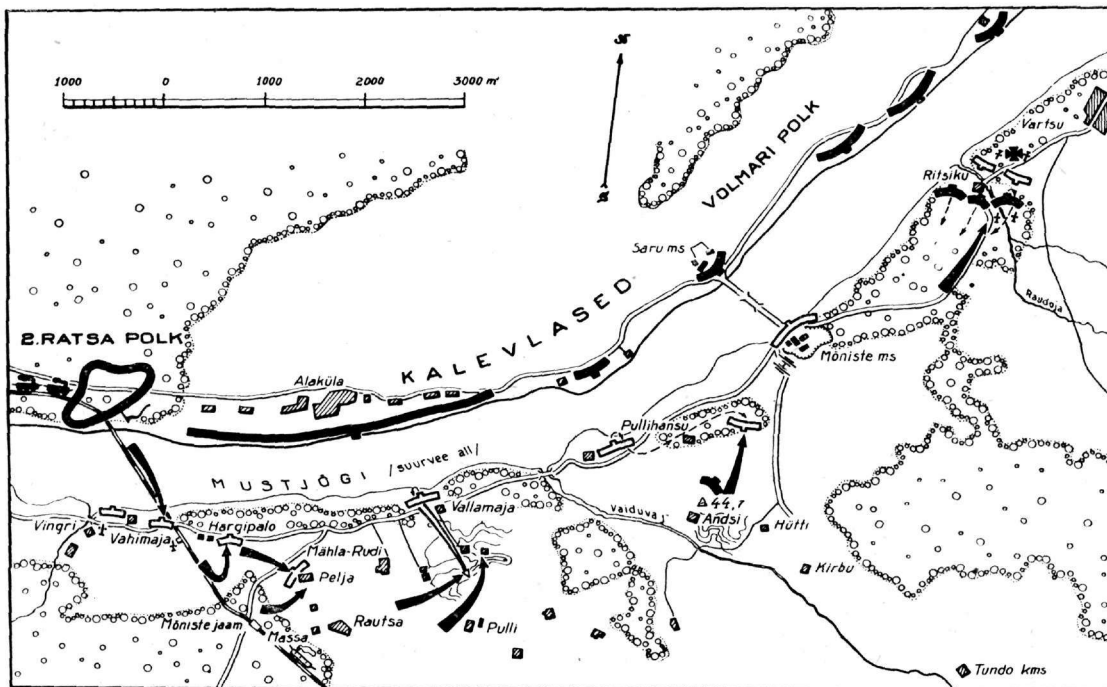
Meie pealetungi grupiks oli koondatud Mõniste lõiku: 2 k-r. s-rongi, 2. Ratsapolku, Kalevi Maleva pataljon. Rindel asusid: Saru mõisast põhjapoole Volmari polk ja raudteest läänepoole kapten Sarapuu Kaitsepataljon (pärasine Võru kaitsepataljon).

Teated vaenlase kohta olid puudulikud, arvati vaenlase tugevust kirjeldatavas lõigus 1—2 jalaväepolku, 1 patarei ja 1 kaheeskadroniline ratsapolk.

Löögigrupi formeerimine.

Hinnates koondatud grupi koosseisu ja lahinguväärtust divisjoni ülem kapten Irv jõudis otsusele, et need osad ei jõua forsseerida Mustjõe ja käskis moodustada l-r. s-rong 3. dessantpataljonist ja Valgas asuvas Soomlaste Pataljonist löögigrupi Mustjõe ülekäikude vallutamiseks.

Löögigrupi koosseis kujunes järgmiseks: Grupi juht lipnik J. Jürgenson l-r. s-rong 3. desspatül kt.; tema asetäitja s-rongi adjutant sv. am. Artur Mahnke.

a) dessantsalk:

1. dess. rood ohv. aset. E. Peebus, 40 tääki 1 kk Madsen.
 2. dess. rood ohv. aset. P. Rosenberg, 39 tääki 1 kk Levis.
- Luurajate k-do lipnik T. Vassermann, 20 tääki 1 kk Madsen.

b) Soomlaste pataljon:

45 tääki 5 ohvitseri.

Kokku 144 tääki, 3 kk, 10 ohvitseri.

Dessantsalga juhid ja koosseis:

Lipnik (res. leitn.) J. Jürgenson (VR II/3) pärit Tartumaalt, 27 a. vana, elukutselt põllumees. S-rongil detsembrist 1918 saadik. Saanud haavata Tartu vallutamise lahingus Maramaa mõisa juures 14. 01. 19. jalast luuvigastusega. 1919. a. aprilli keskpaiku s-rongile paranenult tagasi saanud. Lonkas tugevasti vasakust jalast. Lahingukogemusi maailmasõjast ei omanud.

Sv. am. Arth. Mahnke (VR II/2 ja 3) pärit Võrumaalt, 32-a., elukutselt kultuurtehnik. Maailmasõjas allohvitserina dekoreeritud 4 Georgi ristiga. Maailmasõja teisel poolel ühe vene diviisi topograafia ohvitser. S-rongil adjutantina alates 24. 12. 18. Tartu vallutamise lahingus Maramaa mõisa juures 14. 01. 19. saanud raskelt haavata kopust. Juba 10. 03. 19., s. o. vähem kui kahe kuu möödudes tagasi ilmunud s-rongile.

Kuni kirjeldatava operatsioonini võtnud osa mitmest suuremast lahingust. Omas maailmasõjast suuri lahingukogemusi.

Lipnik Theodor Vassermann (VR II/3) pärit Pärnumaalt, 25 a. vana, üks s-rong 3. formeerijaid. Langes kirjeldatavas operatsioonis Varstu küla all 22. 04. 19.

Ohv. asetäitja (lipnik) Peeter Rosenberg, pärit Rakverest, 24 a. vana. Elukutselt raamatupidaja. Saabus s-rongile aprilli keskpaiku degradeeritult. Hiljem lahinguis ülesnäidatud vaprust eest taasüendatud. Surinud 1930.

Ohv. aset. (r. lipnik) Eerik Peebus (VR II/3) üendatud õppursõdurist. 18-aastasena noorim ohvitser s-rongil. Rindel olnud alates Narva lahingust 28. 11. 18.

Allohvitserid olid suurelt osalt maailmasõja lahingukogemustega mehed ja moodustasid hea kaadri.

Eriti paistsid välja luurajate k-do veltveebel Kruse (VR II/3), v.a.o. Adelberg (VR II/3), v.a.o. Hendrikson (VR II/3), 1. roodu veltveebel Mihkel Piilmann (VR II/3), n.a.o. O. Raun (VR II/3), n.a.o. Vaher, 2. roodu veltveebel Laas (VR II/3), kapral Christianson (VR II/3).

S-rongi formeerimisel s-rongile tulnuist maailmasõjaegseist sõdureist suurem osa lamas haavadega haiglais, osa oli langenud lahinguis. Meeskond uuenes kevadiste võitluste ajajärgus nädalas umbes 20 prots. võrra tagavara pataljonist tuleva täienduse

Sõjavägede Staabi ülem kindralmajor N. Reek sadamas laskureid tervitamas.

läbi. S-rongi formeerimisel s-rongile tulnud õppursõdurid olid peagu täies koosseisus lahkunud s-rongilt märtsis 1919.

Mustjõe forsseerima minnes meeskonna koosseisus umbes 50 prots., mõnes roodus, näit. esimesel, 75 prots. uusi, vaevalt nädal aega s-rongil olnud mehi. Suur protsent mehi oli täiesti väljaõpetamata. Riietus ja varustus puudulik ja juhuslik. Värsked täiendus-mehed peamiselt olid pärit Saaremaalt.

Soomusrongide Divisjoni Soomlaste Pataljon.

Pärast Soome abivägede Eestist lahku- mist üksikud Eestisse jäänud Soome ohvitserid ja allohvitserid hellitasid lootusi kutsuda Soomest oma sõpru ja tuttavaid kül- laldasel arvul pataljoni formeerimiseks. Ülemjuhatus lubas selleks formeerida s- rongide divisjoni juurde ülalnimetatud väe- osa. Pataljoniks see osa kunagi ei kujune- nud ja kirjeldatavast operatsioonist võttis S. P. osa 50-mehelises koosseisus.

Aeg, ilmastik ja nende mõju ülesandele.

Kevadpühad 1919. olid 19., 21. ja 22. 04. Lumi sulanud kiirelt, sood ja metsad vee all, osalt läbipääsmatud, jõed ja ojad ha-

ruldasetl rohke suurvee all. Päikese tõus 0452, loojak 1949. Kuupaiste puudus. 22. 04. 19. ilm selge, pilvituseta. 23. ja 24. 04. 19. pilves hoovihmadega.

Ülesanne Löögigrupile.

L. r. s-rongil 3. kapten (res. kol. ltn.) O. Luiga VR I/2 ja II/2, 3, 21. 04. 19 kell 1900 saanud ülesande divisjoni ülemalt Val- gas, koondas dessantsalga ja Soomlaste Pataljoni ohvitserid s-rongile, kus seletas eelseisva tegevuse kava, milline heaks kii- detud divisjoniülemalt. Kokku võttes oli see kava alljärgnev:

Koondatud löögigrupi ülesandeks on forsseerida Mustjõgi ja vallutada ülekäigud raudteesilla ja Mõniste-Saru silla kaudu.

Löögigrupil tuleb enne valgenemist üle- tada raudteesild, millele on löödud plangud 2. Ratsapolgu jaoks, ja käratult läheneda, raudteetammi mööda, vaenlase positsiooni- le. Vaenlase positsiooni tuleb rünnata ao- valgel.

Murdes läbi vaenlase positsiooni eelserva tungida viibimatult sügavusse Mõniste jaa- mani. Jaamast suunduda kirdesse Andsi silla sihis. Liikumisel lüüa ettejuhtuvaid väikesi vaenlase osi, tekitada paanikat, mil-

Laskurid sadamas. Esiplaanil kolm maailmameistrit.

le tagajärjel vaenlase rinne Vingrist — Vaiduva jõeni peaks kokku varisema.

Seda peavad kasutama k-r. s-rongid ja 2. Ratsapolk üle Mustjõe tungimiseks. Ületanud Vaiduva jõe, löögigrupp peaks liikuma Mõniste mõisast idapool oleva metsa kaudu Mõniste, Varstu teeni ja ründama Mõniste mõisast asuvat vaenlast kirdest.

Tõenäoliselt löögigrupp alustades retke kell 0240 jõuab Mõniste mõisa umbes kell 1300.

Selleks ajaks on kalevlased Sarus valmis üle Mustjõe tulema.

Pärast meie peajõudude — kr. s-rongide, 2. Ratsapolgu ja kalevlaste — edasitungi Vana Laitsna suunas meie löögigrupp läheb haaratud maa-alasse Varstu, Rõuge rajooni ja peab seal kahjustama vaenlast nii palju kui võimalik. Operatsiooni lõpetamiseks ja tulekuks s-rongile järgneb, asjade arenemise järgi, erikorraldus. Löögigrupp toitlustatakse selle üksuse poolt, kes asub naabruses.

Löögigrupi Mustjõe äärde viimiseks on kell 2300 valmis k. r. ešelon Valga jaamas.

**Dessantsalga juhi osa „otsuse“ võtmisel
22. 04.**

Löögigrupp jõudis k-r. ešelonil Mustjõe põhjakaldal asuva metsa veerde 22. 04. 19

kell 0540, mil oli päikesepaiste ja hea nähtavus.

Raudtee ääres metsaveerde maastikulurele tulnud s-rongide juht al.-kpt. Laamann, 2. Ratsapolgu ülem polk. Luik ja soomlaste juht jõudsid otsusele, et muutunud olukorra tingimuste tõttu *) Mustjõe forsseerimine tuleb lükata edasi ühe päeva võrra, kuna praegu puuduvat igasugune võimalus üle Mustjõe jõeoru pääsemiseks.

Eriarvamisele jäi sv. am. Mahnke, kes väitis: Vaenlane on tõenäoliselt valvanud öö läbi ja praegu jõudnud arvamisele, et täna siin löigus pealetungi ei järgne, seepärast on vist praegu õige aeg pealetungiks. Peale selle on Illingenist idapoolne grupp juba 3 tundi edasitungil ja meie peame teotsema suurima aktiivsusega idagrupi toetamiseks.

Nähes, et juhtkonna arutus mõjub samas seisva dessantsalga meeskonnale mittejulgestavalt, otsustas sv. am. Mahnke l-r. s-rongül 3. saadud volituste alusel haarata algatus enda kätte ja andis dessantsalgaile käsu: „Järjestus: luurajad, 2. rood, 1. rood

*) Kella 0240 asemel, millel operatsioon pidi algama, jõuti kohale kella 0540.

— kõik kk Madsenid kolonni pea juurde!
Minu järgi — edasi!“

Lahingu käik.

Vaenlase purustamine raudteevahimajas.

Sv. am. Mahnke juhtimisel dessantsalk ületas kiirel jooksul raudteesilla, kell 0610. Edasi liikus dessantsalk kolonnis ühekaupa (kompani järjestus ühekaupa), kirde pool raudteetammil, veest välja ulataval jalgrajal. Kui kolonni lõpp oli umbes 250 m üle silla jõudnud, järgnesid ka soomlased. Soomlaste ilmumisel raudteesillale avas vaenlane üheaegselt rk tule raudteesillale Vingrist ja raudteevahimajast. Soomlased pöördusid sillalt tagasi.

Dessantsalk oli selle ajaga jõudnud 200 meetrini raudteevahimajast ja hargnedes edasiliikumisel üleujutuse ala lõpul ahelikku, ründas vahimaja juures asuvat ja 2 rk-st tulistavat vaenlast.

Rünnak õnnestus ja enne kui jõudis pärrale kolonni lõpus liikunud 1. rood, oli vaenlane purustatud ning 2 tulistavat rk-d vallutatud kell 0620. Vaenlane kaotas umbes 10 langenut ja 2 rk-d. Dessantsalgal kaotusi ei olnud.

Punaväe s-rong.

Dessantsalga edu oli meie positsioonidele hästi nähtav, seepärast loobus M.*) ettekande saatmisest ja andis käsu liikuda edasi Mõniste jaama suunas. Kuni raudtee käänaku kuni liikus dessantsalk jällegi kolonnis ühekaupa.

Semafori juurest nägi M. jaama sisseõitvat vaenlase s-rongi. Vaenlase s-rongi viibimine selles rajoonis oli dessantsalga juhtkonnale teadmata, samuti ei olnud seda maininud grupijuht.

Kiirelt hinnates olukorda M. otsustas: Vaenlase s-rong on grupi juhil kindlasti teada. Võitlus s-rongiga on praeguses olukorras täiel määral meie s-rongide ülesandeks. Dessantsalk tuleb viia välja s-rongi rk tule ulatusest. Käsklus: „Vasak pool! Edasi!“

Pöörde teinud dessantsalk moodustas aheliku. Vaenlase s-rong peatus Mõniste jaamas ja ei näinud raudteest kirde pool asuvasse võsastikku kaduvat dessantsalka.

Punaroodu purustamine Hargipaloku juures.

Võsastiku põhjaservale jõudnult nägi dessantsalk Hargipalost umbes 250 m ida-

poole teekraavis vaenlase umbes 100-mehelisest ahelikku. Vaenlane avas püssitule.

Olukord oli muutunud kriitiliseks. Seljataga vaenlase s-rong — ees vaenlane ahelikus. Meie s-rongid ja 2. Ratsapolk Mustjõe teisel kaldal võimetud dessantsalka abistama.

Vaenlase s-rongist olid ainult ohvitserid teadlikud. Meeskond vaevalt oleks kannatanud välja täielise teadvuse olukorrast.

Teekraavis asuvale vaenlasele lähimal asus dessantsalga vasakul tiival 1. rood. Roodu ülem vaatlusega tegi kindlaks, et vaenlane tulistab jõe suunas. Viibimatult rooduülem ühes 5 mehega ja kk Madseniga pika hüppega liikus vaenlase tiivale teekraavi, kust avas mõjuva tule. Samal ajal dessantsalk lähenes vaenlasele selja tagant kiirjooksul. Vaenlane ei taibanud olukorda, vaid aina intensiivsemalt tulistas jõeäärsesse metsa. Kell 0650 oli vaenlane purustatud. Teekraavi jäi lamama umbes 100 langenut, ainult üksikud jõudsid põgeneda. Teekraavis leiti üks imekombel terveksjäänud, langenut markeeriv punaarmeelane, kelle seletuse järgi kuulus punarood — 120 tääki — 13 Läti kütipolgu koosseisu ja asunud Vingris, kuna üks rühm valvetökkena raudteevahimajas. Pärast vahimajast põgenenud rühma saabumist Vingrisse punaroodu komandör toonud roodu siia ja oletades eestlasi jõeäärses metsas, asunud seda tulistama. Punaväe s-rong seisvat juba mitu päeva Mõniste jaamas. Öösel punarood valvanud ahelikus ja paar tundi pärast valgenemist viidud majadesse. Postid jäetud välja. Üks punarood asuvat seal (näitas Pelja suunas). — Dessantsalgal seni vaid üks kergelt haavatu.

Osa soomlasi tuleb üle Mustjõe.

Punavangi ülekuulamise ajal saabus dessantsalga juurde 15 soomlast 1 ohvitseri juhatusel. Soomlaste juht omal algatusel oli tulnud üle Mustjõe ja lahingukära järgi leidnudki dessantsalga. Soomlaste teine osa 30 meest olevat läinud Alakülasse kalevlaste juurde.

Teise punaroodu purustamine Pelja talu juures.

M. hinnates olukorda leidis, et: sillapea meie jõudude edasitungiks on moodustatud. Meie grupi juht s-rongile läinud haavatu kaudu olukorrast teadlik ja moment meie jõudude üle Mustjõe tulekuks soodus. Edu arendamiseks otsustas lüüa punaroodu välja Peljast.

*) M. — sv. am. Mahnke.

Sõjav. Ülemjuhataja kindral J. Laidoner Ohvitseride keskkogu kasiinos.

Selleks käskis kogu salga koosseisul esijärgus 1. ja 2. rood suunduda Pelja talule, luurajatel ja soomlastel lipnik Vassermanni juhtimisel tungida Rautsa talusse.

Lipnik Vassermann oma salgaga liikus metsaäärt mööda ees, kuna dessantsalga peajõud otsesuunas Peljale lähenesid. Kell 0730 dessantsalga 1. ja 2. rood 300 m lääne pool Pelja talu jooksis kinni vaenlase tules. Lipnik Vassermann olles selleks ajaks jõudnud metsatukka, flankeeriva tulega surus maha Pelja talu ette hargnenud vaenlase ja oma tule mõju kasutades ründas vaenlast tiivalt. M. viis viibimatult ka oma juures olevad 2 roodu rünnakule.

Peljas asunud punarood purunes täielikult, jättes maha 70 langenu ümber.

Punaväe s-rong asudes Mõniste jaamast 400 m jõe pool — mingisugust aktiivsust ei näidanud, isegi siis mitte, kui kella 0800 paiku lipnik Vassermann läbis Rautsa ja Massa talu.

Pelja vallutamisel dessantsalgal kaotusi ei olnud.

Kolmanda punaroodu purustamine.

Peljas M. määras edasitungi suunaks Pulli—Andsi. Ülesandeks: 1. roodu 2 rühmal

roodu ülema juhtimisel liikuda üle Mähla ja Rudino talude dessantsalga julgestuseks põhjast: Mählas ja Rudinos vaenlast ei leitud. Rudinost 400 m idapoole sattus 1. rood ootamatult kitsas, peidetud orus oleva vaenlase 100-mehelise kolonni peale. Punaroodu seisukord oli ohtlik. Kitsas 40—50 m lai järskude kallastega orupõhi, idasse kuni 20 meetrini kitsenev, ei võimaldanud punaroodul hargneda.

Seda arvesse võttes rooduülem hüüdis alla „Sdavaites krasnoarmeizõ!“ ja algas oma 14 mehega laskumist orgu. Vastuseks oli aga püssituli. 1. roodu rühmad olles järsu oru kalda poolel kõrgusel, ei saanud enam tagasi. Tulistamine koha pealt — halb! Ülesminek tule all võimatu. „Alla!“ käskis rooduülem ja libistus vaenlase tule all esimesena oru põhja, umbes 50 m kaugusel hunnikusse jooksnud vaenlase kolonni. Mehed järgnenud, oli meie tulejõud 1 kk tõttu märksa suurem punaroodu omast. Hunnikus olevast punaroodust evisid nüüd ainult esimesed read võimaluse tulistada, need aga surusid tahapoole ja langesid meie püssi- ning kk tule all.

Teele, oru keskel jäi taanduva punaroodu ja meie rühma vahele ühehobuse veok.

Rooduülem nägi veokil ühte kk, mille haaranud, asus tulistama punaarmee lasi nüüd 30 m pealt. Puna-rood sulas kokku, loobus vastulaskmisest ja paanikas jooksis oru idapoolsesse kitsenevasse soppi.

See umbes 100-meheline rood hävis täielikult kohalejõudva dessantsalga tule all kell 0900.

Dessantsalk ületab Vaiduva jõe ja vallutab Mõniste mõisa.

M. viis nüüd dessantsalga Vaiduva jõe sillale Andsi talu juures.

Sild oli suurvee poolt ära uhutud ja hädasillaks 2 palki üle jõe asetatud.

Lipnik Vassermann luurajate k-do ja soomlastega esimesena ületas Vaiduva jõe ja üle Andsi talu liikus kõrgustikule 44,7.

Julgestatud seeläbi, ületas dessantsalk Vaiduva jõe kell 0940, kuna salga koonduamise ajal M. saatis grupi juhile al.-kapt. Laamannile ettekande senisest edust.

Käskjalg ettekandega jõudis s.-rongile Mustjõe põhjakaldal umbes kell 1120.

Kell 1000 avas vaenlane Pullihansu talu juures luurajate salgale tapva jalaväe tule. M. viis kohe dessantsalga luurajaid päästma ja tagasilöödud vaenlast jälgides dessantsalk jõudis Mõniste mõisa kell 1100.

Kõrgustikul 44,7 luurajate k-do kaotas langenuna rms. Johannes Tigase ja soomlased ühe sõduri. Peale selle oli dessantsalgal üks ja soomlastel üks haavatu.

Side loomine üle Mustjõe.

M. saatis sidemehe läänepoole Mustjõge. Kuid sillal avati sõdurile Saru mõisast äge jalaväe tuli. Ka teine sidemees löödi sillalt tulega tagasi. Üle silla pääses kolmas katsetaja ratsa, Rudino juures saadud veoki hobusel kell 1140.

Sarus asus Volmari polgust 1 rood sillakaitseks. Lubamatu lohakusega oli sillakaitse maganud maha punaväe pataljoni ja

Argentiina-sammas.

patarei taandumise mõisast ja distsiplineerimatult üksikuile üle silla tulevaile, valge käesidemega sõduritele avanud kogu roodu tule, õnneks ühegi tabamuseeta.

Kalevi Maleva pataljon tuleb Mõniste mõisa.

Dessantsalga ratsur jõudnud Alakülasse, leidis kalevlased majutunult ja rännakuks ettevalmistamatult. Kalevlased olid dessantsalga edust teadmatud ja kogu nende tegevus seisis grupijuhilt saadud käsu kohaselt selles, et ootasid 2. Ratsapolgu üle Mustjõe minekut. Kuna aga ratsapolk ikka veel seisis Mustjõe põhjakaldal, asusid kalevlasedki käsu kohaselt seal.

Kalevlaste rännakkolonnipea jõudis Mõniste mõisa kell 1400.

Enne kalevlasi olid tulnud kohale ka 30 soomlast, kes hommikul jäänud Mustjõe taha.

Löögigrupp tungib Varstu küla peale.

Kell 1400 lipnik Jürgenson pani dessantsalga liikuma piki maanteed põhja poole Varstu küla suunas. Kolonnis liikuvat dessantsalka julgestas teed mööda liikuv 5-meheline luuraja-

test ja soomlastest koosnev patrull.

Ritsiku joonele jõudnud dessantsalga kolonnile avas vaenlane Raudoja põhjakaldalt jalaväe ja rk tule. Rk-d olid paigutatud vene kiriku torni.

Dessantsalk paiskus ahelikku järgmiselt: 1. rood paremale teest — kuna vasakule järjekorras soomlased, luurajate k-do ja 2. rood.

Lipnik Vassermann, kes püüdis hoida paigal käsuta taanduvaid soomlasi, sai kolme kuuliga surmavalt haavata, umbes kell 1500, samal ajal sai haavata 2. roodu juht lipnik Rosenberg. Soomlastele järgnesid 2. rood ja luurajad, joostes metsas laiali.

M. löögigrupi hargnemisel valis asukohaks 1. roodu lõigu. Nähes edasipääsuks puuduvat igasugused eeldused, tutvunud

maastikuga ja selgitanud luurega, et dessantsalga teised osad on taandunud, andis M. käsu taandumiseks ka 1. roodule.

Taandumiskatteks 1. rood viis läbi huvitava manöövri: katkestas tule ja tõmbus umbes 10 m võrra tagasi metsa, kus jäi peatuma. Umbes 30 minutit hiljem tuli Raudoja sillale 1. roodu suurune vaenlase luursalk. Silla juurde jõudnud vaenlasele avas 1. rood kiire ja tolleaegse olukorra kohta hästisihitud tule. Vaenlase luure taandus, kuna dessantroodule avasid tule vene kiriku tornis asuvad rk-d. Dessantrood, liikudes tagasi metsastanud alal kaotusi ei kannud ja jõudis Mõniste mõisa kell 1800.

Dessantsalga peajõud ja soomlased olid saabunud Mõniste mõisa kell 1540. 1. roodu saabumise ajaks olid soomlased, arvates oma ülesande täidetuks, lahkunud Saru kaudu.

Meie osad raudtee rajoonis.

K.-r. s-rongid al.-kapten Laamanni juhatusel ja 2. Ratsapolk seisid Mustjõe põhjakaldal, kuni saabus Sv.-am. Mahnke ettekanne Andsist kell 1120. Selleks ajaks oli dessantsalk juba vallutanud Mõniste mõisa ja püüdis läbi Volmari polgu osade tule luua sidet Mustjõe põhjakaldale.

Umbes kell 1200 k.-r. s-rongid liikusid üle Mustjõe Mõniste jaamani. Edasi k.-r. s-rongid ei liikunud.

Hiljem 2. Ratsapolk liikus üle Mustjõe ja saabus Hüti-Kirbo rajooni Vaiduva jõe ääres umbes kell 1800, kus peatus õhtusöögiks. Ühekülgsest julgestatud, jalastunud polku üllatas umbes kell 1840 väike vaenlase luurpatrull. Lühida tulistamise järele vaenlase luurpatrull lahkus kiirelt üle Tundo karjamõisa.

Patrulli tuli tekitas segadust ja paiskas polgu laiali.

Kapten Irv muudab operatsiooni.

Ratsapolgu lahinguvõime kaotusega tuli loobuda esialgsest kavast. 23. 04. 19 käis Mõniste mõisas s-autoga kapten Irv, kes korraldas ümber grupi, andes kohapealse juhtimise kalevlaste juhi leitnant Tiefi kätte.

Rivistunud dessantsalka tänas kapten Irv ülesnäidatud vahvuse eest ja kinnitas, et dessantsalk on ainukene osa, kes oma ülesande täitnud.

Kell 1600 vaenlane alustas pealetungi Mõniste mõisale, mille kalevlased ja dessantsalk tagasi löid. Vaenlane piiras mõisa ja kordas rünnakuid kuni 24. 04. 19 kell 0500.

Kogu 13 tundi vaenlane hoidis mõisa tugeva rk tule all.

24. 04. 19. Kell 0500 asusid öösel kohaletulnud soomusrongide divisjoni tagavara-pataljon ja dessantsalk al.-kapten Kurski VR I/3 (praegu kolonel ja Narva Sõjaväeringkonna ülem) juhatusel vastupealetungile ja tungisid sama päeva õhtuks Kõrgepalu, Sänna jooneni, rullides tiibapidi üles vaenlase rinde.

25. 04. 19. dessantsalk saadud käsu kohaselt liikus Sõmerpalusse, kust asus s-rongile.

Dessantsalk kirjeldatud retkel kaotas: surnutena 1 ohvitseri, 1 allohvitseri ja 5 sõdurit; haavatutena 1 ohvitseri ja 10 sõdurit — seega langesid välja rivist ohvitseri 40% ja sõdureid 15%.

K o k k u v õ t e.

Kirjutis annab küllalt piltliku ülevaate ühest olukorrast Vabadussõjas ühes kõigi esinenud puudustega. Seetõttu loobungi taktikalise hinde tegemisest ja jätan selle lugeja teha.

Nentima peab nähteid juhtimises. Siin esineb kohati nii teovõimsaid, algatusvõimega juhte, kes väheste jõududega saavutasid suhteliselt suurt edu; teisalt jälle juhte, kes passiivselt jätavad kasutamata eelosa-de edu.

Dessantsalga juhtide vaherkord on jällegi iseloomustav Vabadussõja ajale. Seal tihti ilmnes nähteid, kus määratud juht jäi tahaplaanile, kuna algatuse haaras isik, kes omas selleks eeldusi oskuselt, kogemustelt ja iseloomult.

Taktikaliselt näeme, et niikaua kui dessantsalga juhtimine on kooskõlas meie lahingueeskirjadega, s. o. kuni Mõniste mõisa vallutamiseni, on dessantsalga tegevus edukas. Pealetung Varstule toimub puuduliku luurega ja puuduliku julgestusega, sellest on ka tingitud hargnemine tugeva vaenlase jalgväe tule all, mis häidki sõdureid niivõrd demoraliseerib, et pärast peatset juhtide väljalangemist laguneb rivi.

Siin veelkord juhtide küsimusest. Esimene dessantrood, mida arvati nõrgemaks suureprotsendilise täienduse ja noore juhi tõttu, jääb tules paigale, sest juhid on kohal, ja taandub alles pärast käsu saamist, kiskudes ennast lahti vaenlasest läbimõeldud manöövriga.

*

Kirjutise koostamisel on kasutatud Vabadussõja ajaloo arhiivi andmeid ja osavõtnud väeosade ohvitseride isiklikke mälestusi.
E. P.

Bibliograafia.

SOOME.

„SOTILASAIKAKAUSLEHTI“ nr. 4, 5 ja 6
1937.

Mjr. E. Rutanen — „Jalaväe lahingu-
õppest.“

Kpt. V. Halsti — „Veel mõningaid vaa-
teid mm osadest soomlase seisukohalt vaa-
datuna.“

Kpt. L. Sauramo — „Paigaliste ja liiku-
vate rannakaitsejõudude õhukaitsest.“

Kpt. V. Halsti — „Kesk-Euroopa ja Soo-
me taktikast ja organisatsioonist.“ Võrdlusi,
järeltusi ja ettepanekuid.

Artikli autor tähendab algul, et kõneall
olev uurimus on mitme isiku ühistöö. Soo-
me sõjaväe organisatsioon ja taktika olevat
kandnud iseseisvuse algaastatel Kesk-Eu-
roopa pitsatit. Puudunud kogemused ja oma
olude põhjalik tundmine. Aastate jooksul on
vaated muutunud, on tehtud palju loovat
tööd, mis olnud kogemuste ja katsete vili.
Edasi autor selgitab lugejaile Kesk-Euroopa
olusid ja selle mõjust taktikale kokkuvõet-
tuna järgmist:

Kui uurida Kesk-Euroopa olusid, siis
peab mainima, et ka seal need vahelduvad
asustustiheduse, kultuuritaseme, maastiku ja
ühendusteede mõjul. See omakorda mõju-
tab armeede koosseise, varustust ja taktikat.
Kesk-Euroopa tasandik on andnud sealsele
armeele oma põhijooned. Need maad on rah-
varikkad. Maailmasõda näitas, et sõja sūt-
tides sõjateater täitus nii laiuti kui sügavu-
ti elavjõuga. Siit selgub, et rinnete ümber-
piiramised ja läbimurded on vähe võimaliku-
d. Neid võimalusi vähendavad mitmesu-
gused ühenduste, mis soodustavad väeosa-
de ümberpaigutusi. Hästi arenenud tööstus
ja küllaldased toorained võimaldavad var-
rustada miljoniarmeetid kõikide tarvetega
(kui varustamist on aegsasti ette valmistat-
ud — Ref.).

Kesk-Euroopa maastik pakub häid või-
malusi vaatluseks ja tulistamiseks — eriti
lameda tulega relvadele. Sellest tingituna
tulevõrgu loomine on kerge. Kui diviisi pea-
letungiriba laius oli 2—3 km, siis suurte
kaotuste vältimiseks elavjõude pidi kasuta-
ma hajutatud formatsioones. Taktikale ja
organisatsioonile mõjus ehk kõigepealt see
asjaolu, et kõrvuti võitlevad osad penikoor-
mate ulatusel teetsid samades oludes
(500—1000 m laiusel rindel (ribal) teotsevad
pataljonid olid maastikuliselt ühesugustes
tingimustes). Järeldusena sellest kaugele
ulatuv detsentraliseerimine nii koosseisudes

kui relvastuses ja kõikide üksuste koorma-
mine mitmesuguste võitlusvahenditega.

Maastiku iseloomust tingitud detsentrali-
seerimine ja rohkearvuline raske relvastus
iseги väikestes üksustes on eriti tähtis ja tä-
helepanukõitev põhijoon kõigis kesk-euroopa
armeedes.

Selle tulemusena kesk-euroopa armeed
on muutunud raskeks. Ometi on kiirust kõi-
gi abinõudega püütud suurendada; on loo-
dud uus — motomehhaniseeritud — väeliik,
mis on tüübiline Kesk-Euroopa sünnitus.
Sama võime öelda õhujõududest, mille täht-
sus suurte tööstuskeskuste vastu on suur.

Püüdes tuua kesk-euroopa armeed oma
oludesse, et uurida selle teotsemisvõimalusi
siin, peame kõigepealt pöörama tähelepanu
geograafiliste ja topograafiliste tegurite mõ-
jule. Maastik (Soome — Ref.) selles suhtes
on täielikult erinev Kesk-Euroopa omast.

Metsad, arvulised järsud kaljud, künkad,
ojad ja jõesängid piiravad suuresti vaatle-
misvõimalusi ja lameda tulega relvade tu-
listamisala. Siit järeldus, et kaitsja vajab
palju aega ja relvi ühtlase ja sügava tule-
võrgu loomiseks. Kesk-Euroopa armeede
rohkearvuline relvastus sobiks siis ka Soo-
mele. Pilt muutub aga hoopis, kui uurime
küsimumst organisatsioonilisest küljest. Sõja-
tegevuse rajooni topograafiline ilme vahel-
dub Soomes sügavuti kui laiuti. Sellest
järgneb, et kõrvuti olevad väikesedki üksus-
sed peavad teotsema üksteisest erilistes tin-
gimustes. Sama rügemendi eri kompanitest
üks teotseb tasasel ja lagedal maastikul, tei-
ne künklikul, kolmas põldude ja niitudega
läbilõigatud metsas, neljas hoopis metsas
jne. Ühel osal on kasutada maantee, teisel
mõni jalgrada, kolmandal puudub üldse iga-
sugune tee! Kõigil on ometi kaasas ühesu-
gune — liiategi väga raske — relvastus ja
varustus. Pataljon veab kaasas 12 rk ja
suudab neist maastikust tingituna kasutada
võib-olla vaid kahte, samal ajal kui ta
naaber vajab neid ehk 20. Siit selgub, et
maastik ei luba Kesk-Euroopa organisat-
siooni Soomes küllalt otstarbekalt kasutada.

Kui uurida küsimust taktika seisukohalt,
siis näeme suurtes joontes samasugust pilti
kui organisatsiooniski, s. o. taktikagi põhje-
neb kasutatud vormidel ja lahtise maastiku
nõuetel.

Põhjenedes eesmainitud väidetele ja ar-
vestades vastavates eeskirjades toodud la-
hingudoktriine, autor näeb kesk-euroopa sõ-
japidamise vahendite kasutamise võimalusi
Soome oludes lühidalt järgnevalt:

a) jõudude peaosad teotsevad reeglipäraselt peateede suundades, et kasutada nende ümbruses asuvaid lahtisi alasid „elamiseks“ ja liikumiseks;

b) sidumiseks ettenähtud osa esineb sagedamini kaugemal peateedest, teedest vaesemal ja üldse kinnisemal maastikul;

c) peaosad peab omama eriti tugeva nii ofensiivse kui defensiivse jõu. Soome oludest tingituna parimalgi juhtumil peaosad teotsemine on aeglasem ja kohmakam kui kesk-euroopa oludele rajatud arvutlused eeldavad;

d) peateede suundadel teotsevad mm osad lisavad palju operatsioonide kiirust, ehkki nende tegevusevabadus on piiratud;

e) see jõukoondis, mis teotseb peateedest kaugemal, satub ebasoodsatesse tingimustesse, sest korralikkude teede puudumisel ja peamiselt kaetud maastiku tõttu kõik kesk-euroopa organisatsiooni ja taktika varju-pooled esinevad seal selgesti;

g) mõlema osa koostöö organiseerimine on raske.

Edasi autor asub selgitama oma (Soome — Ref.) sõjapidamise vahendite otstarbekust. Uurimuse aluseks ta võtab manööversõja (esikohal liikumine, teisel kohal tuli — Ref.), kuna maaletunginud vastase võib välja lüüa vaid manöövriga.

Pealetungivõime saavutatakse väeosa tule ja liikumise harmoonilise kokkukõlastamisega. Elavjõudude massi peab muutma pealetungivõimeliseks teede vaesel ja peamiselt kinnisel maastikul. Kui pealetungi läbiviimine nõuab kiirust ja painduvust metsas ning esmajoones metsalahingutes sobivat ja tugevat pealetungi relvastust, siis kaitse nõuab sama tungivalt rohkearvulist kaitserelvastust. Siin seatakse siis samale armeele kaks vastukäivat nõuet. Missugune nõue seada esiritta, sellele võib vastata pärast seda, kui on uuritud praegust (Soome — Ref.) organisatsiooni ja selle rakendusvõimalusi. Praeguse organisatsiooni kohta autor ütleb, et see olevat kesk-euroopa standarttüüpi, millesse on sisse viidud ainult väikesed, oma oludest tingitud, muudatused. Masintulirelvade alal olevat tähele panna kaugele ulatuvat detsentraliseerimist, mis muutvat väeosad raskeks. Liikuvuse piiramine ilmnevat kõige selgemini hooldusteenistuse alal.

Relvastuse detsentraliseerimisest autori arvates võidakse vabaneda, kui raskem relvastus organisatsiooniliselt asetada nii, et sellest väiksemad üksused võivad lühemaks või pikemaks ajaks kergesti vabaneda. See saavutatakse relvastuse tsentraliseerimisega. Olevat vaja võimalikult suuremas ulatuses

lahti saada hobuveokite kasutamisest ja selle asemel relvi vedada kandesadulates.

Mis puutub suurtükiväesse, siis maastiku tingimusi arvestades, autor soovib üle minna kaugelaskesse, s. o. raske-suurtükiväele. See tulevat motoriseerida. Hooldusteenistuse alal autor soovib rohkem võtta tarvitusele mootorit.

Järgnevalt autor teeb rea ettepanekuid organisatsiooni kohta. Nii peaks jalaväepataljoni rkk kergendama. Kompani koosseisus oleks 3 rühma à 2 rk (kõik veetavad kandesadulates koos laskemoonaga). Neist üks rühm varustatud õk ja teised — kaudse sihtimise vahenditega. Pataljonile pidavat andma granaadipilduja üksus, mida see vajab igal maastikul (üks rühm à 2—87 mm gr. pild.). Tt relvade alal autor ei tee kindlaid ettepanekuid. Ta vaid mainib, et ka tt relvad peaksid olema kandesadulates veetavad. Laskurikompani organisatsioonis autor ei soovita erilisi muudatusi. Ta soovib aga küll, et igale rühmale peaks andma kerge granaadipilduja. Pataljoni ülemal puuduvat luureks ja julgestuseks eriosa. Selleks olevat sobiv üks 4-jaoline rühm („jäägrirühm“) igas jaos 2 püstolkuulipildujat.

Nii muutuks rkk „raskeks kompaniks“, mis sisaldab 6 rk, 2—87 mm granaadipildujat ja 1 tt rühma.

Teine järk raskeid relvi oleks koondatud rügemendi „raskesse pataljoni“, mis sisaldaks:

— rkk à 3 rühma à 4 rk, kokku 12 rk, kusjuures üks rühm varustatud kaudse sihtimise vahenditega ja vähemalt 1 rühm õk vahenditega; vedu hobustel;

— granaadipilduja kompani (87 mm) à 3 rühma à 2 gr. pild., kokku 6 gr. pildujat; vedu kandesadulates ühes laskemoonaga;

— tt üksus hobuveoga (relvade arvu pole tähendatud — Ref.).

Diviisi koosseisu peaks võtma „raskepataljoni“, mis sisaldaks:

— ühe motoriseeritud rkk, kokku 18 rk;

— granaadip. komp. (87 mm), kokku 12 gr. pild., kandesadulates;

— motoriseeritud tt üksus.

Diviisi suurtükiväes peaks välja jõudma kaugelaskesse kaliibriteni ning k. välisuurtükiväe osas haubitsate arvu suurendamiseni.

Praeguse srt. rüg. koosseisu peaks võtma granaadipildujate grupi umb. 12—16 r. gr. pild., veetavad hobustel.

Kol. ltn. M. Steven — „Muljeid Rootsi Kõrgemast Sõjakoolist.“

Autor annab 25 lk. sisaldavas artiklis üksikasjaliku pildi Rootsi Kõrgema Sõjakooli tööst.

Kpt. J. Pajunen — „Kas kaitsel jaapani jalaväe tulelöögi moodus on kohandatav meie (Soome — Ref.) jalaväe üksuses?“

Mjr. R. Kirjokallio — „Rahuajal ehitatud ja püsivjuhtmete kasutamine sõjategevuses.“

Mjr. M. Oinonen — „Pioneriosade areng Saksa armees Maaailmasõja ajal ja kaasaja vaateid pioneriosade tähtsusest.“

Välismaa sõjakirjandust. —r.

POOLA.

„PRZEGLAD PIECHOTY“, detsember-veebruar 1936./37. a.

1. Rotm. R. Gilevski. Võitlus soomusmasinate vastu. Selle lahinguülesande edukaks läbiviimiseks peab juhtkond ja sõdurid välimuse järgi hästi tundma kõiki oma s.-masinate tüüpe, et neid eraldada vastase omadest. Seda saavutatakse s.-masinate demonstreerimisega asjaosalistele ja õppuste korraldamisega nende, s. o. s.-masinate osavõtmisel. Praegusaja nõuete kohaselt peab jalaväe diviis — peale harilikude — omama veel vähemalt 64 tt suurtükki. Kuid viimased võivad tulistada kuni 100 m-ni, mispeale nad peavad vahetama positsiooni. Võitlus s.-masinatega 100 m-st ja lähemale jääb jal.-relvade ülesandeks, mille täitmiseks igas jal.-osas peaks olema üks tavalise kaliibriga, kuid suure algkiirusega tt püss, ja igal laskuril tt laskemoona vähemalt 20 padr. mehe peale. S.-masinate teraskate ei ole paksuselt mitte igalpool ühesugune, olles vähem seal, kus ei ole tõenäoline vastase kuulide pihtamine täisnurga all. Vastavalt sellele jal.-relvad tuleksid asetada s.-masinatest kõrgemale (künkad, majade ülemised korrad jne.) või madalamale (näit. silla alla, millest s.-masin peab üle minema), kust saaks tulistada s.-masinate nõrgemalt soomustatud pealis- või aluspinda, või jälle kasutada looduslikke ja kunstlikke takistusi (kraavid, vallid), millest ületamisel s.-masin peab näitama vastasele oma selga või kõhualust, pannes need tema kuulide alla.

S.-masinate tulistamine nõuab erilist väljaõpet, nagu seda vajab ka, näiteks, õhukaits. Vastav õppeaine peaks sisaldama järgmisi küsimusi: 1) liikuvate märkide tulistamine — teoreetiliselt; 2) hariliku ja soomustlähbistava kuuli tegevuse tundmine laskmisel kuni 400 m peale mitmesuguse paksusega soomuse pihta ja erinevate nur-

kade all; 3) oma ja vastase s.-masinate tundmine — välimuse järgi; 4) rk, kk ja vp laskmine tanke kujutavate ja rööbastel liikuvate märkide pihta; 5) s.-masinate liikumise kiiruse määramine silma abil; 6) näitelaskmised hariliku ja soomustlähbistava kuuliga mitmesuguse paksusega soomusplaatide pihta ja mitmesuguse nurga all.

Käsigranaatide kasutamisel võitluseks s.-masinate vastu peab teadma: a) süütaja põlemisaega; b) s.-masina liikumise kiirust antud hetkel; c) s.-masina pikkust; d) umbkaudselt granaadi lendamise aega käest kuni mahalangemiseni. Granaadi langemise koht või lõhkemise hetk kalkuleeritakse järgmiselt: eeldame, et s.-masin (teid mööda liikuv) pikkusega 5 m liigub kiirusega 18 km tunnis ehk 5 m sek.; granaadi viskaja lamab teekõrval kraavis või asetseb silla all; süütaja põlemise vältus 4,5 sek.; et niisugusel juhul granaat lõhkeks õiges kohas, peab teda viskama 18 m kaugusele s.-masina ette. Siit valem: et 4,5 sek. süütajaga k.-gr. lõhkeks liikuva s.-masina all, tuleb teda visata niimitme meetri kaugusele masina ette, kui suur on hetkel viimase liikumise kiirus tunnis. Arusaadav, et mida lühem on sealjuures s.-masin (tankett), seda täpsam peab olema arvutus.

S.-masinate vastane miinitõke peab olema kaitstud kauge (800—600 m) püssi- või kuulip.-tulega, mis sunniks vastast sulgema vaatlusaknad ning raskendaks temale tõkke avastamist, kui miinid ei ole küllalt hästi moondatud. Iga lask.-kompülil ja s.-masinate rühmil peab olema miinitõkete skeem, et vältida oma masinate sattumist miinide otsa ja võimaldada tarbekorral üles korjata lõhkemata miinid. Mõjusaimaks on kombinatsioon iselõhkevaist ja elektriga õhkitaivaist miinidest, millistest teised harilikult on kasulik panna tegevusse viimastena. Et selliseid miine õigeaegselt õhkida, tuleb neid vahetpidamata vaatluse all hoida.

Süütekäsigranaadid on võitluseks s.-masinate vastu tõhusamad kui lõhkegranaadid, eriti juhtudel, kui on tarvis kõlbmatuks teha vigastatud ning lahinguväljale jäetud vastase või oma s.-masinaid. Ühest ainsast niisugusest väikesest granaadist jätkub s.-masina liikumisvõimetuks muutmiseks. Süütegranaate kasutatakse veel sildade põletamiseks, õlgedest või hagudest tehtud s.-masinatevastaste tõkete hävitamiseks, milliseid kasutatakse peamiselt kitsendikkudes, sissepääsudes asulatesse jne. Neid granaate peaks omama iga jal.-rühm.

Gaaside ja suitsukatete kasutamise alal võitluseks s.-masinate vastu autor ei ütle

midagi, mis ei oleks juba üldisemalt ning laiemalt teada. Kunstlikkude s.-masinavastaste tökete hulgast soovib autor eriliselt niisuguseid, mis on tehtud õlgedest ja hagdust segamini ja vastavalt tarvidusele panakse põlema vastasepoolsest küljest selleks eriliselt määratud sõdureilt. Tõkke sügavus vähemalt 30 m ja teda kasutatakse peamiselt kitsandikkudes (vt. eespool). Oma s.-masinate tarvis jäetakse neis töketes läbikäigud. Nafta või bensiiniga ülevalatult suureneb sellise tõkke väärtus tunduvalt. Kitsates tänavates soovitatakse s.-masinavastase tõkke-na kasutada palke ja raudteerööpaid, mille otsad on pistetud läbi vastastikku asuvate majade keldri- või alumisekorra akende.

Kuna vastase s.-masinatega astuvad kõigepealt võitlusse luure- ja julgestusosad ja selleks alati ei leidu kohapeal küllaldasel määral vastavaid materjale tökete ehitamiseks, siis soovib autor neid vedada kaasas. Selle veetava materjali hulka võiksid kuuluda: 1) palgid 40 cm × 6 m; 2) jämeda (1 cm) terastraadi lõikeid à 20—30 m pikad ühes puust või raudteerööbastest valmistatud vaiadega; 3) raudteerööpaid 6—12 m ühes 4 vaiaga — teede sulgemiseks; 4) lauad terasnaeltega õhukummidega varustatud ja teid mööda liikuvate s.-masinate vastu; 5) erilise konstruktsiooniga tõkked. Kogu see materjal peaks mahtuma 2-le hobuveokile ja oleks suureks abiks luure- ja julgestusosade võitluses luuretankide ja kergete s.-autode vastu.

Keskliste ja rasketankide vastu ei ole ülalloeletud tõkked ja neid kaitsvad jalrelvad muidugi küllaldased, kuna, näiteks, ülirasketangi soomus on 75—100 mm, mille läbistamiseks on vaja juba erilisi tt relvu või harilikke kahureid. Kuid nendel tankidel on ka nõrku kohti. Nii, näiteks, prantsuse ülirasketank „Char 2 C“, omades soomuse 50 mm, on alt ja pealt poolt, kus kuulide pihtamine täisnurga all on vähetõenäoline, kaetud kõigest 10 mm paksu terasega, milline on juba läbistatav ka jal.-relvadelt (suurekal. kuulip.), tingimustel, et tank oleks sunnitud näitama oma nõrgemalt soomustatud „kõhtu“ või „õlgu“ või jälle tanke tulistavad relvad asuvad kõrgemal või madalamal märgist, nagu oli näidatud eespool.

Autori arvates tulevat ka vooriosad varustada eriliste tt-relvadega, suurekal. kuulipildujatega ja veetavate s.-masinavastaste töketega, mis kindlustab neile suurema iseseisvuse paigalasumisel ja liikumisel.

Autor soovib avada püssi- ja kuulip. tule kallaletungivate s.-masinate pihta hariliku laskemoonaga juba 1000 m ja kauge-

male, et sundida meeskonda sulgema aknad ja pilud, mille tagajärjel halveneb vaatlus ning väheneb s.-masinate liikumise kiirus, mis omakorda annab tt-relvadele paremaid võimalusi sihtimiseks ning märkide tabamiseks. Niisugune tulistamine, mis toimub erilistelt positsioonidelt (et mitte reeta relvade asetust vastup. positsioonil), kestab kuni 600 m-ni, mil pilud ja aknad tavaliselt ikka sulletakse, ja jätkub 100 m pealt, kui tt-relvad hakkavad vahetama positsioone. Tulistamine väiksematele kaugustele teostub üksikutelt laskuritelt, soomustlähbistava laskemoonaga ja peamiselt s.-masinate õrnemate kohtade pihta (õhem-soomus), kuna samal ajal kuulip. hoitudavad endid avaldamast ja enamik laskureist ootab silmapilku, mil tuleb astuda võitlusse vaenl. s.-masinaid saatva jalaväega. Igas olukorras omab erilise tähtsuse vaatlus ja õigaegne teatamine s.-masinate ilmumisest. S.-masinavastased tõkked (vallid, kraavid) peavad asetuma okastraattökete ees ja niiviisi, et neid saaks tulistada flankerivalt, takistades seega vastase jalaväele neid kasutamast varjena.

Lõpuks autor käsitleb veel võitlust s.-masinate vastu haril. suurtükkide abil, amfiibtankide ja soomusrongide tõrje küsimusi, kuid siin ei esine seisukohti, mis ei oleks juba üldiselt tuntud ning vääriskid lähemat vaatlemist.

2. Major dipl. S. Pstrokonski. R ä n n a - k u i d t u l e b k o r r a l d a d a h a j u t a t u d f o r m a t s i o o n i d e s. Kaasajal lennuväe mõju sõjas on seevõrra kasvanud, et teotsemine koondatult on muutumas erandiks ja hajutatud formatsioonide kasutamine saamas reegliks, ja seda mitte ainult rindel või sõjategevuse piirkonnas, vaid ka tagalas. Tuleviku sõda muidugi näitab, millisel määral see väide on õigustatud, kuid ühtlasi on ka selge, et kes tahaks jääda neid kogemusi passiivselt ära ootama, see riskeerib sõja algul suurte kaotustega. Abessiinia ja Hispaania sõjas, kus teotseb ja teotseb võrdlemisi nõrgajõuline lennuvägi, on sooritatud rida õnnestunud kallaletunge õhust rännakkolonni-dele ja peab kartma, et mõnes suuremas Euroopa sõjas, millisest tõenäoliselt võtavad osa tuhandeid lennukeid, vägede liikumine senistes rännakkformatsioonides osutub seepärast üldse võimatuks. Maapeal lahtiselt ja koondatult teotsevat väeosad ja üksused on nagu tähed, millede järele õhust vaatleja võib hõlpsasti välja lugeda, mida vastane kavatseb ette võtta. Seepärast tulevikus iga rännakkolonni peaks: 1) olema seevõrra hajutatud, et üksused võiksid formatsiooni muutmata ja suuremate kaotusteta kohaneda maastikule ja vastase kallaletungi puhul

õhust astuda temaga võitlusse; 2) olema kohandatud liikumiseks teid mööda, kuna liikumine väljaspool teid aeglustab rännakut ja raskendab kitsandikkude läbistamist. Suurimaks üksuseks, milline võiks päevavalges liikuda koondatult, on kompani; rajoonides, kus lennuväe tegevus on eriti intensiivne ja pole häid varjumise võimalusi, võiks selleks olla rühm. Koondatud rügemendid ja pataljonid, rajoonides kus võib oodata vastase lennuväe tegevust, tohiks olla ainult erandiks. Lennukite tundemärgid praktiliselt on nähtavad kõigest mõnesaja meetri kauguselt ja kui lennukit ei tunda välimuse järgi sellest kaugema maa pealt, siis võiks juhtuda, et vastase lähedalolu kohta võidakse otsustada alles sellejärele, kas lennuk ründab kolonni või ei tee ta seda. Seepärast siis iga silmapiiril ilmuva lennuki puhul koondatult liikuv väeosa või üksus peaks hakkama ümber rivistuma, mis muidugi viiks rännaku kiiruse miinimumini. Kogemused näitavad, et kabuhirmu tekkimine on alati seotud jooksmisega; seega siis on karta, et ümberrivistamistel, mis muidugi peab sündima kiiresti, kolonn võiks muudeta vormituks massiks, kus on eeldusi panna tekkimiseks ühes kõige sellega seoses oleva halbusega. Hajutatud rännakul, kus ümberrivistamised ei ole tarvilikud ja kohanemine maastikule on hõlpsamini läbiviidav, oleks võimalik vältida neid halbusi. Võidakse öelda, et niisugune rännakkord pikendab kolonnisid ja nõuab rohkem aega nende koosseisus liikuvate üksuste kogumiseks lahingusse. Autor arvab siiski, et viimane pahe on kogusummas vähem esimesest. Lõpuks autor annab hajutatud rännakolonni umbkaudse skeemi, mille järele — lennukite kallale tungi võimaluste olemasolul — suurimaks koondatud üksuseks kolonnis oleks I.-jagu, kuna rühm olevat juba selleks liialt suureks koondiseks, et ilma ümberrivistamata kohaneda teeäärsele maastikule ja vältida tõsisemaid kaotusi ründavalt vastaselt. Jaod liiguvad mõlemalpool teeääri mööda, — kaugusel 30 m üksteisest. Kompanikolonni pikkus 210 m, rk komp. kolonni — 300 m ja pataljoni kolonni — 690 m, ühes vooriga 1300—1400 m. Autor ei leia siiski võimalikuks samal määral hajutada ka suurtükiväe, voori jne. üksusi, mispärast neid — tema arvamise järgi — peab iseseisvalt varustama õhukaitse vahenditega tarvilisel arvul.

3. Kaptan dipl. V. Slominski. Eneseharimine praktilikas. Lugeses ohvitseride eneseharimist tingimata tarvilikuks, arvab autor, et seda suudavad soovitavate tagajärgedega läbi viia vaid üksikud. Kui

passiivselt suhtub sellelaadilistele küsimustele enamik ohvitseridest, selle kohta toob autor kujuka näite: Üks diviisiülematest tuli mõttele tutvustada oma ohvitseri merega. Korraldati ekskursioon. Pärast istumist raudteevagunitesse ekskursioonist osavõtjad asusid kohe mängima bridži, mis kestis vahetpidamata kuni Gdyniani. Rongi jaama jõudes oli parajasti käsil X + 1 roober. Kuna oli vaja viivitamata vagunitest väljuda, siis paratamatult tuli kaardid kokku panna. Kuid võorastemajas mäng jätkus. Tagasisõidu teel, niipea kui rong hakkas liikuma, asuti uuesti mängima ja lõpetati see alles oma garnisonlinna jõudmisel. See võivat kõlada anekdoodina, kui mitte pärast ülal kirjeldatud juhtumit poleks ilmunud div. ül. käskkiri, mis paneb piirid bridži-mängule diviisis. Peale selle olevat div. ülem sellest ajast arvates ka ise loobunud bridži-mängust. Nagu oli juba tähendatud, leiduvat ohvitseride hulgast vähe neid, kes soovivad ja suudavad tegeleda eneseharimisega ja enesekasvatamisega. Kõik, kes algavad oma teenistust väeosas bridžiga, pühendades sellele oma vaba aega, kes eelistavat tänavat ja kohvikut töötamisele kodus ja kes ei oska muud peale laskmiste 300 m-ni, need ei kõlba eneseharimise tööks. Raske vastutuse võtavad oma õlgadele vanemad juhid, kes kannatavad sellist aja surnukslöömist noorte ohvitseride poolt või, mis veelgi halvem, mõttes liigitavad neid bridži- või seltskonnas esinemise oskuste järgi. Vanemate juhtide ülesandeks on eneseharimise ja -kasvatamisega tegelevatele noortele ohvitseridele igapidi abiks olla, kusjuures loomulikult selles mõttes nad peavad ise suutma näidata väärikat eeskju.

4. Major S. Gierka. Meie haige koht. Poola sõjakirjanduses on mitmel korral sõna võetud ohvitseri välikohvri kohta, kuid näib, et siiamani ei ole see küsimus veel leidnud lahendust. Käesoleva kirjutise autor arvab, et välikohver peaks vastama järgmistele tingimustele: 1) võimalikult väike kaal, täidetult kraamiga mitte üle 35 kg. 2) võimalikult väikesed mõõdud, mahutades siiski kõik, mis hädavajalik, ja olles hõlpsasti veetav harilikul maavankril; 3) ehituselt tugev ja konstrueeritud niiviisi, et temast iga asja kiiresti kätte saaks; 4) hind mõõdukas. Toetades oma kogemustele autor soovitab kohvrit, mille mõõdud 65 cm × 40 cm × 40 cm, ehitatud papist ja kaalub tühjalt 11,5 kg. Kohvri esikülj käib lahti; samuti nagu kaaski, ja kohvri sisemus on kõrguti jaotatud kolmeks osaks, millistest ülemine oleks pesu ja tualettesemete, keskmine — riiete ja alumine — saabaste ja

mustapesu tarvis. Igal ohvitseril peaks välioludes kaasas olema ja tuleks paigutada kohvrise: 3 kompl. ihupesu, 6 taskurätikut, 3 käterätikut, 6 kraed, 6 paari sokke, tagavaramunder ja -püksid, paar säärrikuid, toakingad, tualett- ja puhastamisabinõud.

5. Teistes dets.-veebr. numbrites toodud kirjutistes ei ole midagi eriliselt märkimisväärsel.

Kk.

„Przeglad Kawaleryjski“

nr. 11 — nov. 1936.

1. „Veel ratsaväe retkedest.“

Major dipl. V. Dec.

Meie sõjakirjanduses harva käsitlemist leidnud teema, mispärast temaga üksikasjalisem tutvumine pole liigne.

Sissejuhatuses autor mainib, et tänu kommunikatsioonilistele ja poliitilis-geograafilistele tingimustele saab hobune Poolas veel kaua aega liikumis- ja ratsaväe võitlusvahendiks olema. Sellepärast ka iga sugune puht ratsaväe tegevus, kus hobust kasutatakse kui võitlusrelva ja liikumisvahendit, saavat poolakatele ikka huvi pakkuma, kuna: C'est la réalité des choses, qui commande“.

Üheks tüüpiliseks ratsaväe tegevuseks tuleb lugeda ratsaväe retki.

Heites pilku ratsaretkede ajalukku tuleb uurida:

- retke kestvust,
- jõudu (koosseisu),
- retke eesmärki,
- maršruuti (lääst. maa-ala),
- saavutatud tulemusi.

Ajaloo tähtsamate ratsaretkede kohta on toodud tabel (lk. 790).

Järgnev tabel sisaldab õnnestunud kui ka ebaõnnestunud retki. Ebaõnnestunud põhjusteks on olnud mittevastav koosseis ja aeglane tegevus. Viimasel juhul on retke ülem sageli silmist lasknud tõelise eesmärgi ja sidunud end mittevajalikkude lahingutega.

Ratsaretke organiseerimine ja läbiviimine.

Kaasaja ratsaväe ülesandeks on koostöö lahingus teiste väeliikidega. Sellest järeldus, et ratsaväe iga tegevus ei pea ületama üldisi kõrgema juhi poolt ettenähtud tegevuspiire. Iseseisvate ülesannete hulka kuulub aga retk.

Retkede läbiviimise juures tuleb silmas pidada teatavaid tingimusi, milliste hulka kuuluvad:

A — retke eesmärgid,

B — maastik, kus retke üksusel tuleb teotseda,

C — üksuste koosseis ja varustus,

D — retke algus, rinde ületamine ja tegevuse viisid vastase tagalas.

Vaatleme neid lühidalt lähemalt.

A. Retke eesmärgid.

Võivad esineda: 1) aktiivsed ja 2) passiivsed.

Esimeste hulka kuuluvad:

— retked, mis on sihitud operatiivselt ja taktikaliselt tähtsate maastikuosete vallutamiseks ning käeshoidmiseks,

— retked, milliste eesmärgiks on tähtsate ja mõjuvate tehnilis-kommunikatsiooniliste keskuste hävitamine,

— retked, milliste eesmärgiks on enese peale vastase suuremate varude meelitamine ja nende sidumine.

Passiivse retke all mõistetakse ratsaväe suure üksuse viskamist vastase sügavasse tagalasse üldise taandumise korral. Sarnane brigaadi või diviisi jõuline retk võib anda väga häid tagajärgi, eriti vastase pikendatud kommunikatsiooni teedel.

B. Retke maastik.

Parimaks maastikuks ratsaväe retkeks on laiaulatuseline ja mitte väga metsadega kaetud ala.

C. Üksuste koosseis ja varustus.

a) Kõrgema juhi esimeseks mureks on retkeks vastava juhi leidmine. Retke juht peab omama laialdase taktikalise oskuse juures suure initsiatiivi, raudse iseloomu täis ülekeevat energiat. Poolakate ebaõnnestunud retk 1920. a. Malini peale pannakse just kõige rohkem mittevastava juhi arvele.

Enne retkele asumist peab juht peale põhjaliku aja, retke kestvuse ja varustusüksuste analüüsi andma üksikasjalised näpunäited juhtkonna ja üksuste koosseisude kohta.

Retke koosseisu kindlaksmääramisel peab juht eriti silmas pidama osavõtivate üksuste füüsilist ja moraalset seisukorda. Üksuste vaim, vastastikune kooskõla ja tahe peavad kõrgel järjel seisma. Isegi voorisõdurid peavad eeskujulikud olema.

b) Retke üksuse jõudude koosseis oleneb ta tulevases ülesandest. Tema jõudu võib umbkaudselt kindlaks määrata valemiga:

$$Jõud = M \cdot \frac{V^2}{2} \quad (M = \text{mass}, V = \text{kiirus}).$$

Retke näitlikuks jõuks võib pidada 2000 mõõka, 80 rk, 100 kk, ja 18—24 suurtükki,

Retke või tema juhi nimetus.	Retke kestvus.	Retke väeüksuse jõud (koosseis).	Retke eesmärk.	Läbistatud maa-ala.	Saavutatud tulemused.
Dzingis-khaani retk Pärsias.	Aast. 1220—1223	25 000 mõõka.	Hävitada pärslaste armee, vallutada maa ja vangistada sultan.	8200 km	Eesmärk saavutatud 100%-liselt. Peale selle veel visatud Dnjestri taha pärslaste liitlased venelased.
Sontontai retk ungarlaste vastu.	Jaan. — märts 1241. a.	10 000 ratsameest + tagavarahobused.	3. mongoolia armee koon-dumise tagamine Doonau orus ja ta tegevuse katmine loode suunast.	6000 km kolme kuu jooksul. 12.—31. 03. 1241. a. 220 km.	Krahv Mederwari ja kardinal Ugolini armeede hävitamine. Võetud suur hulk vange.
Kindr. Gurko retk Venemaa Türgi sõjas 1877. a.	12.—19. 07. 1877.	10 pataljoni, 44 eskadr., 38 suurt., 1 pi. esk., (9000 jalaväelast ja 5000 ratsaväelast).	Vallutada „Schipka“, õhutada bulgaarlasi mäsule türklaste vastu, hävitada raudtee-liin Filippopol-Jeni Zadora vahel.	260 km.	Saavutised osalised. Mäss õhutatud Türgi maalal, tegevus kokkukõlastatud teise kolonniga „Schipka“ vallutamisel. Liiga palju jalaväge ja palju ülesandeid.
Kindr. Mištšenko retk Venemaa Jaapani sõjas 1904.—1905. a. (Mandžuurias).	08.—18. 01. 1905.	53 kasaka sõnajat, 16 esk. draguneid, 4 üksust ratsakütte, 22 suurtükki, 4 rk.	Möödudes jaapanlaste läänepoolsest tiivast ilmuda nende seljataha, läbi lõigata nende kommunikatsioonid ja kinni pidada jaapanlaste 3. armee lähenemine.	440 km.	Mitmekordne Hai-Czeng-Liao-Yang raudteeliini purustamine, raudteajaamade hävitamine, 100-vankrilise voori vangistamine. Retk ebaõnnestunud.
Prantslaste retk Marnel 1914. a. (5. ratsadiviis.)	08.—10. 09. 1914.	Ratsadiviis.	Liikudes Ouerq paremat kallast pidi, välja jõuda Ferte—Milou rajooni, kahjustades saksa 1. armee kommunikatsioonid, võidelda Marnel.	180 km rinde taga.	Saksa 1. armee kommunikatsioonide lõhkumine, laskemoona transporti ja lennuaue paragi hävitamine.
Von Carnieri, saksa ratsakorpus, retk Vilnomaale 1915. a.	03.—18. 09. 1915.	Ühe jalaväe diviisiga kõvendatud, nelja ratsadiviisiline, ratsakorpus.	Hävitada vene ratsakorpus, kes pidi sulgema lõhe vene 8. ja 10. armee vahel. Vallutada Molodetšno ja kergendada saksa 8. armeel vene põhja tiiva ümberhaaramist.	220 km.	Nädalaaegne desorganisaatsioon Polotsk—Molodetšno raudtee-liinil ja Vilno rajoonis viibinud vene vägede tagalas. Venelasi sunniti tugevaid jõudusid siduma Carnieri korpuse vastu. Rinde taandumine Pripjeti joonele. Retk ebaõnnestunud, kuna ratsaväele ei avatud teed, ei arvestatud Molodetšno garnisoni vastupanu, jalaväe ja ratsaväe liikumine polnud koordineeritud.
Budennõj ratsaretk 1920. a.	05. 06—20. 07. 1920. a.	Neli 6-rügemendilist ratsadiviisi, s/autode üksused, 1 jaladiviis.	Opereerides Poola 3. armee seljataga, kokkukõlastada oma tegevus teiste armeedega poola jõudude ümberpiiramiseks mõlemalt tiivalt.	420 km.	Kiievi mahajätmine ja poolakate taandumine 400 km tahapoole.
Kindr. Rommeli retk Korosteni peale 1920. a.	08.—13. 10. 1920.	Kahediviisiline ratsakorpus. K o k k u: 8000 mõõka, 220 rk. ja 24 srtk.	Hävitada Korosteni jaam ühes raudteesõlmega, hävitada teel kohatud vastase jõud. Lõplikult hävitada vastase võitlustahe.	Zwiablist Korosteni ja tagasi.	Enamlaste 44. ja 7. diviisi ja reservbrigaadi hävitamine, 3-e soomusrongi hävitamine, raudteesõlme purustamine. S a a k: 8000 vang, 22 suurtükki, 100 rk. ja palju muud sõjasaaki.

ehk teiste sõnadega kaks brigaadi või diviis ratsaväge.

Retke, mille eesmärgiks on tehniline hävitustöö, võib sooritada 1—2 eskadroni.

Peab meeles pidama, et mida suurem koosseis, seda vähem on tema liikuvus.

c) Füüsiliselt nõrk element tuleb eraldada, kuid sellega ei tohi liialdustesse sattuda. Eskadroni keskmine koosseis peab kõikuma 80—100 mõõga vahel, rk. eskadr. 120 meest.

d) erilist hoolt tuleb kanda ratsasuurtükiväe divisjonide eest. Divisjon peab kaasa võtma tagavarahobused, kas või ühe suurtüki mahajätmise arvel.

e) Pi. eskadronis umbes 80 meest.

f) Si. eskadron peab suutma riosidet pidada otsekohese ülemaga, oma rügementidega ja vajaduse korral ehitada lühikesi traatside ühendusi.

g) Mootorratturite üksusi kaasa võtta ainult juhul, kui heade teede võrk vastase tagalas on olemas.

h) Staabid ja juhtimisjaod vähendada miinimumini.

i) Tagavarahobuste kaasavõtmine pole oluline. Võib arvestada saagiks langenud hobuseid või kohapealset rekvisitsiooni.

k) Soomusmasinate kaasa võttes lahendada küttematerjali täiendamisvõimaluste küsimus.

l) Tingimata on aga retke üksusele vajalik lennuväeosa määramine — eskadrill või salk.

m) Suure ratsaüksuse mahajäänud osad tulevad koondada ja sügavale tagalasse saata.

n) Ideaaliks oleks voori kaasa mitte võtta, kuid see on möödapääsematu pahe.

Toonud rikkalikult näiteid laskemoonaga varustamise alal, tuleb autor veendumusele, et 1-moona miinimum peaks olema:

- mõõgaeskadronides 5—6 tü. (3 tü. sõduri peale, 2—3 vooris),
- rk. eskadronides 4—6 tü.
- patareides 2 tü.
- srtv. divisjoni 1-moona vooris 2 tü.
- 1-moona üldvooris 2 tü. suurtükiväe laskemoona.

Autor peatub üksikasjalisemalt veel side ja juhtimisvahendite, lõhkeainete kvantumi, pi. varustuse, evakuatsiooni, toidustamise ja moonastamise ning transportvahendite juures.

D. Retkele asumine, tema lahinguline töö ja tagasitulek.

Tähtsaks küsimuseks on retke alguse kindlaksmääramine. See ei tohi liiga vara

sündida, kuid ei tohi ka hilineda. Kõige parem, kui selle kindlaks määrab retke juht.

Enne väljaastumist tuleb toimetada luuret laial rindel.

Erilist hoolt tuleb kanda retke suuna saladuses hoidmises. Enne retke algust luuret toimetavad üksused ei tohi teada retke suunda. Rinnete stabiliseerimise korral on otstarbekohane, kui rindest augu läbi muravad retkest mitteosavõtavad üksused. Sõjaajalugu tunneb ka vastupidiseid juhtimeid. Viimasel juhul peab tugeva hoobiga rindest läbi murdma ja ühe hingetõmbega ilmuma vastase tagalasse. Retke liikumissuund peab olema hoolikalt analüüsitud. Ta peab mööduma raudteedest ja läbistama kaetud maastikku. Rännakud peavad sündima õõsel, vaatamata asjaolule, et liikumine raskendatud. Sidet retke üksuste vahel tuleb pidada tugevate sidepatrullidega. Kindlaks teinud vastase koondumisrajooni (aga mitte geograafilise punkti), peab otsustama, kunas ja kuidas vastast hävitada. Parimaks ajaks loetakse öine kallaletung. Öösel vastase automaatrelvade ja püsside tabavus on märksa nõrgem kui päeval.

Retkest tagasi tulles peab valima uue ringtee. Kui aga kuskil on kindlaks tehtud vastase uus koondumine, tuleb pöörata sinna ja teda lüüa. Vange mitte võtta.

Lõpetades artikli autor mainib, et edusammud riikide sõjavägede organisatsioonide relvastuses ja taktikas ei suuda kiirelt muuta Poola ida piiriäärse vöö geograafilis-topograafilisi tingimusi. Selle riba olemasolu tagab veel kauaks ajaks manööverdamisvõimaluse suurte ratsaüksustega. Ühes sellega pole ka kadunud retkede võimalused.

2. „Stefan Tšarniecki ratsavägi. Ratsaväelase mõtted XVII aastast.“

Res. ltn. insener S. Štšawinski.

Ajalooline ülevaade väljavõtete näol Poola ratsaväe tegevuse kohta J. Chr. Paska päevikust 1656—1688. a. Peamine rõhk on pandud tookordse ratsaväe ujumisvõime kasutamisele.

3. Teenistuseelne ratsaväeline ettevalmistus N. Venes.

Kpt. Leon Downar-Zapolski.

Teenistuseelne ratsaväeline ettevalmistus lasub N. Venes Osoaviahimi (Obštšezestvo Sodejstvja Oboronie i Aviacjonnohimitšeskomu stroiteltvu) õlgadel. Oso (lühendatud Osoaviahim) on kodanikkude-erisikute koondis. Oso ülesannete hulka kuulub ka ratsaasjanduse propageerimine laiemates

rahvahulkades, eesmärgiga muretseda puu-naarmeele suuremaid ratsareserve ja soodustada ning parandada hobumaterjali sõjalisteks vajadusteks. Peamine tähelepanu on pööratud, seoses uue poliitilise vooluga, endistele kasakate rajoonidele.

Ettevalmistus jaguneb 3 etappi.

I etappi nimetatakse sõjaväeliseks „massitöök“. Tema eesmärgiks on laiema hulkades huvi äratamine ratsaasjanduse ja hobusekasvatuse vastu. Huvi äratamine saavutatakse intensiivse propagandaga ja näitustega, vastavate filmide demonstreerimisega, ekskursioonidega hobusekasvatustesse ja eeskujulikkudesse tallidesse ning sõjaväe üksustesse, ratsavõistluste korraldamisega, kolhooside ja sovhooside tallides sõjaväelise korra sisseviimisega jne.

II etapi töö toimub ratsaringides. Ringi ülesanne on: 1) „vojennizacija“ propaganda ringi liikmete keskel, 2) hobuse töö ratsionaalse ja teadusliku kasutamise õpetamine, 3) hobusekasvatuse õpetus, 4) hobusporti arendamine, 5) kandidaatide ettevalmistamine, „Vorošilovi ratsaniku“ märgi saamiseks.

Ratsaringi liikmeteks võivad olla ainult esitöötajad (stahhanovcõ). Ringi juhatab starosta.

Puht ratsaväelisel õppust juhatab ringi reservratsaväe ohvitser või allohvitser.

Väljaõppe vaatekohalt ratsaringid jagunevad: I aste — algajatele, II aste — edasiõudnutele.

Õppeprogrammi kestvus I ja II astmes on 120 õppetundi kummaski.

Programm sisaldab järgmisi õppeaineid:

1) üldteadmised, 2) sõjaväelis-poliitiline õppus, 3) tehniliste võitlusvahendite tundmaõppimine, 4) hippoloogia, 5) riviline ettevalmistus, 6) laskeasjandus, 7) lahinguline ettevalmistus, 8) topograafia, 9) gaasiasjandus, 10) määrustikkude tundmine ja talli kord, 11) hobuse rakendamine ja saduldamine, 12) maneeži korraldamine, raiumise ja torkepukkide ehitamine.

„Vorošilovi ratsaniku“ nimetuse võivad saada ainult „Oso“ liikmed, kes on omal alal „stahhanovtsov“ ning kõik oma kohused riigi vastu trüübitanud. Peale selle peavad nad sooritama katse, mis koosneb aladest:

1. Hobusega ümberkäimine ja hoolitsemine (3 alajaotust).
2. Ratsasõit: a) sõit maneežis 7 min. ilma käsklusteta — teha 12 võtet; b) takistuste võtmine kõrgusega 70—90 cm. (herdel, fortepiaano, aed, ümbrik, kiviaed); c) maastikusõit — murdmaastikul 8 km ühes takistustega

(kõrgus 60—80 cm., laius 2,5—3 m); d) kiirsõit 10 km.

4. Lahinguline ettevalmistus (4 alajaotust).
5. Laskeasjandus.
6. Raiumine mõõgaga.
7. Voltizeerimine.
8. Gaasiasjandus.

III etapp. Selle etapi eesmärgiks on sõjaväe võimude poolt antavate ülesannete täitmine ja oma kaadri ettevalmistamine.

„Oso“ juures eksisteerivad veel ratsakoolid ühes näitlikeeskujulikkude tallidega. Eesmärk: instruktoreid kaadri ettevalmistamine.

Vabatahtlikkude väljaõppe kõrval on ette nähtud veel sundõppus:

1. teenistuseelsete mittevabatahtlikkude väljaõppeks,
2. üle kontingendi olevate väljaõppeks,
3. nooremate ja keskmiste reservjuhtide väljaõppe.

Autor mainib, et ratsaasjandusest on N. Venes huvitatud suurel hulgal ka naised.

4. Ratsamängud XI olümpiaadil Berliinis.

Üksikasjalik ja põhjalik ülevaade ratsavõistlustest viimasel olümpiaadil ühes vastavate jooniste ja tulemuste tabelitega.

F. J.

SAKSAMAA.

„MILITÄR WOCHENBLATT“ nr. 40 —
16. 04. 1937.

1. Moodne sõjavägi.

Mitmesuguste moodsate relvade, eriti lennukite, soomusmasinate ja nende vastaste abinõude kiire arenemine kipub andma meile vale ettekujutust relvaliikide tegelikust lahinguvõimest. Eriti kiputakse hindama ebaõiglaselt jalaväe, kui peamise väeliigi, lahinguvõimeid. Näiteks ehkki saksa ametlik lahingueeskiri seab kallaletungilahingus üles kõikidele väeliikidele eesmärgi: abistada jalaväge ning võimaldada tal väheste kaotustega lähenemist vastaseni, selle asetusse sisse murdmist ning hävitamist, siiski võib igal sammul tähele panna vaateid, kus alahinnatakse jalaväge ja ülehinnatakse abistavaid väeliike, eriti moodsamaid neist. Need vaated on ekslikud. Ka tulevikus osutub jalavägi peamiseks väeliigiks, ehkki ta ülesannete täitmine on muutunud palju raskemaks.

Mida peab kaasaegne jalavägi korda saatma, küsib autor, et see suudaks täita kõiki neid ülesandeid, mida talle üles seab

moodne sõda? Taktika on muutlik. Relvatehnika kiire arenemine sunnib alaliselt otsima uusi võitlusvorme. Nii näiteks 1870. a. sõja ajal jalavägi tulistas vaid püsti asendist, kuid juba mõne lahingu järele oldi mõlemal pool sunnitud üle minema peamiselt lamades laskeasendile ning hajutama lahingurivistusi. Maailmasõda hajutas veelgi jalaväe lahingurivistuste vorme — kuni võimalikkuse piirini. Edasine jalaväelaste hajutamine pole enam võimalik, ilma et ei ületataks neid piire, mis teevad juhtimise väga raskeks ja võib-olla isegi võimatuks.

Jalaväe probleemi lahendust kaasaegses lahingus ei tule otsida hajumise edasises suurendamises, vaid kuskilt mujalt. Jalaväe lähenemist vastaseni julgestavad pommituslennukid ja suurtükivägi. Vastase lennukite ja mehhaniseeritud osade löökide eest pakuvad kaitset vastavad erirelvad. Kõik need küsimused ei kujuta moodsa jalaväe seisukorrrast erilist probleemi ning nad on lahendatavad lihtsate organisatsiooniliste küsimustega. Mis aga ikka veel on jalaväe lahingu põnevaim probleem, see on viimase 300—400 m ületamine. Kõik senised katsed, aidata jalaväge selle viimase ülesande täitmisel, pole suutnud anda rahuldavat lahendust. Parimaks jalaväe teotusvahendiks viimase 300—400 m ületamisel praegusel ajal on osutunud tank; kuid kui raskesti on läbiviidav tangi ja jalaväelase vaheline koostöö, seda teab igaüks, kellel on olnud tegemist selle ala ülesannete elluviimisega. On põhjusi järeldada, et nimetatud koostöö ei anna loodetavaid tulemusi. Eriti kurb on aga asjaolu seetõttu, et väga tihti jalaväelane leiab ennast olukorrrast, kus tal puudub tankide toetus, sest ka kõige tugevaminigi relvastatud sõjavägi ei suuda kõikidele pealetungi teostavatele jalaväeüksustele juurde anda tanke. Seepärast ka kaasaegne jalavägi peab suutma ülesandeid täita iseseisvalt, ilma teiste väelike, eriti tankide abita. Vaated, kuidas ja kus on võimalik tõsta jalaväelase lahinguvõimet, kes ka tulevikus võib saada jäetud oma saatuse hooleks, võivad viia mitmesuguste lahendusteni. Ei saa olla kahtlust, et ka moodsad jalaväelased peavad olema varustatud tugeva võitlustahtega, suure füüsilise jõutagavaraga ja vastupidavusega. Need jalaväe omadused tulevad arendada kõrgeima astmeni. Kuid sama kõrgele järjele peab viidama ka jalaväelises väljaõppes erialad.

Autor loeb siin tähtsamaks laskmist. Laskeväljaõppe peamine rõhk peab lasuma laskurikompani tähtsaimal relval — kergekuulipildujal. Selliseid kk meisterlaskureid,

keda maailmasõja ajal ja esimestel aastatel pärast seda, võis kohata igas laskurikompanis, pole enam leida. Ka lasketagajärgeid püssidest ja püstolitest laskmises tuleb tõduvalt parandada. Kuidas seda teostada? Autor piirdub vaid õppelaskeväljaõppe lühikesega analüüsiga. Saksa sõjaväes laskeväljaõppeks kasutatav aeg — 4 päeva kuus, olevat enam kui väga vähe. Selle aja jooksul saadakse läbi masindada vaid vastavaid laskeharjutusi, suutmata pöörata tõsist tähelepanu laskurite individuaalsete vigade kõrvaldamisele. Selline olukord ei suuda kasvatada nõuetava kvaliteediga k-kuulipildureid.

Relv, mille väärtust hinnatakse rahu ajal väga madalalt, on käsigranaat. Käsigranaadi, kui tähtsaima lähivõitlusvahendi kasutamises tuleb jalaväelasi välja arendada virtuooslikkuseni. Usku lõhkeainesse pole rahu ajal küll võimalik sel määral sisendada võitlejatesse, kui see võitlusvahend seda väärrib, kuid tulevat püüda välja jõuda võimalikult lähedale sellele ideaalile. Käsigranaatide kasutamine tangitõrje ülesannetel annab ka tänapäev tõhusaid tagajärgeid. Käsigranaatide julget ja kindlat käsitamist võib omandada vaid järjekindla harjutamisega. Seepärast on vaja võimaldada igale sõdurile aastas teostada 5—6 pildumisharjutust lahingu-käsigranaatidega.

Puudutades jalaväelase lahingulist väljaõpet, autor väidab, et selleks kasutatav aeg olevat liiga lühike. Siin võivat säästa palju aega koondrivi harjutuste arvel. Moodsa jalaväelase jaoks rividrill olevat vaid aja kaotus ja liigne pallast, millega sõja ajal pole midagi peale hakata. See aeg, mida reameeste väljaõppes praegu raisatakse koondrivi harjutusteks, oleks palju otstarbekamalt kasutatav taktikalisel väljaõppel. Ainult see jalaväelane, kes kõiki lahingus vajalikke tegevusi suudab hästi sooritada ja oma relva tõhusalt käsitseda, on suuteline valitsema kaasaegset lahinguvälja.

(Järgneb.)

Sõjaväelisi teateid välisriikidest.

Moodsate õhukaitsekahurite omadusi.

Õhukaitsekahurite konstrueerimisel praegusajal on eesmärgiks tõsta kahuri vertikaalset laskeulatust, laskekiirust ja tabamiskindlust. Seda on vaja põhjusel, et moodsad lennukid võivad lennata kõrgelt ja läbida väga kiiresti kahuri laskeulatuse. Näiteks 7000 m kõrgusel kiirusega 400 km tunnis lendavat hävituslennukit võib 75 mm õhukaitsekahur hoida tule all ainult 45 sek.

vältel, kuna samal kõrgusel kiirusega 300 km tunnis lendavat pommituslennukit on võimalik tulistada ainult 60 sek. vältel.

Madalatel ja keskmistel kõrgustel lendavaid lennukeid kavatakse tulistada 20—47 mm automaatseist õhukaitsekahureist, kuna suurtel kõrgustel lendavaid märke — 75—80 mm kahureist, üksikutel juhtudel ka 90, 105 ja isegi 119 mm õhukaitsekahureist.

Praegusajal moodsateks loetavate õhukaitsekahurite tähtsamad omadused on toodud kõrvalolevas tabelis. Seal esinevatele andmetele võib lisada järgmist. Tulejõu suurendamiseks väiksemakaliibrilisi kahureid liidetakse kokku. Näiteks Scotti paari- tab kuni kaheksa 37 mm kahurit. Väikesekaliibrilisi kahureid on võimalik hädakorral kasutada ka tankide tulistamiseks, milleks nad omavad soomusgranaate. Näiteks 25,4 mm Hotškissi kahurist lennukeid lastakse 290 gr raskuse killutegevusega granaadiga, millel on ülitundeline hetksüütaja, kuna tanke tulistatakse 325 gr soomusgranaadiga.

Tule korrekterimiseks väikesekaliibrilised mürsud annavad laskmisel leegi või suitsujälje. Mürsu leeki on näha:

- 13 mm Browningu klp. kuulil kuni 1200 m,
- 20 mm Oerlikoni kahuri mürsul kuni 2000 m,
- 25 mm Boforsi kahuri mürsul kuni 3700 m,
- 25 mm Hotškissi kahuri mürsul kuni 4000 m,
- 37 mm Browningu kahuri mürsu leek valgustab kuni 10 sek.

Suurekaliibrilised õhukaitsekahurid omavad harilikult kellamehhanismiga lendsüütajaga granaate. Näiteks Am. Ühendriigi „Tavaro“ kellamehhanismiga lendsüütaja võimaldab seada süütajaseadet 1/20 sek. täpsusega. Automaatse süütajaseadmise masina abil on võimalik 1 min. vältel seada süütajaid kuni 40 mürsul, mille kaliiber on 75—90 mm. Süütajad omavad kahesuguse kaitse. Üks kaitse on selleks, et mürsk ei oleks ohtlik suurtükimeeskonnale. Seepärast süütaja saab tegevusvalmis alles mõnesaja meetri kaugusel pärast rauast väljalendu. Selle kontrolliks ameeriklased tegid järgmise katse. Lasti suurtüki ette asetatud 30 cm paksustest tammelaudadest märgi pihta. Seejuures selgus, et selle seina läbistamiseks mürsk jäi terveks, kuid lõhkes kahurist mõnesaja m kaugusel oleva 4 mm paksuse papi-riba pihta. Süütaja teine kaitse on selleks, et mürsk ei kukuks lõhkematult maha ning ei lõhkeks maapinnal vaid õhus. Selleks on seadis, mis paneb mürsu lõhkema siis, kui ta on kaotanud teataval määral kiirust ning

on lendjoone langeval harul. Teine moodus on säärane, et mürsk lõhkeb hiljemalt teatava aja järgi pärast rauast väljalendu. Näiteks 20 mm Oerlikoni kahuri mürsk lõhkeb 7 sek. pärast, kui ta enne seda pole tabanud märki. (Deutsche Wehr nr. 13 — 26. 03. 36.).

Suurekaliibrilised õhukaitsekahurid omavad enamikus külmalt kergesti vahetatava laineri ja suudmepiduri. Sihtvahendid võimaldavad laskmist otse- ja kaudsesihtimisega.

RKKA kohta on teada, et seal kasutatakse järgmisi õhukaitsekahureid:

- 47 mm Vickersi kahureid,
- 76,2 mm M 28 kahureid, mille raua pikkus on 50 kal.,
- 80 mm M 33 kahureid ja
- 105 mm kahureid, mille raua pikkus on 60 kaliibrit (Artil. Rundschau 1936. a. nr. 5). 47 mm ja 105 mm kahurite omadused on toodud tabelis, kuna 76,2 mm ja 80 mm RKKA õhukaitsekahurite kohta puuduvad täpsamad andmed.

*

Inglise diviisi uus organisatsioon.

Inglased tegid mitu aastat katseid sv. organisatsiooni alal. Katset on nüüd lõppenud ja ühes uute relvade tarvitusele võtmisega *regulaararmees minnakse üle uuele organi-*satsioonile. Reorganiseeritakse jalaväediviisid ja motoriseeritakse senised ratsaväediviisid.

Inglise jalaväediviisis oli seni 3 jalaväebrigaadi à 4 pataljoni à 3 laskuri- ja 1 rk-kompani. Uue organisatsiooni kohaselt jalaväebrigaadis (meie mõiste järgi jal. rügemendis) on 3 laskuripataljoni à 1 motoriseeritud staabikompani ja 4 laskurikompanit. Staabikompanis on kk-rühm, miinipildujarühm, siderühm ja voorirühm. Laskurikompanis on 4 rühma à 3 kk-jagu. Peale selle igas rühmas on veel üks 12,7 mm tt-püss. Majandus- ja lahinguvooris laskuripataljon kasutab ainult mootorsõidukeid.

Uue organisatsiooniga diviisis raskekuulipildujad on koondatud erilisse motoriseeritud kuulipildujapataljoni, mis allub vahetult diviisiülemale. See pataljon koosneb staabikompanist (organisatsioonilt sarnaneb laskuripataljoni omaga), 3 kuulipildujakompanist à 12 rk ja 1 tangitõrjekompanist, milles on 12 40 mm tt-kahurit. Rk ja tt-kahureid veetakse maastikul liikuvate, kergelt soomustatud lülükautodega. Peale orgaanilise klp.-pataljoni igale diviisile antakse korpusest juurde veel 1—2 klp.-pataljoni. Teistel andmetel on aga diviisis 2 klp.-pataljoni.

Moodsate õhukaitsekahurite omadusi.

Kaliiber ja nimetus	Raua pikkus kal.	Algkiirus m/sek.	Laskeulatus m		Laskeväli kr.		Lahingu kaal kg	Mürsu kaal kg	Laskude arv minutis	Kasutamisel
			hori- sont.	verti- kaal.	hori- sont.	vertikaal.				
20 mm Madsen	60	900	6000	3500	360	85	350	0,11—0,16	150	} Taanis, Norras, Soomes, Ungaris, USA
20 mm Soleure	65	880	—	—	—	6+80	260	0,13	200	
20 mm Ernesto-Breda	65	840	5500	2700	360	—10+80	304	0,14	220	} Itaalias
20 mm Oerlikon	70	830	5000	3700	360	—10+90	170	0,142	120	
20 mm Scotti	70	800	4000	—	360	85	150	0,15	200	—
20,3 mm Brown	71	885	—	—	—	—	—	0,128	120	—
25 mm Bofors	61	900	—	2750	360	— 5+90	1020	0,25	160—180	—
25 mm Hotškiiss	60	900	8500	5800	360	— 5+80	430	0,29—0,325	170	} Prantsusm.
25,4 mm Vickers-Armstrong	70	910	5900	4800	—	—10+80	—	0,25	100	
37 mm Scotti	60	1000	—	—	360	+85	—	—	100	—
37 mm Browning	—	900	6700	4400	—	—	—	0,56	100	} USA
37 mm Šneider	48	825	6300	5500	360	— 5+85	1600	0,82	180	
40 mm Scotti	60	1000	—	—	360	+85	—	—	100	—
40 mm Bofors	60	900	8500	3700	360	—10+85	1730	0,95	100—120	—
40 mm Vickers-Armstr.	50	720	6100	4350	360	— 5+85	—	0,907	200	} Inglismaal
47 mm Vickers-Armstr.	50	850	10000	4500	360	+80	—	1,5	—	
47 mm Vickers-Armstr.	42	740	—	—	360	—	—	1,5	—	—
75 mm Ansaldo	50	900	15400	10600	360	0+90	5000	6,5	—	} Itaalias
75 mm Šneider	—	900	18000	9000	360	+90	5300	6,5	—	
75 mm Bofors	60	850	16800	10000	360	— 5+80	—	—	—	} Prantsusm.
75 mm Šneider	49	850	15300	—	360	0+85	2950	6,53	—	
75 mm Am. Ühendriige M 23 E	50	850	13000	9500	360	+85	1950	6,8	20—25	} USA
75 mm Vickers-Armstr.	46	805	15350	10350	360	0+90	2812	6,5	25	
75 mm Ansaldo	46	800	15200	10400	360	— 2+90	3000	6,5	20	} Belgias, Taanis
75 mm Vickers-Armstr.	40	750	13900	9235	360	0+90	—	7,0	25	
75 mm Šneider	44	750	—	9300	360	0+85	2470	6,53	—	} Itaalias
75 mm Bofors	51	750	14500	9400	360	— 3+85	2600	6,5	20—25	
75 mm Jaapani	—	—	14000	9500	360	85	—	—	25	} Jaapanis
75 mm Kongsberg M 32	—	750	15000	9500	360	—	1960	—	—	
75 mm Watertown	—	725	13700	—	360	0+80	2630	7,5	25—30	} Norras
76,2 mm Bofors	—	750	14500	9400	360	— 3+85	2600	6,5	—	
76,5 mm Skoda	40	600	13600	8300	360	— 3+85	2430	8,0	20—30	} Tšehhoslov
80 mm Bofors	50	750	15000	9700	360	— 3+85	3000	8,0	—	
80 mm Siderius (Holl.)	—	750	15000	9000	360	— 3+80	3800	—	25	—
83,5 mm Skoda	55	800	20000	13100	360	90	3400	—	10	} Tšehhoslov.
90 mm Šneider	50	850	15300	—	360	—10+80	4980	9,5	—	
90 mm Skoda	—	780	16000	10000	360	— 5+90	6600	—	5—8	—
102 mm Ansaldo	—	850	11000	—	—	+80	5700	16,0	—	—
102 mm Vickers-Armstr.	—	825	15100	10000	360	90	7791	14,1	16	} Inglismaal
105 mm N. Vene	—	945	18000	13000	—	— 5+80	10500	15,0	20	
105 mm Jaapani	—	915	17000	12000	360	85	—	—	15	} RKKA
105 mm Am. Ühendriige	60	910	18280	12800	360	—	—	15,0	15	
105 mm Bofors	44	750	16500	11500	360	— 5+85	6200	16,0	—	} USA
119 mm Am. Ühendriige	—	800	—	—	—	— 5+80	—	31,7	—	

Allikad: Wehrtechnische Monatshefte 1936. nr. 9 ja 1937. nr. 1; Revue d' Artillerie 1936. nr. 12 ja 1937. a. nr. 4, 5; Artilleristische Rundschau 1936. nr. 2, 5, 7 ja 1937. nr. 1, 5, 6; Tehnika i Vooruženie 1937. nr. 1; Milit. Wochenblatt 11. 07. 36, 04. 12. 36, 15. 01. 37.

40 mm Vickers-Armstrongi tangitõrjekahuri omadustest on teada järgmist:

- raua pikkus — 50 kaliibrit,
- algkiirus — 792 m/sek.,
- soomusgranaadi kaal — 0,91 kg,
- laskeulatus — 6800 m,
- 1000 m kaugusel soomusgranaat läbis-
tab 15 mm paksuse soomusplaadi.

Suurtükiväge igal diviisil on 3 kergegrupp ja 3 kahuri- ja 1 haubitsapatarei. Patareis on 6 suurtükki. Diviisisuurtükivägi on täielikult motoriseeritud. Tulevikus kahurid ja haubitsad kavatakse asendada uue ühtlusuurtükiväga, mis omab kahuri- ja haubitsa omadused, mille kaliiber on arvata-
vasti umbes 80 mm ja laskeulatus 10 km. Kummirehvidega suurtükke veetakse enamikus 6-rattaga veoautodega, kuna osa kergesuurtükiväge veetakse lülilautodega.

Diviisi luure teostamiseks ettenähtud senine ratsarügement asendatakse mehaniseeritud ühikuga, mille koosseisus on kergeid tanke, soomusautosid, soomustatud kuulipilduja-veokeid ja motoriseeritud laskuriühikuid. Peale selle diviisile kavatakse juurde anda nn. jalaväe soomusmasinate grupp, mille täpsa organisatsiooni kohta puuduvad andmed. Praegu on olemas 2 säärast gruppi, kuna kolmas on moodustamisel. Selline grupp omab praegu 19 keskmist, 39 kergemat ja 8 lähedamaatoetuse tanki.

Peale toodu diviisi koosseisu kuulub veel motoriseeritud pioneeri, side- ja vooriosasid ja meeskonna transpordikompani. Viimane on varustatud omnibustega sääraselt, et ta suudab üles tõsta ühe jalaväebrigaadi.

Inglise uues jalaväediviisis on kokku 494 kk, 72 rk, 36 kergemiinipildujat, 32 tt-kahurit, 144 tt-püssi ja 72 suurtükki. Peale selle veel õhukaitserehvi ja lahingumasinaid.

Inglise sõjaväe motoriseerimist iseloomustab hobuste üldarv. 1936/37. eelarveaastal oli sõjaväes kokku 13 000 hobust, kuna käesoleval aastal see langeb umbes 7000 ho-

busele. Need hobused on vajalikud ratsarügementidele ja 4 ratsapatareile paraadideks, esinduslikkude ülesannete täitmiseks ja teenistuseks Indias. Praegu olemasolevate hobuste arvus on ka motoriseeritud ühikute ohvitseride ratsahobused, sest ratsa- ja spordivaimu säilitamiseks ratsa- ja hobuveoga suurtükiväe ohvitseridele jäeti nende hobused alale ka pärast motoriseerimist. (Militär-Wochenblatt nr. 1 — 02. 07. 37., nr. 2 — 09. 07. 37. ja Artil. Rundschau 1937. a. Nr. 7, 1936. a. nr. 2).

*

Austria sõjaväe jalaväesuurtükkidest.

Austria sõjaväe igal jalaväepataljonil on rühm jalaväesuurtükke, milles on 2 suurtükki. Peale selle jalaväediviisi koosseisus on motoriseeritud jalaväesuurtükide grupp, milles on 2 patareid ja 2 rühma ja 2 suurtükki. Seega diviisis on kokku 26 jalaväesuurtükki.

Jalaväesuurtükina kasutatakse 47 mm jalaväekahurit M 35 ehk nn. Böhleri kahurit, mille tähtsamad andmed on järgnevad:

- algkiirus soomusgranaadiga laskmisel 630 m/sek.
- algkiirus fuggassgranaadiga laskmisel 320 m/sek.
- soomusgranaadi kaal — 1,5 kg.
- fuggassgranaadi kaal — 2,45 kg.
- horisontaallaskeväli — 50 kraadi.
- vertikaallaskeväli — 12 kuni +58°.
- lahingukaal — 250 kg.
- rännakukaal — 290 kg.
- laskeulatus — 9000 m.
- soomusgranaat läbib 500 m kaugusel 44 mm paksuse soomusplaadi.

Nii pealetungil kui ka kaitselahingus jalaväesuurtükke kasutatakse tangitõrjeks, vastase kuulipildujate, miinipildujate, saatesuurtükide ja tangitõrjekahurite hävitamiseks. (Artil. Rundschau nr. 7 — 1937.).

—m.

Sõjaväe elu.

Läti suurtükiväe inspektori külaskäik meie suurtükiväkke.

Läti suurtükiväe inspektor kindral A. Dannebergs saabus ühes rügemendiülema kolonel M. Jomerts'iga ja oma adjutandi kapten P. Sovers'iga meie suurtükiväe külalastamiseks 26. juuli s. a. hommikul Tallinna. Balti jaamas võtsid külalisi vastu meie suurtükiväe inspektor kindralmajor

H. Kauler ühes oma abiga ja külaliste juurde sideohvitseriks määratud kapten V. Pajõga. Pärast tervitusi külalised sõidutati Palace hotelli, kus nad elasid külaskäigu ajal. Külaskäigu esimesel päeval kindral Dannebergs tegi visiite meie sõjaministrile kindral P. Lill'ele ja sõjaväe kõrgematele

juhtidele. Öhtupoolikul külalised tutvusid Tallinna vaatamisväärsustega.

Külaskäigu teisel päeval lätlased tutvusid meie väljasuurtükiväega. Nad jälgisid suurtükiväe Valkla õppeväljal peetud tangilaskmisi ja suurtükiväegrupi tegevust kaitselahingus, vaatasid tangimärkide seadist ja fugasspolügooni. Pärast laskmiste lõppu sõideti Jägala suurtükiväe laagrisse, kus vaadati laagriehitisi, suurtükiparki, laskekoonaladu, õppevahendeid jne. Sellele järgnes lõunasöök laagri kasiinos koos meie vanemate suurtükiväelastega. Öhtupoolikul kindral Dannebergs ühes saatjaskonnaga käis Valklas tutvumas inspektuuriga ja polügooni komandoga.

Kolmapäeval külalised tutvusid meie merekindluste rannapatareidega.

Neljapäeval lätlased viibisid suurtükiväe Valkla õppeväljal peetud laskmisel ja sel-

lele järgnenud koosviibimisel Jägala suurtükiväe laagris. Seejuures nad vestlesid ka meie Sõjavägede Ülemjuhataja kindralleitnant J. Laidoner'iga ja sõjaväe kõrgemate juhtidega.

Kindral Dannebergs ühes oma saatjaskonnaga lahkus Tallinnast 29. juulil s. a. öise rongiga. Jaamas neid olid saatmas meie suurtükiväe inspektor ühes oma abiga, diviisi suurtükiväe ülemad jne.

Kiiresti möödunud külaskäigu ajal meie liitriigi suurtükiväe kõrgemaid juhte said ülevaate meie välja- ja rannakaitsesuurtükiväest, tutvusid ta juhtidega. Loodi ja süvendati vastastikuseid sõprussidemeid, arutati suurtükiväe tänapäeva akuutseid probleeme. Külaskäik aitas kaasa Eesti ja Läti suurtükiväelaste üksteisele lähendamiseks.

—m.

Laagriperioodi lõpplaskmised suurtükiväe Valkla õppeväljal.

Eelmiste aastate eeskujul korraldati 29. juulil s. a. suurtükiväe Valkla õppeväljal laagrilõpu ja tehtud töö tähistamiseks traditsioonilisteks kujunenud lõpplaskmised, milledega püüti anda kõrgematele sõjaväe juhtidele, samuti ajakirjanduse esindajatele võimalust tutvuda meie suurtükiväe väljaõppe tasemega. Nende laskeharjutuste raskuspunktiks on kujunenud suurtükiväe tähtsaim väljaõppe ala — suurtükiväe laskealane ettevalmistus, mis oma praktilises osas toimub peamiselt just Valkla õppeväljal. Kuna laskeharjutuste täitmine suurtükiväes on mitte ainult tihedalt seotud suurtükiväe üldise ja erialase väljaõppega, vaid viimased moodustavad õieti aluse laskealase ettevalmistuse esiletoomiseks, siis ainult laskmiste tulemuste jälgimine vaatluspunkti pakub ka küllaldast pilti suurtükiväe ettevalmistusest üldse.

Laskmisi, mis toimusid Suurtükiväe inspektori kindralmajor Kauler'i üldisel juhtimisel, olid ilmunud pealt vaatama Sõjavägede Ülemjuhataja kindralleitnant J. Laidoner, Ratsaväe insp. kindralmajor Jonson, Kaitseliidu ülem kindralmajor Orasmaa, 1. Diviisi ülem kindralmajor Pulk, Inseneriväe inspektor kindralmajor Riiberg, Merejõudude juhataja mer.-kapten Grents ja rida teisi meie kõrgemaid sõjaväelasi.

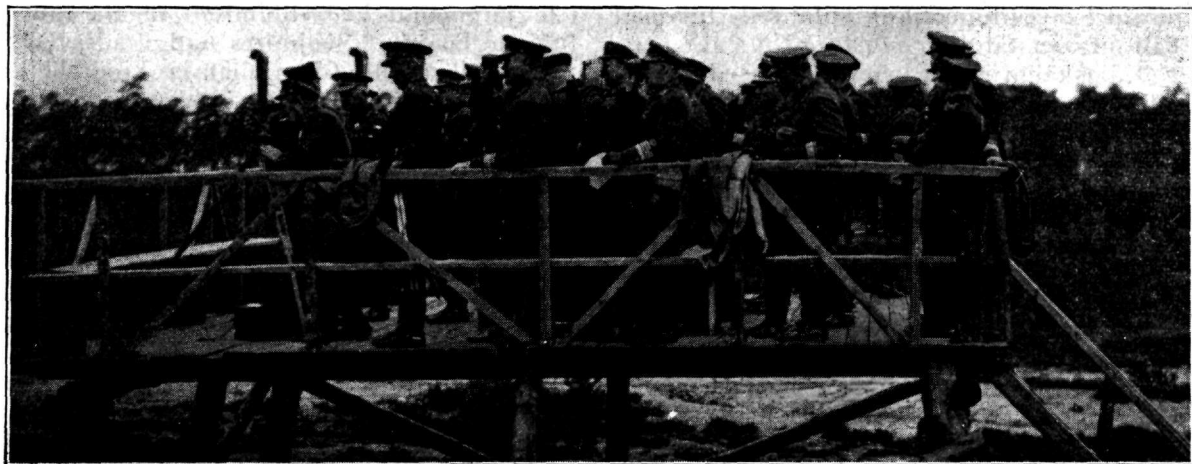
Külalistena jälgisid laskmisi Suurtükiväe inspektor kindralmajor Kauler'ile külla

sõitnud meie naaberriigi Läti suurtükiväe inspektor kindral Dannebergs oma saatjatega ja Poola sõjaväeline esindaja major Szczekovski. Peale selle jälgisid laskmisi ka ajakirjanduse esindajad.

Külaliste kogunemine toimus eelmiste aastate eeskujul Narva maanteel Kaberla küla juures teeristil, kuhu oli külalistele vastu sõitnud suurtükiväe inspektor kind-

Mõtete vahetus enne laskmiste algust. Keskel Sõjavägede Ülemjuhataja kindral Laidoner ja Läti suurtükiväe inspektor kindral Dannebergs.

Laskmiste jälgimine Kaberneeme vaatlustornilt.

ralmajor Kauler ühes oma abi major Krupp'i ja adjutandi kapten Nõmm'ega. Sealto sõideti autodel Kaberneeme vaatlustorni juurde, kust jälgitigi suuremat osa laskeharjutusi.

Laskmised algasid tangilaskmistega. Esimese harjutusena selles osas tuli teostamisele suurtüki suhtes poolpõiki ja 15—18 km tunnikirusega liikuva tanketi tulistamine kergekahurist, millise ülesandega 1. Suurtükiväegrupi patareid nr. 1 kahuri meeskond ka hiilgavalt toime tuli, saavutades väljalastud mürskudest 50% tabamusi. Järgnevalt demonstreeris sama patareid meeskond murdjooneliselt liikuva tanketi tulistamist. Murdjooneliselt liikuvate tankide tabamine on suurtükiväele võrdlemisi raske ülesanne ja nõuab meeskonnalt väga osavat ja painduvat tegevust. Teisest küljest tangid ise sellise liikumise juures viibivad aga pikemat aega suurtükiväe tule all. Tabamusi ümmarguselt 20%. Viimase numbrina selles osas tuli demonstreerimisele otse suurtüki suunas liikuva tanketi tulistamine 3. Suurtükiväegrupi kergehaubitsast, milline ülesanne täideti jällegi hiilgavalt — tabamusi 50%. Need tangilaskmised on veelkordseks tõenduseks sellel alal tehtud püsivale tööle. Teoreetiliselt pole kergesuurtükk, eriti tangitõrjeks kohastamata tüüp, suuteline võitlema tänapäeva moodsa kiirtangiga, kuid samas näeme, et praktiliselt pideva treeningu ja viimistletud tulejuhtimise juures kergesuurtükk tuleb selle ülesandega päris rahuldavalt toime. Siinjuures loomulikult ei tohi unustada, et need on polügooni saavutused, kuhu lahinguolukord oma korrektiivid kahtlemata sisse viib.

Laskekava teine osa sisaldas suurtükiväegrupi laskmisi pealetungilahingu olukorras. Pärast grupiülemalt kol. Arengu'lt an-

tud lühikest taktikalise olukorra selgitust alustasid laskmisest osavõtvad patareid eellaskmist: ühekülgse vaatlusega granaadiga — üks patareidest, teine — plotteri abil ja kolmas — ühekülgse vaatlusega šrapnelliga. Eellaskmine sündis kiirelt ja kindlalt. Katsetõste kontrollitud, mindi üle turmamisele grupi tulekoondistega tulekava järele ja väljaspool tulekava.

Pärast seda toimetati veel eellaskmisi külaliste poolt antud märkide pihta.

Sellele järgnesid laskeharjutused fagass-polügoonil, millist hakati suurtükiväe Valkla õppeväljal esmakordselt kasutama laskekunsti õppevahendina 1935. a. ja mille tähtsus aspirantide ja reservohvitseride laskealase väljaõppe teostamiseks on üha kasvunud.

Pärast lühikest vaheaega demonstreeriti külalistele kergekahuri tegevust saatesuurtükina. Suurtükiülematena teotsesid reservallohvitseride kursuse lõpetanud ajateenijad. Tegevus oli väga kiire ja tulemusriikas ning tublisti parem nendest normidest, mis oli üles seatud eeskujuliku tegevuse hindeks Suurtükiväe Inspektuuri poolt.

Lõpuks sooritati 3 laskmist lennuki abil. Kõigel kolmel laskmisel lendurvaatleja andis pärast vajalise õhuluure toimetamist patareidele märgi koordinaadid ja korrektee- ris tuld geograafiliste koordinaatide abil. Kuna kolme märgi luure ja tule korrektee- rimine nende pihta, kusjuures märke tulistati järjekorras, kestis ümmarguselt kokku 50 minutit, siis koostööharjutusi lennukiga tuleb lugeda täiesti õnnestunuiks.

Üldiselt peab mainima, et laskmised õnnestusid hästi; kõik harjutused täideti kiirelt ja kindlalt. Ka side, see suurtükiväe mõnikordne „pahanduste taimelava“, töötas katkematult ja korralikult. S.

Ratsarügement võistles Põhjalaagris.

26., 27., 28. juulil ja 03 augustil toimusid laagri spordiväljakul ja supelrannas rügemendi omavahelised kergejõustiku ja ujumise võistlused. Võistlustel silmapaistvaid tagajärgi ei saavutatud, kuid selle eest oli võistlusest osavõtt väga rohke ja võistlused taotlesid rohkem massisporti kui tippmärkide saavutamist. Võistlused pakusid ka hinnatavat meelelahutust nii võistlejaile kui ka pealtvaatajaile ja töid laagri tööpäeva tubli ananuse vaheldust.

Võistluste tagajärgi:

100 meetri jooksus —

1) ltn. Taar 12,0. 2) rms. Kilgas 12,0. 3) ns. Kalberg 12,1. 400 m — 1) port. asp. Võsu 59,0. 2) kpr. Põder 60,0. 3) ns. Kalberg 60,6. 1000 m — 1) port. asp. Võsu 2.53,0. 2) rms. Vill 2.56,4. 3) rms. Vesterblom 2.59,0. Kõrgus — 1) asp. Heimberg 165. 2) ns. Vildmaus 160. 3) port. asp. Pärnoja 150. Kaugus — 1) ltn. Taar 5.42. 2) ns. Kalberg 5.25. 3) asp. Heimberg 5.16. Kuul — 1) kpr. Põder 11.81. 2) port. asp. Võsu 11.26. 3) rms. Nurm 11.21. 5000 —

Võidukas ratsarügemendi meeskond.

2. reas paremalt teine meeskonna kapten ltn. Kull.

1) ns. Tiks 18.01,6. 2) rms. Vesterblom 18.03,6. 3) kpr. Kandi 18.12,0. 110 m tõkkej. 1) ltn. Taar 19,9. 2) ltn. Piirisild 20,7. 3) kpr. Kandi 21,0. 4×100 m eskadronide vaheline teatejooks — 1) klp. esk. 50,0. 2) I. esk. 50,1. 3) Sjv. esk. 51,6. 100 m vabaujumine — 1) kpr. Kandi

Osa pealtvaatajaid.

Esireas keskel kindralmajor J. Kruus, paremal kolmn. J. Kurvits ja vasakul Poola kaptn. Slominski.

1.40,8. 2) rms. Miilius 1.44,6. 3) rms. Palm 1.59,0. 4×50 m esk. vaheline teatejumine — 1) klp. esk. 2.43,0. 2) 3. esk. 3.09,0. 3) Sjv. esk. 3.09,5.

16. juulil peeti jalgpallivõistlus Ratsarügemendi ja Petseri Spordiseltsi meeskondade vahel. Võistlusi nimetatud meeskondade vahel on peetud igal suvel ja need on kujunenud juba traditsioonilisteks. Võistlust oli tulnud pealt vaatama ka diviisiülema kindralmajor J. Kruus, rügemendiülema kolonelleitnant J. Kurvits ja Poola kapten Slominski. Kpt. Slominski viibis möödunud aastal pikemat aega rügemendi juures ja oli nüüd oma puhkuselt, Pärnust, tulnud külla rügemendi ohvitserkonnale.

Pinev mäng lõppes ratsameeste võiduga 3:2 (0:2). —n.

Ametlik osa.

SÕJAVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSKKIRI

Nr. 112.

Tallinnas, 28. juulil 1937.

(Sõjavägede Staap.)

§ 1.

Määrän teenistuse huvides Sõjavägede Staabi VI Osakonna juurde kuuluva ajakiri „Sõduri“ toimetaja major Juhan M a d i s e — Sõjavägede Staabi käskudetäitjaks ohvitseriks, arvates 15. augustist s. a.

Alus: O. T. S. § 93 p. 2, 121 p. 2 ja 133 p. 1.

§ 2.

Käsin läkitada major Juhana Madise Sõjavägede Staabist hariduse täiendamiseks Poola Kõrgemasse Sõjakooli, arvates 15. augustist s. a.
Alus: O. T. S. § 158—159.

J. Laidoner,
kindralleitnant,
Sõjavägede Ülemjuhataja.

SÕJAVÄGEDE STAABI ÜLEMA KÄSKKIRI

Nr. 104.

Tallinnas, 27. juulil 1937.

§ 1.

Läkitan Sv. Staabi käskudetäitja ohvitseri kapten Evald-Voldemar Saidra Sv. Staabi VI Osakonna ülema käsutusse, arvates 1. augustist s. a.

§ 2.

Määrän Sv. Staabi käskudetäitja ohvitseri kapten Evald-Voldemar Saidra Sv. Staabi VI Osakonna juurde kuuluva ajakirja „Sõdur“ toimetaja kohusetäitjaks, arvates 15. augustist s. a.

Alus: O. T. S. § 99 p. 3.

N. Reek,
kindral-major,
Sõjavägede Staabi ülem.

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Sünde:

Leitnant Gustav-Aleksander Jakobson'i abikaasal Valentinel tütar Imbi. N. a. o. Eduard Sissas'i abikaasal Mariel poeg Jüri. N. a. o. Nikolai Noorkõiv'u abikaasal Mariel tütar Maie-Meeli. V. a. o. Gustav Eik'i abikaasal Salmel tütar Helbe. N.-ltn. Ago Aava abikaasal Leidal tütar Tiia. Leitn. Kirts'i abikaasal poeg Eldur. Leitn. Juhana Kalmet'i abikaasal Karinil poeg Juhana. Veltev. Otto Kasemäe abikaasal Anastasial poeg Olev. N. a. o. Jüri Tamssare abikaasal Mariel tütar Silvi. Kapral Oskar Lepik'u abikaasal Marthal poeg Jaan. Kapral Roland Kõiv'i abikaasal Selma-Reginal poeg Jaan ja tütar Maie.

Kapten Karl-Johannes Lomp'i abikaasal Minna-Johannal poeg Kaarel.

Leitnant Mihkel Hennoste abikaasal Hilda-Helenel poeg Märtn.

V. a. o. Johann Reedik'u abikaasal Leidal poeg Vello.

Abiellumisi:

N. a. o. Johannes Võrno Linda Tatrik'uga. Kapral Johannes Saaremõts Bertha Siskaga. Kapral Richard Eerik Martha Koplik'uga. N. a. o. Elmar Pool Elfriede Omri'ga. N. a. o. Heinrich Pops Martha-Katarina Lahe'ga. N. a. o. Jaak Arulaane Maria Slesarev'iga. Kapral Arnold Tali Margarethe Sorsk'iga. Kapral Johannes Kruut Emma Orav'aga. Kapral Rein Randmaa Linda-Amanda Liivamäe'iga.

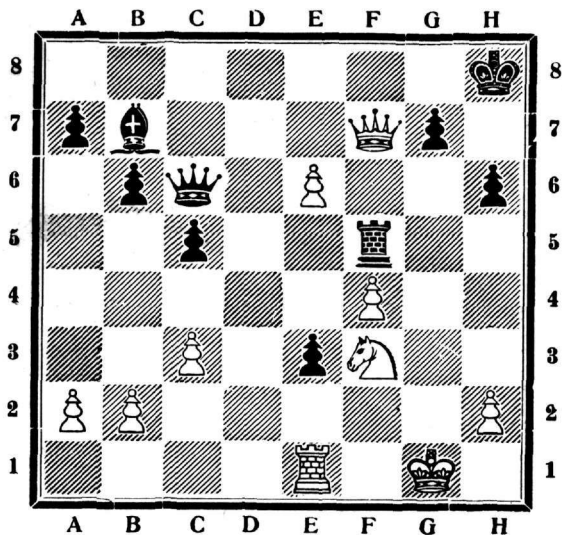
Veltveebel Osvald Tiesler, abiellus neiu Valve Tenneberg'iga.

Male.

Toimetaja: K. Rootare.

Ülesanne nr. 22.

Mustad:

Valged:

Valged käisid 29. Rh4—f3 ja mustad vastasid Vd5—f5. Valged on käigul. Kumbal poolel on parem seis? Lahendus järgmises malenurgas.

SPETSIAAL-VORMIRIETE TÖÖSTUS
R. VOIMAN

Tallinn, Lembitu 14-15
Telefon 47-554

Eriala:

Sõjaväe ja
Kaitseliidu
vormiriided

Töö eest täielik vastutus

Vastutav toimetaja major A. Luts. Tegev toimetaja major J. Madise.

A/S „Ühiselu“ trükk, Tallinn. 1937.

Juriidilised küsimused.

Toimetanud kol.-ltm. E. Leithammel.

Küsimus 1. Kuidas arvestada tööstustööliste teenistuse aega palgalise puhkuse saamiseks?

Vastus. Tööstustööliste palgalise puhkeaja ja töölepingu lõpetamiseks tarviliku ülesütlemiseaja pikendamise seaduse (RT 108 — 1934) § 2 alusel on iga tööstusliku käitise valdaja kohustatud oma töölistele, kes vähemalt ühe aasta katkestamatult tema käitises on töötanud, andma iga aasta vähemalt seitse päeva järjest kestvat palgalist puhkust, kusjuures Tööstustööliste palgalise puhkeaja andmise määruse (RT 5 — 1935) § 3 alusel tähendatud puhkeag peab antama 1. jaanuari ja 1. oktoobri vahel.

Sama eespoolnimetatud määruse (RT 5 — 1935) § 2 järgi tööliste teenistuse aega arvestatakse iga aasta 23. septembrist järgmise aasta 23. septembrini. Sellest sõnastusest tuleb nii aru saada, et iga tööline, kes hiljemalt vastava kalendriaasta 23-ks septembriks on ühe aasta samas käitises eespoolnimetatud seaduse § 3 mõttes katkestamatult töötanud, peab veel sama aasta 1-ks oktoobriks puhkuse kätte saama. See seisukoht selgub ka eelmainitud seaduse (RT 108 — 1934) §7-st, sest selle järgi igale töölistele, kes hiljemalt 23. septembriks ühe aasta katkestamatult töötanud ja kuni 1. oktoobrini pole palgalist puhkust saanud, tuleb iga andmata jäänud puhkepäeva eest maksta poolteistkordne päevatasu.

Tööliste teenistuse aasta arvestamise lõpptähtpäevaks on võetud 23. september selleks, et võimalus oleks veel sama aasta 1-ks oktoobriks anda 7-päevalist puhkust. Tööline, kelle aastane teenistuse tähtaeg täitub 23. septembri ja 31. detsembri vahel, on õigustatud puhkust saama vaid järgneval aastal 1. jaanuari ja 1. oktoobri vahel. —k.

Küsimus 2. Kuidas võetakse arvesse pensioniõigusliku teenistuse arutamisel aeg, mis on teenitud eesti rahvusliikudes väeosades 25. aprillist 1917. a. kuni 20. veebruarini 1918. a.?

Vastus. Sõjaväelaste pensioni seaduse (RT 97 — 1936) § 47 järgi teenistuse eesti rahvusliikudes väeosades arvestatakse sõjaaegse tagalateenistuse Eesti Vabariigi kaitseväes olles arvates 6. detsembrist 1917. a. Sellest järeldub, et teenistus eesti rahvusliikudes väeosades enne 6. detsemb-

rit 1917. a. arvestatakse kui teenistus endise vene sõjaväes.

Sama seaduse § 44 p. 2 järgi sõjast osavõtnutel loetakse pensioniõigusliku teenistuse arutamisel teenistusaeg tagalas — üks päev kaheks päevaks. Sama seaduse § 50 järgi teenistus endise vene sõjaväes sõjaajal loetakse: 1) rindel vaenlase vastu teotseva diviisi piirkonnas, välja arvatud diviisi voor- ja diviisi laatsaretid — üks päev kaheks päevaks; 2) väljaspool p. 1 tähendatud piirkonda — päev päevaks.

Neil kaalutlustel tuleb arvata, et pensioniõigusliku teenistuse arutamisel teenistus eesti rahvusliikudes väeosades võetakse arvesse alates 25.04.1917 kuni 06.12.1917 — üks päev kaheks või päev päevaks, vastavalt sellele, kas väeosa viibis rindel või tagalas, kuna teenistus 06.12.1917 kuni 20.02.1918 — üks päev — kaheks päevaks. —lu.

Küsimus 3. Kas kursuste päevaraha (RT 80 — 1935) ½% suuruses kuupalgast päevas maksetakse ainult kursuste õpilastele, või ka õppejõududele?

Vastus. Ainult õpilastele. Õppejõud saavad päevaraha Ametsõitude tasu seaduse (RT 33 — 1935) alusel.

Küsimus 4. Kas kursustel viibijad saavad igal juhul tasuta korteri kütte ja valgustusega?

Vastus. Kursustele läkitatud saavad peale hariliku korterivarustuse kursuste asupaigas tasuta ühiseluruumid kütte ja valgustusega (vt. Sv. korteriga varust. seadl. § 12¹ — RT 68 — 1935).

Küsimus 5. Kas väeosas teeniv riigiteenija on puhkusele mineku puhul õigustatud saama sõjaväe sõidupiletit sõiduks laagri asukohast väeosa alalise asupaika.

Vastus. Eitav. Sõjaväe sõidupiletit võib kasutada ainult ametsõitude puhul (Veomäärustiku § 17) ja Veomäärustikus eriti ettenähtud muudel juhtudel (§ 106, 113 j. t.). Kuna puhkusele mineku puhul laagrist väeosa alalise asupaika sõit toimub riigiteenija erahuvides ning Veomäärustikus sel puhul sv. sõidupileti andmist ei ole ette nähtud, siis ei leidu seaduslikku alust sv. sõidupileti kasutamiseks küsimuses tähendatud juhtudel.

Küsimus 6. Arstlik komisjon on ohvitseri määranud ravile sanatooriumi. Kas väeosa ülem on õigustatud ette ära määrata ravilõppu?

Vastus. Eitav. Ravi kestuse määrab komisjon, kui ta on üldse ettemääratav, või sanatooriumi arst, olenevalt haiguse iseloomust ja ravi vajadusest. —el.

ILMUS TRÜKIST

Sõjavägede Staabi
VI Osak. väljaandel

Kindralmajor N. Reek'i

Saaremaa kaitsmine ja vallutamine a. 1917.

Hind 2 kr. 50 snt.

Müügil „SÕDUR'i“ toimetuses,
Tallinn, Sakala 33 • Telef. Sõjaväe 1-63